Ministerul Educației

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4 Limba și literatura română

Clasa a IV-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 5003/02.12.2014.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4 Limba și literatura română

Clasa a IV-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 5145/30.08.2021. Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2021 – 2022.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: ***nou***, ***bun***, ***îngrijit***, ***neîngrijit***, ***deteriorat***.
* Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
* Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:
conf. univ. dr. Florentina Sâmihăian, Facultatea de Litere, Universitatea din București
prof. învățământul primar gradul I Mihaela Ada Radu, Liceul Teoretic „Marin Preda“, București

Redactor-șef: Roxana Jeler
Redactor: Mădălina Vatcu
Tehnoredactor: Ioana-Silvia Ceriu
Copertă: Alexandru Daș, Anca Chiriță
Ilustrații: Cristina Dandu, Asociația Art I.K.S.
Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd.
Website: https://learnfwd.com
Procesare sunet: ML Sistems Consulting
Voce: Camelia Pintilie
Credite foto: Dreamstime, Wikimedia Commons
Credite video: Dreamstime, Shutterstock

ISBN 978-606-076-365-9

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare
C.P. 12, O.P. 63, cod 014880, sector 1, București
Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80
Fax: 021.369.31.99
www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, mecanic, fotocopiere, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.
© Editura Art Klett, 2022

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

Prezentarea manualului

Manualul tău de limba și literatura română din acest an de studiu este structurat în nouă unități de învățare, urmate de o recapitulare finală și de o evaluare finală.

O unitate de învățare cuprinde două lecții de predare, notate cu L1 și L2, fiecare fiind studiată pe parcursul mai multor ore de curs, o lecție de recapitulare și o lecție de evaluare.

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:
varianta tipărită
+
varianta digitală, similară cu cea tipărită, având în plus 110 AMII, adică activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

- AMII static, de ascultare activă și de observare dirijată a unei imagini semnificative;
- activitate animată, filmuleț sau scurtă animație;
- activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat.

În debutul versiunii digitale a manualului, sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

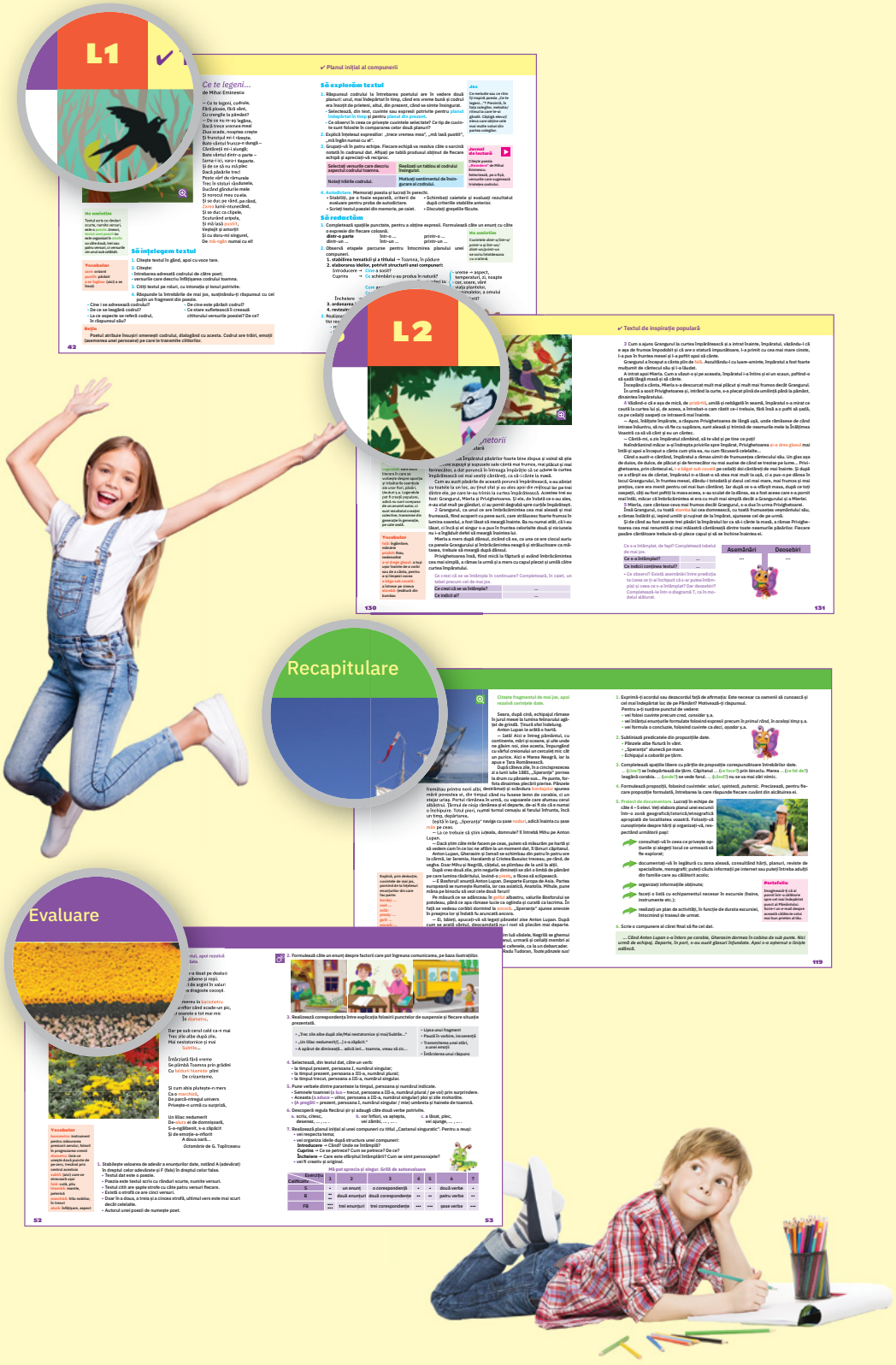

La finalul fiecărei unități de învățare, vei găsi câte o pagină cu activități de ameliorare/dezvoltare: jocuri sau activități prin care îți fixezi într-un fel deopotrivă util și plăcut aspecte abordate în unitatea vizată.

Fii pregătit să progresezi, să evoluezi în acest an de studiu: vei vedea că personajul simpatic ce te va însoți pe parcursul manualului va păși, ca și tine, într-un alt stadiu al dezvoltării.

Lecția de predare-învățare cuprinde o serie de secvențe ce marchează domeniile studiate la disciplina limba și literatura română: **Să înțelegem textul**, **Să explorăm textul**, **Să comunicăm**, **Să redactăm**, **Să pronunțăm și să scriem corect**, **Să ne îmbogățim vocabularul**, **Să ne exersăm cunoștințele gramaticale**.

În fiecare lecție de predare-învățare vei întâlni, în coloana îngustă a paginii, rubrici care completează activitățile din corpul propriu-zis al lecției:

Ne amintim

Este rubrica prin care îți actualizezi informații cu care te-ai mai întâlnit la disciplina limba și literatura română.

Jurnal de lectură

Este o rubrică prin intermediul căreia se deschide sfera lecturilor tale, cu propuneri de texte captivante.

Joc

Această rubrică îți oferă o mulțime de jocuri și activități concepute special să îți dezvolte gândirea. Pregătește-te să întâlnești aici o mulțime de provocări.

Portofoliu

Este rubrica unde ți se propun diferite teme, ce urmează să fie incluse într-un dosar, oglindă a activității tale.

Metodele complementare de evaluare utilizate în acest manual sunt: portofoliul, proiectul, observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor (prin liste de control, fișe de observare, scări de apreciere/verificare, chestionare), investigația, autoevaluarea.

Competențe generale și specifice

1. Receptarea de mesaje orale în diverse contexte de comunicare
- **1.1.** Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil
- **1.2.** Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- **1.3.** Sesizarea abaterilor din mesajele audiate în vederea corectării acestora
- **1.4.** Manifestarea atenției față de diverse tipuri de mesaje în contexte previzibile
- **1.5.** Manifestarea interesului pentru receptarea mesajului oral, indiferent de perturbările de canal

2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare
- **2.1.** Descrierea unui personaj dintr-o carte/dintr-un film/ a unui personaj imaginar, urmărind un set de repere
- **2.2.** Relatarea unei întâmplări imaginate pe baza unor întrebări de sprijin
- **2.3.** Prezentarea ordonată logic și cronologic a unui proiect/ a unei activități derulate în școală sau extrașcolar
- **2.4.** Inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup
- **2.5.** Manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale

3. Receptarea de mesaje scrise în diverse contexte de comunicare
- **3.1.** Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare
- **3.2.** Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- **3.3.** Extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit
- **3.4.** Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- **3.5.** Sesizarea abaterilor din textele citite în vederea corectării acestora
- **3.6.** Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare

Cuprins și conținuturi asociate

Unitatea 1.
Sună iarăși clopoțelul!

Lecția 1. *Pata de cerneală*, după Sanda Georgescu 12
Lecția 2. *Râde castanul*, după Emilia Căldăraru 16
Recapitulare 20
Evaluare 22
Activități de ameliorare/dezvoltare 24

Unitatea 2.
Din tainele cărților

Lecția 1. *Cartea cu visuri*, după Otilia Cazimir. 26
Lecția 2. *Pofta vine citind*, după Ioana Bot 32
Recapitulare 36
Evaluare 38
Activități de ameliorare/dezvoltare 40

Unitatea 3.
Sub umbrela toamnei

Lecția 1. *Ce te legeni...* de Mihai Eminescu 42
Lecția 2. *Piatra pițigoiului*, repovestire după Tudor Arghezi 44
Recapitulare 50
Evaluare 52
Activități de ameliorare/dezvoltare 54

Unitatea 4.
Clinchete de zurgălăi

Lecția 1. *Povestea unui fulguleț răzleț*, după Maria Ioana Vasiloiu 56
Proiect transdisciplinar de grup 61
Lecția 2. *Feerie*, după Cezar Petrescu 62
Recapitulare 68
Evaluare 70
Activități de ameliorare/dezvoltare 72

Unitatea 5.
Se cern norii de zăpadă

Lecția 1. *Pasărea de nea,* după Liana Maria Petruțiu . . . 74
Lecția 2. *Poveste cu Zâna Iarna*, după Eugenia Popa-Cohuț 80
Recapitulare 84
Evaluare 86
Activități de ameliorare/dezvoltare 88

Unitatea 1

- Textul literar. Elemente ale textului narativ
- Componentele comunicării dialogate
- A oferi informații
- Semnele de punctuație. Ghilimelele
- Organizarea textului scris în pagină
- Cuvântul – formă și înțeles

Unitatea 2

- Textul narativ - spațiul și timpul în textul literar narativ;
  - personajele unui text narativ.
- Cartea: - componente, tipuri de cărți;
  - tipuri de litere;
  - ilustrația care însoțește un text.
- Formule de salut, de solicitare, de permisiune
- Părțile unei compuneri
- Silaba
- Sunetul și litera. Vocale și consoane
- Substantivul

Unitatea 3

- Textul în versuri
- Textul narativ cu pasaje descriptive
- Factori care îngreunează comunicarea
- Planul inițial al compunerii
- Verbul. Timpurile verbului
- Scrierea corectă a cuvintelor *va*/*v-a*
- Punctele de suspensie

Unitatea 4

- Delimitarea textului narativ în fragmente
- Întocmirea planului simplu și a planului dezvoltat de idei
- Textul literar cu pasaje descriptive
- Comunicarea nonverbală
- Proiect transdisciplinar de grup
- Invitația
- Propoziția enunțiativă afirmativă/negativă
- Adjectivul
- Scrierea corectă a cuvintelor *n-am*/*n-ai*/*n-au, altă dată*/*altădată*
- Prezentarea unui personaj preferat

Unitatea 5

- Dialogul în textul literar
- Transformarea dialogului în povestire. Replica
- Povestirea orală a unui text
- Inițierea, menținerea și încheierea unui dialog
- Organizatori grafici
- Compunerea pe baza unor expresii și cuvinte de sprijin
- Pronumele personal
- Scrierea cuvintelor *cel*/*ce-l*, *cei*/*ce-i*, *cea*/*ce-a*

Competențe generale și specifice

4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare
4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text
4.2. Redactarea unor texte funcționale scurte pe suport de hârtie sau digital
4.3. Redactarea unei descrieri tip portret pe baza unui plan simplu
4.4. Povestirea pe scurt a unei secvențe dintr-o poveste/ dintr-un film/desen animat/a unei activități/ a unei întâmplări imaginate/ trăite
4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale

Unitatea 6.
Lumea copilăriei

Lecția 1. *O locomotivă și o gară,* după Tudor Arghezi . . . 90
Lecția 2. *Răzbunarea jucăriilor*, după Claudia Groza. . . . 96
Recapitulare 100
Evaluare 102
Activități de ameliorare/dezvoltare 104

Unitatea 7.
Călătorii și aventuri

Lecția 1. *Cavalerii florii de cireș*, după Constantin Chiriță . . 106
Lecția 2. *George în căutare de comori prin Cosmos*, după Lucy și Stephen Hawking. 112
Recapitulare 118
Evaluare 120
Activități de ameliorare/dezvoltare 122

Unitatea 8.
File din cartea naturii

Lecția 1. *Despre cereale*, după Tudor Opriș 124
Investigație 127
Lecția 2. *Legenda privighetorii*, după o legendă populară 130
Recapitulare 134
Evaluare 136
Activități de ameliorare/dezvoltare 138

Unitatea 9.
Figuri celebre

Lecția 1. *George Enescu,* după George Sbârcea. 140
Lecția 2. *O vizită în atelierul lui Brâncuși*, după Cella Delavrancea 146
Recapitulare 150
Evaluare 151
Activități de ameliorare/dezvoltare 152

La braț cu vacanța!

Recapitulare finală 154
Evaluare finală 156
Autoevaluare finală 158

Unitatea 6

- Oferirea de informații din universul extrașcolar
- Solicitarea formală/informală
- Povestirea scrisă a unui text
- Compunerea cu început dat
- Cuvinte cu formă apropiată și înțeles diferit

Unitatea 7

- Textul narativ științifico-fantastic
- E-mailul. Mesaj-textul
- Planul sau harta/traseul
- Exprimarea acordului sau a dezacordului
- Susținerea unei opinii
- Compunerea cu sfârșit dat
- Scrierea și despărțirea în silabe a cuvintelor care conțin *x*
- Cuvântul – parte de propoziție
- Predicatul
- Virgula
- Prezentarea rezultatelor unui proiect de documentare

Unitatea 8

- Textul informativ sau nonliterar
- Textul de inspirație populară
- Afișul
- Organizatori grafici. Tabelul
- Compunerea cu titlu dat
- Subiectul
- Acordul predicatului cu subiectul

Unitatea 9

- Textul biografic
- Susținerea unei opinii
- Compunerea în care se folosește descrierea
- Cartea poștală
- Propoziția simplă
- Propoziția dezvoltată. Părți secundare de propoziție

Înainte de a porni la drum ...

Portofoliul este o mapă sau un dosar în care vei include mai multe lucrări ale tale, pe care le vei realiza pe parcursul anului școlar.

În portofoliu vei include compuneri, fișe de lectură, desene, postere, afișe, fragmente de texte transcrise sau orice alt material solicitat de învățător ori care consideri că te reprezintă. Acest dosar va cuprinde, așadar, o selecție din lucrările tale executate pe parcursul anului școlar, în ordinea în care le-ai creat.

Astfel, **poți urmări în ce fel ai evoluat** pe parcursul unui semestru și apoi pe parcursul întregului an. Vei vedea ce anume ai reușit excelent și la ce aspecte ar fi bine să îți îmbunătățești performanța.

Ce materiale vei folosi?

- o mapă sau un dosar;
- diverse instrumente: foarfecă, lipici, perforator, creioane colorate/carioca;
- coli albe, hârtie glasată/ carton colorat.

Vei reuși dacă:

→ vei lucra cu interes, folosindu-ți creativitatea;
→ vei respecta termenele;
→ vei prezenta produsul pentru evaluare într-un mod original.

Jurnalul de lectură poate fi un caiet sau un dosar în care vei include impresii cu privire la textele recomandate spre lectură.

Pentru fiecare text citit vei nota:

- titlul și autorul;
- personajele;
- scenele/momentele preferate;
- impresii despre întâmplările citite, despre personajele întâlnite, despre modul lor de a se comporta, despre deciziile lor etc.;
- gândurile, trăirile tale referitoare la ceea ce ai citit;
- asemănări și deosebiri față de întâmplări din alte cărți, față de alte personaje etc.

Nu ezita ca, atunci când o carte sau un text îți place, să le recomanzi lectura și colegilor de clasă!

Unitatea 1

Sună iarăși clopoțelul!

Vom explora împreună ...

- Textul literar. Elemente ale textului narativ
- Componentele comunicării dialogate
- A oferi informații
- Semnele de punctuație. Ghilimelele
- Organizarea textului scris în pagină
- Cuvântul – formă și înțeles

Pata de cerneală

după Sanda Georgescu

Ne amintim

Textul literar este produsul imaginației unui autor, care transmite cititorilor idei, gânduri, trăiri, emoții, folosind un limbaj expresiv.

Vocabular

imaculat: fără pată, curat
vertiginos: vijelios, fulgerător
constrâns: obligat
incident: întâmplare neașteptată și neplăcută
rumoare: zgomot confuz de voci care se aud în același timp
a se eschiva: (aici) a se scuza, a explica
diademă: podoabă în formă de cunună
a admira: (aici) a privi cu stimă

Primele calificative bune începură deja să zornăie ca niște clopoței de argint în carnetele harnicilor școlari. Urma o zi importantă: cea în care învățătoarea îl va numi „șef de clasă“ pe acel elev care va prezenta cel mai îngrijit caiet, care nu întârzie deloc la ore și care nu are nicio absență nemotivată.

În dimineața aceea, Vlăduț și Simona sosiseră foarte devreme la școală. Veseli, scoaseră caietele pe bancă și începură să răsfoiască filă cu filă, mai întâi caietul fetiței. În timp ce Vlăduț privea cu admirație caietul, spuneau glume și râdeau zgomotos.

Apoi, Vlăduț deschise și caietul său, la fel de curat și de îngrijit, întinzându-l cu mândrie colegei sale de bancă.

— Al tău e și mai frumos, Vlăduț! recunoscu Simona, cercetând cu atenție pagină cu pagină. Sunt sigură că tu ai să fii cel ales astăzi! completă fetița, învârtind stiloul desfăcut între degete.

Și tot glumind și răsfoind, din neatenție, o lacrimă albastră din stiloul Simonei picură pe una din paginile imaculate ale caietului lui Vlăduț. Acest monstru de caracatiță își întindea vertiginos tentaculele, înghițind însetat suprafața hârtiei. În acel moment, Vlăduț vru să smulgă stiloul din mâinile Simonei și să-i strivească penița de pupitru. Dar, când văzu ochii înlăcrimați, rămase cu mâna suspendată în aer.

— N-am vrut, Vlăduț, crede-mă! spuse Simona aproape lipsită de grai. Iartă-mă, te rog... n-am făcut-o dinadins. Jur! Și obrajii i se umplură de lacrimi. Îi voi spune doamnei învățătoare că eu ți-am pătat caietul.

— Nu, Simona, să nu faci asta! Dă-ți cuvântul de onoare că, orice ar fi, nu-i vei spune nimic. Altfel... n-am să mai vorbesc cu tine toată viața.

Constrânsă, Simona a promis că nu va spune nimic.

Toți școlarii care au participat la nefericitul incident au admirat atitudinea colegială a celor doi. Când doamna învățătoare intră în clasă, era o liniște de necrezut.

— Copii, vă rog să scoateți caietele pe bancă, zise dumneaei. Să vedem care va fi „alesul“!

Apoi trecu pe rând, de la o bancă la alta, privind caiet după caiet, cu zâmbetul pe buze. Ultimele caiete erau cel al lui Vlăduț și cel al Simonei. O filă... și încă una... și deodată apăru! Caracatița tâșni pe pagină, întunecând pentru o clipă fața senină a învățătoarei. O rumoare cuprinse întreaga clasă. Învățătoarea făcu liniște și închise mâhnită caietul băiatului. Apoi, începu să-l răsfoiască pe cel al Simonei. Fetița ținea capul plecat, ca să nu i se vadă lacrimile din ochi.

— Ce s-a întâmplat, Simona? De ce plângi? întrebă învățătoarea. Ar trebui să fii mândră de caietul tău!

Dar fetița nu ridica ochii din podea. Trăia o mulțime de sentimente, cărora cu greu le făcea față. Pe de o parte, regreta promisiunea făcută lui Vlăduț, pe de alta, suferea pentru nedreptatea ce avea să i se facă. Din cauza ei, Vlăduț nu va mai fi ales șef de clasă.

— Dacă tu nu vrei să-mi spui, poate mă vor ajuta colegii tăi. Marius, tu știi ceva?

— Nu știu nimic, doamnă! răspunse copilul fără să o privească în ochi.

Era și el încurcat că spunea o minciună.

— Poate tu, Marina? Ai ceva să-mi spui?

— Eu am intrat ultima în clasă, se eschivă ea.

— Bine! rosti învățătoarea. Ia să auzim ce știe Răducu despre supărarea Simonei.

— Eu n-am fost „atunci“ de față! se grăbi Răducu să răspundă.

— Iată cum ne apropiem de adevăr. Există, așadar, un „atunci“ despre care nimeni nu vrea să vorbească. Poate ne spui tu, Vlăduț, ceva?

— De dimineață... când am pus caietul pe bancă... din greșeală, din stilou s-a prelins o picătură de cerneală și...

— Și... pentru asta plânge Simona?

— Era stiloul ei...

— Deci ea e supărată pentru că se simte vinovată și responsabilă pentru acest incident. Așa-i, Simona?

— Nu numai stiloul, ci și mâna era a mea, izbucni fetița. Dar Vlăduț m-a pus să promit că nu voi mărturisi nimic... altfel nu va mai vorbi cu mine niciodată.

— Am înțeles acum! adăugă învățătoarea. Dar iată că m-ai ajutat să descurc o situație foarte dificilă. Fără această pată, mi-ar fi fost greu să decid între voi doi! „Șef de clasă“ va fi ales Vlăduț, transformând pata de cerneală într-o diademă a colegialității, în timp ce tu, Simona, ai dat dovadă de prietenie, care e chiar mai importantă ca filele imaculate din caiete. Vă felicit pe amândoi!

Întreaga clasă admiră felul în care reușise învățătoarea să afle adevărul și să facă dreptate.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțurile prin care Simona se scuză în fața lui Vlăduț;
   - dialogul dintre învățătoare și elevii clasei;
   - fragmentul în care învățătoarea îi laudă pe Vlăduț și pe Simona.
3. Citiți textul pe roluri.

Ne amintim

Textul literar poate fi scris în proză sau în versuri. Orice text are:
- titlu;
- autor.

Harta textului

Prin acest organizator grafic sunt evidențiate informațiile esențiale despre un text. Reține elementele cuprinse în cadrul său.

Jurnal de lectură

Dacă îți plac întâmplările pline de haz petrecute la școală, citește câteva povestiri reunite în volumul **„Recreația mare“** de Mircea Sântimbreanu. Notează în jurnal, pentru fiecare povestire aleasă:
- titlul și personajele;
- pe scurt, câteva situații amuzante;
- idei valoroase pe care le-ai reținut.

Portofoliu

Evidențiază, pe o fișă, cu ajutorul unui organizator grafic/ printr-o diagramă, asemănări și deosebiri între una dintre întâmplările despre care ai citit în volumul „Recreația mare“ și experiența proprie de școlar.

4. Desenează în caiet, apoi completează o hartă a textului, asemănătoare celei date.

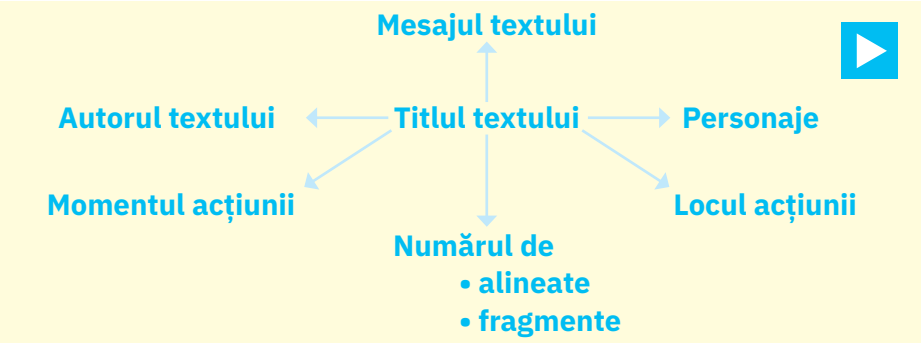

Să explorăm textul

1. Răspunde la întrebările date.
- Unde și când se petrece întâmplarea?
- Ce își doreau Simona și Vlăduț?
- Cum se pregăteau elevii pentru „concurs“?
- Ce incident s-a petrecut în clasă?
- Cum și-a dat seama învățătoarea că fetița ascunde ceva?
- De ce niciunul dintre colegi nu i-a povestit învățătoarei întâmplarea, așa cum se petrecuse?
- Ce decizie a luat învățătoarea?

2. Ordonează, pe axa timpului de mai jos, momentele desfășurării întâmplării citite:
- incidentul;
- pregătirea pentru concurs;
- jurământul Simonei;
- descoperirea adevărului;
- investigația învățătoarei;
- desemnarea câștigătorului.

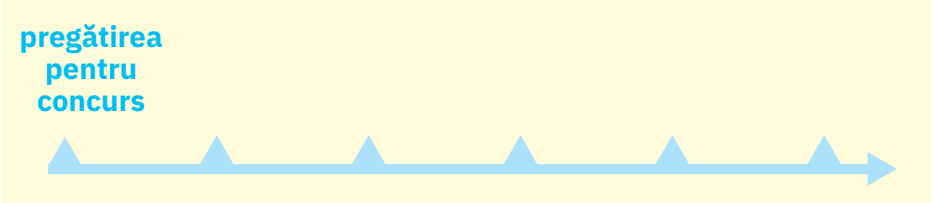

3. Exprimă-ți părerea, pornind de la întrebările date.
- Cum consideri gestul lui Vlăduț de a ascunde adevărul față de învățătoare? Argumentează-ți răspunsul.
- Ce a influențat hotărârea învățătoarei? De ce?
- Ți se pare justificat entuziasmul manifestat de colegi la finalul întâmplării? Motivează.

4. Joc de rol. Grupați-vă câte 4 – 5 elevi. Imaginați un alt final al întâmplării din textul „Pata de cerneală“. Distribuiți rolurile și jucați scena imaginată.

Să comunicăm

1. Observă convorbirea dintre personajele ilustrate.

- Ce informații transmite fiecare copil?
- Cum sunt formulate enunțurile, pentru a putea fi înțelese?

2. Joc de rol în perechi. Oferă colegei/colegului tău de bancă informații despre unul dintre subiectele de mai jos. Schimbați apoi rolurile.
- un film vizionat recent;
- o pasiune a ta;
- disciplina ta școlară preferată.

Ne amintim

Oamenii comunică între ei, transmițându-și unii altora vești, informații, adică mesaje. Persoana care transmite un mesaj se numește **vorbitor** (emițător), iar cea care ascultă mesajul se numește **ascultător** (receptor). Într-o convorbire, rolurile se schimbă permanent. Comunicarea se poate realiza oral sau în scris.

Ne amintim

Atunci când oferi informații, este necesar să respecți mai multe reguli:
- formulezi enunțurile clar și corect;
- nu te abați de la subiectul discuției;
- îi permiți partenerului de dialog să-și exprime părerile, așadar vorbiți pe rând.

Să scriem corect

1. Citește enunțurile de mai jos.

Vlăduț nu i-a reproșat Simonei: „Intenționat mi-ai murdărit caietul!“
Azi am citit textul „Pata de cerneală“ de Sanda Georgescu.
Lui Andrei i se spune „Campionul“.

- Ce semne de punctuație s-au folosit în enunțurile date? Motivează folosirea acestora.
- Ce crezi că marchează semnele „ “ în fiecare situație dată?

2. Formulează câte un enunț în care să folosești ghilimelele, pentru a marca:
- gândurile unui personaj;
- titlul unei cărți;
- un nume de emisiune televizată;
- un joc preferat;
- un titlu de text literar.

Ne amintim

Pentru a reda cuvintele cuiva fără a folosi linie de dialog sau cuvintele unui personaj spuse în gând, se folosesc **ghilimelele** („ “). Ghilimelele se mai folosesc și pentru a marca un titlu sau un citat dintr-un text. Uneori, în texte se folosesc și ghilimele de tipul « ».

Râde castanul

după Emilia Căldăraru

Ne amintim

Orice text are o **temă**. Aceasta înseamnă că în text se vorbește despre ceva anume: despre un anotimp, despre fapte și atitudini, despre plante sau animale ș.a. La acțiunea relatată într-un text pot participa unul sau mai multe personaje.

Vocabular

a năvăli: a da buzna, a se îngrămădi
stupină: loc unde cresc albinele
temeinic: cu seriozitate
zuluf: șuviță de păr răsucită, buclă
corigență: examen dat la o materie la care nu s-a obținut nota de trecere
contemporan: din zilele noastre

Sună. Năvălim în clasă. Ne repezim să ocupăm băncile. Unii vor lângă fereastră, alții vor lângă ușă. Băieții nu vor să stea cu fetele, fetele nu vor să stea cu băieții. Irina aleargă de la unii la alții, căutând să-i împace și, dând exemplu, se așază alături de Cornel.

E un zumzet de stupină. Pe bănci apar caiete, penare, fiecare se instalează temeinic, ca pentru un an întreg. Foșnesc foi de carte și miroase a tipăritură nouă. Mai miroase a vopsea, a ceară de parchet și a flori.

Nu numai clasa e alta, parcă și noi suntem alții față de cei dinaintea vacanței. Uite, fetele sunt parcă mai înalte, unele s-au tuns scurt, altele, din contră, își poartă părul lung, iar Ileana și-a lăsat părul să-i cadă pe frunte, în zulufi. Băieții par mai voinici, iar unii și-au schimbat obiceiurile. Dorel nu-și mai roade unghiile, Răzvan spune acum la orice vorbă un „fir-ar să fie!“.

Poate toate acestea ar fi trecut pe lângă mine neobservate, ca toate celelalte începuturi de an școlar, dacă nu s-ar fi întâmplat ceva anume... Așa însă, totul mi-a rămas întipărit în minte până în cele mai mici amănunte. Și sunt sigur că nu voi uita niciodată.

Pare-mi-se că tocmai îmi ascuțeam creionul când, în mijlocul zumzetului, o fată a strigat:

— Uraaa! Uitați-vă, castanul e acum lângă fereastra noastră!

Alte câteva fete s-au îngrămădit lângă ea, apoi câțiva băieți, apoi toată clasa.

Zumzetul a încetat, stăm cu nasurile lipite de geamuri, privim legănarea în vânt a ramurilor din vârf, dansul ciudat al frunzelor verzi, galbene, roșii, care cad... cad... cad...

E primul an în care se nimerește să avem clasa cu ferestrele spre curte, spre castan... Îl cunoaștem de când am pășit pentru prima oară

pe poarta școlii. Și, de atunci, ne-a întâmpinat în fiecare zi de școală: cu muguri cruzi, cu crengi noduroase, cu flori albe, cu ploaie de castane, în jocul plutit al frunzelor tomnatice, cu glugi de nea, cu cercei de chiciură... Tuturor le e drag bătrânul castan. Nimeni nu știe însă că, mai mult decât al oricui, castanul e al meu. Al meu, da, pentru că pe mine, mai mult decât pe ei toți, mă leagă de el atâtea amintiri...

Totul a început într-o vară, într-o după-amiază cu o căldură înăbușitoare. Sunt necăjit. Pe vremea asta, alții se scaldă în mare, sorb răcoarea crestelor de munte, iar eu... trec strada pustie, încinsă, prăfuită, cu *Matematica* sub braț și sunt fericit dacă găsesc vreun locșor mai umbrit, mai liniștit, ca să pot învăța. Uf, corigența!...

În capătul străzii trec pe lângă școală, deschid poarta și... descopăr castanul! Singur, bătrân, umbros, visând la zilele când în jurul lui se rostogoleau zburdălnicia, râsul, sporovăiala, șoapta, cântecul nostru, al copiilor... Acum e singur... Singur sunt și eu... Și e atâta umbră sub crengile lui și atâta liniște!

M-am așezat sub el, pe bancă și am început să învăț. Am venit și a doua zi și a treia și a patra. Și după vreo două săptămâni... ca de obicei, stăteam sub castan și, cu creionul în mână, încercam să rezolv o problemă, dar nu reușeam. Deodată aud:

— Gândește-te la o metodă și-ai să vezi că o rezolvi!

Mă întorc surprins și văd un tânăr înalt, brunet, îmbrăcat în cafeniu. De unde a apărut? Parcă ar fi ieșit din castan. Ca Făt-Frumos din tei. Îmi zâmbește și îmi arată spre manual.

— Ăăă... Dar dumneavoastră... Cum?... De unde?...

— Din castan, râde el. Vii aici în fiecare zi, așa-i? adăugă „Făt-Frumos din castan“. De mâine vin și eu. O să-ți arăt că feți-frumoșii contemporani știu matematică... Bine?

A doua zi, m-am dus împins de curiozitate. Cine era acest Făt-Frumos? N-am reușit să aflu, deși ne-am revăzut deseori. Ne-am spus o mulțime de lucruri, am vorbit despre cărți, despre școală. Era uimitor câtă matematică știa Făt-Frumos! Era uimitor cât de limpezi mi se păreau acum problemele încâlcite! Cu „Făt-Frumos din castan“, am îndrăgit matematica.

Pe urmă ne-am văzut mai rar. Venea din când în când și repetam împreună tot ce învățasem între timp. Era mulțumit, i se citea în privire. Nu cu mult înainte de examen, a venit în fugă și mi-a spus că, pentru o vreme, pleacă din oraș.

— Să nu mă dezamăgești! Succes! a spus el și a plecat.

Pe unde ești, „Făt-Frumos din castan“? Aș vrea să-ți spun ceva. Profesorul de la examen mi-a mărturisit mulțumit că îmi dă o notă mare. În gând, ție ți-am mulțumit și am așteptat să apari din nou, ca prin minune... ca dintr-o poveste. Castanule, nici tu nu știi unde e „Făt-Frumosul“ tău?

Cineva mă înghiontește. Mă întorc supărat spre cel care m-a smuls din lumea gândurilor mele. Toți șoptesc:

— Vine! Vine!

Mă întorc în bancă, când ușa se deschide și...

— Bună ziua, copii!

— Bună ziua.

— Sunt noul vostru profesor de matematică.

Mă dezmeticesc greu. Întârzii cu salutul meu, care sună caraghios în urma celorlalți.

Profesorul zâmbește. Castanul se uită curios prin fereastră. Râde. Râde castanul.

Ne amintim

Deseori, povestitorul unui text participă la întâmplările prezentate, adică este și personaj în povestire.
Într-o povestire pot fi relatate și fapte sau întâmplări care se petrec în perioade diferite.

Turul galeriei

Lucrează în pereche, alături de colega sau de colegul de bancă. Desenați castanul pe o fișă, așa cum vi-l imaginați, valorificând informațiile din text. Expuneți lucrările și discutați în clasă după ce ați notat aprecieri și observații asupra lucrărilor expuse.

Jurnal de lectură

Citește povestirea „Compunerea“, din volumul „Galaxia cu mure“ de Emilia Căldăraru.
Identifică modelele de comportament.
Selectează, pe o fișă, fragmente sugestive.
Discutați în clasă despre regulile care trebuie respectate într-un grup.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțul prin care se prezintă profesorul;
   - fragmentul în care elevul îl cunoaște pe „Făt-Frumos din castan“;
   - alineatul în care este descris castanul.
3. Citiți textul pe roluri.
4. Precizează:
   - titlul și autorul textului;
   - tema textului;
   - personajele care participă la întâmplare.

5. Recitește textul și răspunde la întrebările de mai jos.
   - Cine face relatarea întâmplărilor?
   - Ce cuvinte sau grupuri de cuvinte din text arată cine povestește întâmplările?
   - Există, în text, o singură întâmplare povestită sau sunt mai multe?
   - Care dintre întâmplările relatate în text s-a petrecut mai demult?

Să explorăm textul

1. Alege variantele corecte și notează enunțurile în caiet.
   a. Întâmplarea mai veche se petrece:
      - la începutul anului școlar;
      - la sfârșitul anului școlar;
      - în vacanță.
   b. Textul prezintă relația care se stabilește între:
      - castan și elev;
      - elev, „Făt-Frumos“ și castan;
      - „Făt-Frumos“ și castan.
   c. „Făt-Frumos“ se dovedește a fi:
      - un personaj de poveste;
      - un vecin al băiatului;
      - noul profesor de matematică.

2. Între elev și „Făt-Frumos din castan“ se creează o legătură deosebită. Identifică, în text, două argumente care să susțină afirmația.
3. De ce i se păreau băiatului mai limpezi problemele după întâlnirea cu „Făt-Frumos din castan“?
4. Ce semnificație are titlul textului? Găsește un alt titlu potrivit întâmplărilor relatate în text.

Să redactăm

Observă așezarea în pagină a textului de mai jos.

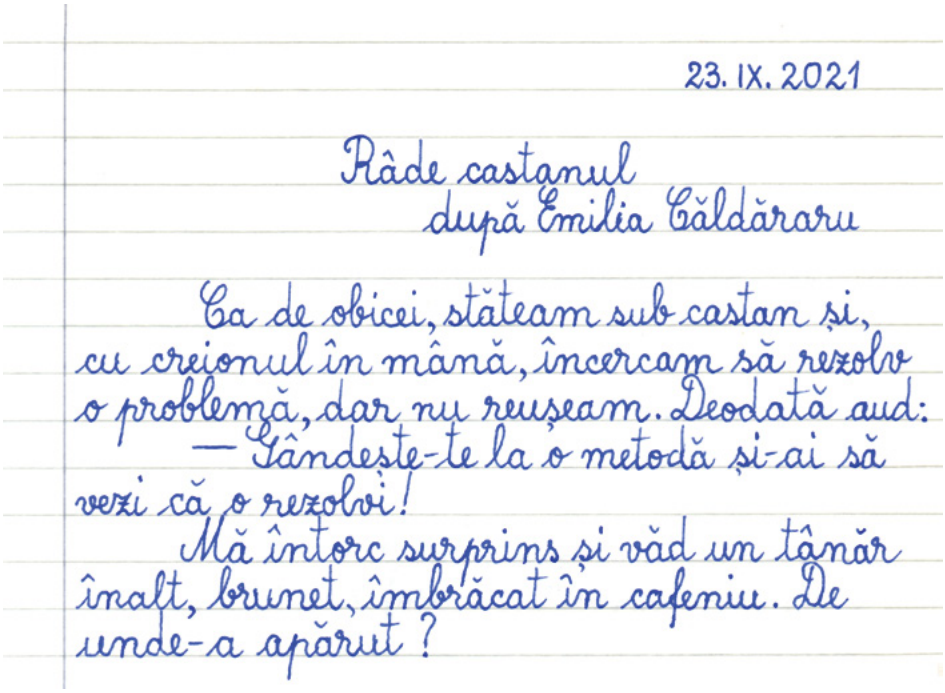

23. IX. 2021

Râde castanul
după Emilia Căldăraru

Ca de obicei, stăteam sub castan și, cu creionul în mână, încercam să rezolv o problemă, dar nu reușeam. Deodată aud:
— Gândește-te la o metodă și-ai să vezi că o rezolvi!
Mă întorc surprins și văd un tânăr înalt, brunet, îmbrăcat în cafeniu. De unde-a apărut?

- Unde s-au scris data, titlul și numele autorului?
- Cum s-au scris cuvintele „Ca“, „Gândește-te“ și „Mă“? De ce?
- Ce reguli s-au respectat în organizarea textului în pagina caietului?

Copiază fragmentul dat. Schimbă caietul cu cel al colegei/colegului de bancă. Evaluați-vă reciproc, pe baza tabelului de mai jos.

Criterii	Da	Nu	Parțial
• organizarea textului în pagină (titlu, autor, alineate)			
• respectarea punctuației			
• respectarea ortografiei			
• scrisul lizibil, caligrafic			

Ne amintim

În cărți, ziare, manuale ș.a., titlurile și paragrafele sunt așezate în mai multe moduri. La transcrierea unui text din astfel de surse, trebuie respectate următoarele reguli:

- **Data** se scrie sus, în partea dreaptă. Între dată și tema anterioară se lasă trei rânduri libere.
- **Titlul** se scrie pe următorul rând față de dată, în mijlocul rândului.
- **Numele autorului** se scrie sub titlu, spre dreapta.
- Între titlu (sau numele autorului) și text se lasă un rând liber.
- Într-o transcriere respectăm alineatele și semnele de punctuație din textul original.
- Aspectul scrisului trebuie să fie îngrijit.

Să ne îmbogățim vocabularul

1. Citește enunțul: „Băiatul stătea sub castan“.
   - Din ce este alcătuit enunțul?
   - Câte cuvinte alcătuiesc enunțul dat?
2. Scrie cuvinte cu înțeles:
   - asemănător pentru: **aleargă**, **elev**, **necăjit**;
   - opus pentru: **deschid**, **căldură**, **umbrit**.
3. Evidențiază, prin câte un enunț, înțelesurile diferite ale cuvintelor „poartă“, „minte“.

Ne amintim

Cuvântul este elementul de bază al comunicării. Orice cuvânt are:

- o **formă** (sunete/litere din care este alcătuit);
- unul sau mai multe **înțelesuri**.

Există cuvinte cu:

- formă diferită și același înțeles sau cu înțeles asemănător;
- formă diferită și înțeles opus;
- aceeași formă, dar cu înțeles diferit.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

În clasă domnea o larmă continuă, monotonă, „dar nu lipsită de farmec“, cel puțin așa pretindea Andrei, care se străduia să fie original. Profesorul Baciu se uită la ceas și, observând că mai erau doar câteva minute până la sfârșitul orei, preferă ca în încheierea lecției să-i pună o întrebare Mirelei, pentru că o știa concisă și exactă.

— Și acum, o invit pe Mirela să ne spună care sunt, după părerea ei, cele mai importante trăsături morale ale lui Harap-Alb.

Luată prin surprindere, Mirela se ridică în picioare cu greutate, de parcă pietroaiele ce făceau „deliciul“ lui Sfarmă-Piatră s-ar fi adunat pe umerii ei:

— Pe mine m-a impresionat cel mai mult la Harap-Alb faptul că, deși era curajos și puternic, a știut să-și respecte cuvântul dat, chiar și în cele mai umilitoare situații în care l-a pus Spânul...

Dar, chiar atunci, deși spusă în șoaptă, se auzi și concluzia lui Andrei:

— Eu i-aș fi tras o palmă, de l-aș fi pus imediat cu botul pe labe!

Profesorul se prefăcu a nu fi auzit nimic și, cu cel mai natural și mai liniștit ton din lume, încercă să ducă firul concluziilor mai departe:

— Așadar, dragii mei, iată verificându-se două caractere: pe de o parte, temerarul Harap-Alb, iar de cealaltă... Andrei, cu legendara lui palmă.

— Sper să mă credeți, am fost animat de un firesc spirit de dreptate, își găsi Andrei o scuză.

— Nici nu mă îndoiesc, spuse cu sinceritate profesorul. Numai că pe mine nu m-a supărat ce ai spus, ci cum ai spus... Gândește-te că autorul ți-ar fi făcut plăcerea și, în loc de „avea în frunte numai un ochi“, ar fi scris: „avea în mijlocul bilei numai un felinar...“

Toți din clasă primiră deosebirea de stiluri ca pe o lecție și se bucurară că profesorul era învingător. Imediat, sosi glasul vesel al soneriei, iar acum puteau ieși satisfăcuți, în pauză.

Andrei era însă de o altă părere:

— În cazul lui Ochilă, eu cred totuși că un ochi, oricât de perfecționat ar fi, tot nu poate vedea ce ascunde fața nevăzută a lumii.

— Și ți-ai pus și alte întrebări? adăugă amuzat profesorul.

— Da. De pildă, cum de flăcările care ieșeau pe gura și pe nările zmeilor nu le ardeau mucoasa?...

Pierduseră recreația, spre nemulțumirea colegilor.

După Iuliu Rațiu, *Dialog despre vise*

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:

concis: ...

umilitor: ...

temerar: ...

legendar: ...

animat: ...

mucoasă: ...

Consultă, pentru verificare, dicționarul de la finalul manualului.

1. Precizează:
- titlul textului dat;
- autorul;
- numărul de alineate ale textului;
- personajele întâmplării.

2. Prezintă părerea ta despre:
- intervenția lui Andrei;
- scuza băiatului;
- felul în care profesorul a ales să-i arate lui Andrei că a greșit.

3. Jurnalul dublu. Completează un tabel asemănător celui de mai jos, în care să notezi trăsăturile lui Andrei și argumente din textul citit.

Trăsături	Argumente
• era original	• credea că zgomotul din clasă nu este lipsit de farmec
...	...

4. Transcrie ultimele cinci alineate din textul „Dialog despre vise“. Autoevaluează-te, verificând dacă:
- ai așezat corect textul în pagina caietului;
- ai respectat punctuația;
- ai respectat ortografia cuvintelor;
- ai scris îngrijit.

Apreciază-te potrivit scării alăturate.

5. Scrie cuvinte cu înțeles:
- asemănător pentru: **larmă**, **învingător**, **a spune**;
- opus pentru: **dreptate**, **satisfăcut**, **a pierde**.

6. Selectează, din textul „Dialog despre vise“, enunțurile în care s-au folosit ghilimelele. Motivează folosirea acestora.

7. Identifică înțelesurile cuvântului „ochi“ în fiecare enunț dat.
- Bunicul servește un ochi la micul dejun.
- Vântul trece prin spărtura unui ochi de geam.
- Andrei are ochi albaștri.
- Lângă trotuar, s-a strâns un ochi de apă.

8. Joc de rol. Formați grupe de câte trei elevi. Unul dintre voi va juca rolul Mirelei, altul, rolul lui Andrei, iar un al treilea elev le oferă celorlalți doi informații despre:
- o întâmplare din clasa în care învață el;
- personajul său preferat.

Purtați o conversație de mai multe replici, respectând regulile învățate ale unei comunicări eficiente.

Steluța întrebărilor

Formulează întrebări referitoare la textul citit, cu ajutorul cuvintelor date.

Notați, pe tablă, întrebările la care răspunsurile sunt diferite și discutați pe marginea lor.

Scară de apreciere

Da – 2 puncte; Nu – 0 puncte; Parțial – 1 punct

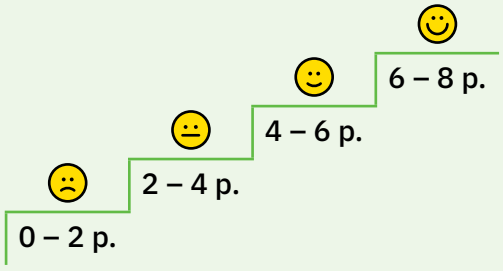

Portofoliu

Notează, pe o fișă, regulile de aur ale unei comunicări eficiente, ilustrând sugestiv fiecare enunț.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Un clopoțel argintiu plânge acolo în țara clopoțeilor. Și tatăl lui, și frații, până și bunicul lui îl ceartă.

— Ce fel de clopoțel ești tu? Ai pândit la ușa clasei și, când ai auzit că băiețelul cu ochi albaștri e scos la tablă și se cam încurcă, ai și sunat de recreație. Asta înainte de vreme, ca să nu-l mai asculte!

— Faci neamul clopoțeilor de rușine! a strigat la el un frate mai mare, clopot de pompieri. Când băiețelul întârzie dimineața, întârzii și tu intrarea în clasă. Suni fără rost!

— E prietenul meu, iar eu vreau să-l ajut!

Auzind asta, mare larmă s-a pornit. Toate clopotele au clincăit.

Atunci, bunicul, clopotul orologiului din turnul orașului, a spus cu glas tunător:

— Bing-bang! Cât e lumea asta de mare nu s-a mai pomenit un clopoțel care să nu-și facă datoria! Ei, nepoate, tu crezi că-i lucru de nimic să fii clopoțel? Să știi tu că, dacă mai suni o dată anapoda, îți tai graiul. La școală va veni un clopoțel nou-nouț și plin de cuviință, nu ca tine! Ai înțeles?

— Am înțeles, bunicule, a clinchetit slab clopoțelul.

De teamă să nu fie pedepsit, în faptul dimineții clopoțelul argintiu a zburat la fereastra băiețelului.

— Clinc! Clinc! Dirdiling-dirdiling! Scoală, frățioare, că peste o oră se sună de intrare! Hai la școală!

A sunat până ce băiețelul s-a trezit. Fericit, clopoțelul a zburat apoi la școală. Ei, și iată că prietenul lui era în primul rând când s-a sunat de intrare.

După-amiază, când băiețelul se juca cu mingea, clopoțelul argintiu a venit la el:

— Hai să-ți faci lecțiile! Destul cu joaca. Acum la treabă!

— Să mai vii pe la mine, clopoțel prieten, a spus băiatul.

Și clopoțelul a venit de-atunci și a sunat mereu. Ce să-i faci? Are și clopoțelul de la școală o inimioară!

După Luiza Vlădescu, *Inimă de clopoțel*

Vocabular

orologiu: ceas de dimensiuni mari, fixat pe fațada unei clădiri;
anapoda: fără rost, aiurea.

1. Completează enunțurile în caiet, folosind informațiile potrivite.
- Titlul textului este ... .
- Când suna clopoțelul, se auzea ... .
- Dacă ar fi să-i dăm o poreclă clopoțelului, i-am putea spune ... .

2. Selectează doar enunțurile adevărate.
- Textul are 15 alineate.
- Luiza Vlădescu este autoarea fragmentului de text dat.
- În text, fiecărui alineat îi corespunde un singur enunț.
- Titlul textului este „Inimă de clopoțel“.
- Băiatul cu ochi albaștri este personajul principal al întâmplării.

3. Transcrie, în caiet, primele două alineate ale fragmentului dat, respectând regulile învățate. Urmărește criteriile de autoevaluare din tabelul de mai jos.

Am fost atent la:
• așezarea textului în pagina caietului;
• ortografie și punctuație;
• aspectul scrisului.

4. Indică varianta corectă de răspuns.
- Seria în care toate cuvintele au înțeles asemănător este:
  - **a.** prieten, tovarăș, copil, camarad;
  - **b.** a spus, a zis, a vorbit, a grăit;
  - **c.** fericit, mulțumit, vesel, grijuliu.
- Un cuvânt din text, cu înțeles opus pentru (glas) „blând“ este:
  - **a.** pedepsit;
  - **b.** fericit;
  - **c.** tunător.
- Un alt înțeles decât în text al cuvântului „rost“ este evidențiat în enunțul:
  - **a.** Clopoțelul și-a găsit un rost pe lume.
  - **b.** Între plăcile de pardoseală se află un rost.
  - **c.** Luăm pauză cu un rost.

5. Imaginează-ți că ești clopoțelul prieten cu băiatul care întârzia. Notează, în caiet, o informație despre băiat, în legătură cu fragmentul citit, adresată:
- fratelui-clopoțel;
- băiatului însuși;
- bunicului-clopoțel.

Vei reuși dacă:
- formulezi informația clar și corect;
- respecți ortografia și punctuația.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exerciții / Calificativ	1	2	3	4	5
S	•	un enunț	•	•	un enunț
B	••	două enunțuri	••	••	două enunțuri
FB	•••	trei enunțuri	•••	•••	trei enunțuri

1. Joc.
Pune ghilimelele!

Se extrag, dintr-un săculeț, jetoane din carton pe care se găsesc scrise domenii, ca de exemplu: cărți, filme, cântece, jocuri, emisiuni TV ș.a.

Scrie, pe o fișă, denumiri potrivite domeniului de pe jetonul extras.

De exemplu, pentru cărți: „Matilda“, „Povestea fără sfârșit“, „Aventurile lui Habarnam“ ș.a.m.d.

Se acordă câte o pentru fiecare titlu scris corect, marcat prin ghilimele.

Câștigă eleva/elevul care adună cele mai multe .

2. Joc. Schimbă perechea

Împărțiți colectivul clasei în două grupe cu număr egal de elevi.

Așezați-vă față în față, pe scaune, aranjate sub forma a două cercuri, unul în interiorul celuilalt.

Învățătorul lansează un subiect de discuție, sub forma unui enunț, de exemplu: „Este distractiv la școală.“ Vorbiți în perechi, oferind informații din experiența proprie, care să susțină afirmația. Schimbați perechea, elevii din cercul mare deplasându-se spre stânga, la următorul coleg. Repetați acțiunea până când ajungeți la o rotație completă, astfel încât să discutați cu fiecare coleg așezat pe celălalt cerc.

La final, notați pe tablă un inventar de argumente care susțin afirmația propusă de învățător.

Autoevaluare

Apreciază felul cum reușești să realizezi sarcinile date, alegând răspunsul potrivit.

Criterii	Modalitate de realizare				
	deloc	uneori	destul de des	de multe ori	permanent
Recunosc un text literar.					
Folosesc ghilimelele.					
Organizez textul în proză în pagină.					
Pot să ofer o informație.					
Evidențiez, în scris, care este înțelesul cuvintelor.					

Unitatea 2

Din tainele cărților

Vom explora împreună ...

- Textul narativ
  - spațiul și timpul în textul literar narativ;
  - personajele unui text narativ.
- Cartea:
  - componente, tipuri de cărți;
  - tipuri de litere;
  - ilustrația care însoțește un text.
- Formule de salut, de solicitare, de permisiune
- Părțile unei compuneri
- Silaba
- Sunetul și litera. Vocale și consoane
- Substantivul

Cartea cu visuri

după Otilia Cazimir

Ne amintim

Textul care cuprinde un șir de întâmplări prezentate într-o anumită ordine și la care participă unul sau mai multe personaje se numește **text narativ** sau **povestire**.

Numai eu știu, în toată lumea asta mare, ce povești minunate pot spune literele care încă nu au nume. Gângăniile acelea misterioase care sunt cuminți numai cu oamenii mari, de frică, pesemne, dar care ni se arată nouă, copiilor, în mii și mii de forme.

Așa sunt de pline de poze cărțile fără poze! E destul să fii singură și să te uiți la ele cu ochii strânși, până se împletesc genele de sus cu cele de jos: îndată literele sar de la locul lor și încep să umble în toate părțile ca furnicile. Rândurile se strâmbă, se frâng și fug, iar poveștile ies la iveală singure, zugrăvite în umbre și în lumini.

Nu știu literele, dar născocesc povești când le privesc. Astfel, poveștile „citite“ de mine pe furiș în întunericul cămării liniat, printre scânduri, cu dungi înguste de aur colbăit, nu le știu decât eu și nu le spun nimănui...

Stăm la soare în cerdac, Margareta și cu mine, așezate pe scara de la bucătărie. Pe prag, ghemuită pe un scăunel, Tasia curăță morcovi și povestește o întâmplare cam încâlcită, despre ce se petrece atunci când cad stelele. Îi ascult povestea pe bucăți. Margareta își face de lucru, scobind cu un bețișor între scânduri: colb, furnici, o scamă, o mărgică roșie...

E soare, e cald afară...

Tasia tace acum. Dacă tac și eu, o să adorm. Mă aud vorbind deodată, somnoroasă. Parcă nici nu vorbesc eu.

— Eu știu... că fiecare stea e legată de tărâmul cerului cu câte o ață de păianjen. Și când trece noaptea câte un liliac, rupe câte o ață și cade câte o stea... Asta e! Așa se întâmplă.

Margareta sare în picioare, uluită.

— De unde ai scos-o și pe asta?

— Am citit-o... undeva.

— Ai citit? Tu?

Vocabular

colbăit: prăfuit
cerdac: verandă; un fel de balcon deschis, aflat la intrarea în casă
a se sfădi: a se certa, a înfrunta
deznădejde: pierdere a oricărei speranțe

Întrebarea mă plesnește în obraz, fierbinte. Încep să văd lucrurile printre lacrimi. Dacă nu mă sfădesc, plâng.

— Să știi tu c-am citit!

— Parcă știi să citești!

Socotesc la repezeală. E marți. Icuță vine abia sâmbătă seara de la internat. Până atunci, are timp Margareta să uite ce îi spun.

— Să știi că știu. Întreabă-l pe Icuță, că el m-a învățat.

Ochii albaștri ai Margaretei mă sfredelesc cu neîncredere.

— Așa e?... Și unde ai citit, mă rog, minciuna cu stelele și cu liliecii? În „Iencușor-Ochișori"?

„Iencușor-Ochișori" e cartea mea cu poze, singura mea carte: e cartea mea oficială.

Nu mi-e deloc drag de Iencușor. E un băiețel din cale-afară de cuminte și de bun. Nu scapă o vorbă nepoliticoasă, nu face o poznă cât de mică și nu-și pătează nici măcar o dată hăinuțele. I le-am murdărit eu odată, de ciudă. Dar și după isprava asta, el s-a uitat la mine cu aceeași privire blândă și mi-a zâmbit dulce, parcă ar fi vrut să-mi spună „mulțumesc". Apoi mi-a fost rușine de ce-am făcut.

Nu pot să-l sufăr pe Iencușor, dar e al meu. De ce să se lege Margareta de el? Ce i-a făcut ei? Doar nu i-l dă nimeni drept exemplu de dimineața până seara, cum mi-l dă mie...

Mă ridic cu bărbia în piept, uitând să-mi scutur de colb rochița la spate. Tasia lasă cuțitul în poală, gata să intervină. Dar nu e nevoie.

— Nu-i minciună, cu stelele și cu liliecii. Și n-am citit-o în „Iencușor-Ochișori". Am eu o carte... o carte adevărată, groasă cât toate cărțile tale la un loc și legată în piele și scrisă cu litere de aur!

Margareta mă privește din nou:

— Și unde e, mă rog, cartea asta a dumitale?

Când îmi spune Margareta „dumneata", e semn rău. Răspund repede, că n-am încotro:

— În cămara cea veche.

Mă sprijin, moale, de stâlpul cerdacului. Mi-am trădat taina. S-a isprăvit cu lecturile mele pe ascuns, cu miros de piele scorojită, de mucegai și de mere ofetite...

Sandalele Margaretei tropăie grăbite spre cămară. Tasia se ridică și o urmează.

A ieșit la geam și mama care, când își pune ochelarii ca să lucreze, parcă se joacă de-a cucoanele. A ieșit și tata, cu o sprânceană zburlită de somnul neîmplinit al după-amiezii.

Îi văd pe amândoi prin pânza umedă a deznădejdii și nu știu ce să le spun. Plânsul mi se rupe deodată în suspine.

Cartea mea, adusă pe sus din cămară și trântită în cerdac, se risipește într-un nouraș de colb vechi, din care se desprinde în soare, delicată, sclipirea obscură și năucită a unei molii.

Cartea mea cu visuri, cu stele și cu lilieci, cartea mea cu povești, cartea mea cu minciuni, era un biet dicționar uitat, nu se mai știe nici de cine, nici de când, în bezna cămării părăsite.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțul despre locul și momentul în care se petrece întâmplarea;
   - enunțurile în care fetița vorbește despre căderea unei stele;
   - fragmentul în care este prezentat Iencușor.
3. Citiți textul pe roluri.

4. Recitește enunțurile date.
   - „Stăm la soare, în cerdac, [...] așezate pe scara de la bucătărie.“
   - „E cald, e soare afară...“
   - „[...] poveștile «citite» de mine pe furiș, în interiorul cămării“

   Găsește:
   - cuvintele care indică momentul când se petrece întâmplarea;
   - cuvintele/grupurile de cuvinte care arată unde se petrec faptele.

   Caută, în text, enunțurile selectate și observă în ce parte a acestuia se află plasate.

Reține

Întâmplările sau evenimentele povestite într-un text reprezintă **acțiunea**. Aceasta se petrece:
- într-un anumit loc (spațiu);
- într-un anumit moment (timp).

De obicei, spațiul și timpul când se petrece acțiunea sunt precizate la începutul textului, dar se pot întâlni și pe parcursul derulării întâmplărilor ori se pot schimba.

5. Un scriitor german, Friedrich Schiller, a spus: „Imaginația este o permanentă primăvară.“ Gândește-te la înțelesul acestei cugetări. Ce legătură crezi că există între ea și ceea ce descoperă fetița din textul „Cartea cu visuri“?

6. Privește cu atenție ilustrația ce însoțește textul dat. Ce enunțuri din text crezi că au inspirat-o? Discutați între voi.

Reține

Între conținutul textului și ilustrația care îl însoțește există o legătură strânsă.

Linia valorilor

Trasați pe tablă o linie, la capetele căreia scrieți, într-o parte, **Sunt de acord**, iar în cealaltă, **Nu sunt de acord**. Fiecare elev se gândește care este părerea sa referitor la întrebarea dată („Crezi că fetița putea citi, deși nu cunoștea literele?“), apoi se așază la tablă în dreptul capătului ce reprezintă poziția sa. Elevii indecișși se vor plasa la mijlocul axei și își vor putea schimba părerea după ce vor asculta argumentele celor două grupuri formate. După dezbateri, se vor formula concluziile, ce vor fi notate pe tablă.

Să explorăm textul

1. **Linia valorilor.** Recitește afirmațiile fetiței:
   - „Numai eu știu ce povești minunate pot spune literele care nu au nume!“
   - „Așa sunt de pline de poze cărțile fără poze!“

   Răspunde la întrebarea: **Crezi că fetița putea citi, deși nu cunoștea literele?** Urmărește indicațiile oferite alăturat, despre desfășurarea activității intitulate „Linia valorilor“.

2. A reacționat corect Margareta, acuzând-o pe fetiță că minte? Justifică-ți răspunsul.

3. **Lectură creativă.** Formați grupe de câte 4 – 5 elevi. Fiecare grup va rezolva una dintre sarcinile de mai jos.
   a. Realizați o bandă desenată care să ilustreze povestirea citită.
   b. „Jucați“ textul: redați întâmplările numai prin gesturi și mimică.
   c. Desenați căderea unei stele, după cum explică fetița.
   d. Redați întâmplarea printr-o melodie.
   e. Imaginați-vă că intrați în cămara părăsită, evocată în text. Realizați un afiș în care veți nota: Ce vedeți acolo? Ce auziți? Ce miros simțiți? Ce senzații vă încearcă?
   - Prezentați și expuneți, în clasă, rezultatele activității. Discutați între voi despre cum se poate realiza cel mai bine sarcina de lucru, pentru a lua decizia cea mai bună.

Să comunicăm

1. Observă convorbirea dintre personajele ilustrate.

- Prin ce formulă începe fetița discuția?
- Ce îi cere ea lui Icuță?
- Cum îi răspunde acesta?
- Consideri necesară folosirea unor formule de adresare politicoasă într-o convorbire? Motivează-ți răspunsul.

Ne amintim

Într-un text, intervenția/replica fiecărui personaj este marcată prin folosirea liniei de dialog. Într-o bandă desenată, nu mai este nevoie de folosirea liniei de dialog, fiindcă acolo replicile sunt redate cu ajutorul bulelor de dialog.

Reține

Într-o conversație, este necesară folosirea anumitor formule prin care salutăm, ne prezentăm, cerem informații sau permisiunea de a face sau spune ceva. Folosirea acestor formule reprezintă o dovadă de respect față de sine și față de participanții la dialog.

2. Grupează formulele date, într-un tabel asemănător celui oferit.

Pot să ... ?
Sărut mâna!
Ai putea să ... ?
Te rog, spune-mi!
Salutare!
Îmi permiteți să ... ?
Bună ziua!
Îmi dai voie să ... ?
Fiți amabil ...

Formule		
de salut	de permisiune	de solicitare
...	...	...

3. Joc de rol. Lucrați în perechi. Imaginați-vă dialoguri care s-ar putea petrece la școală sau la librărie. Introduceți în dialog formule de salut, de permisiune, de solicitare.

4. Imaginează-ți un dialog între tine și doamna învățătoare, prin care îi soliciți ajutorul în rezolvarea unei probleme. Alege formula potrivită de adresare, dintre cele date. Motivează alegerea făcută.

Vrei să îmi explici ... ?
Explicați-mi ... !
Vă rog să îmi explicați ... .

Reține

Într-o convorbire, trebuie să ne adaptăm exprimarea în funcție de vârsta persoanei căreia ne adresăm, de statutul acesteia și de tipul de relație pe care o avem cu aceasta.

Minidezbatere

Discutați, în clasă, proverbul „Vorba dulce mult aduce“. Gândiți-vă la diverse situații: când prin cuvinte blânde se aplanează un conflict, când un certăreț nu ia în seamă cuvintele rostite cu amabilitate ș.a.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Observă imaginile.
- Formulează câte o propoziție cu ajutorul fiecărei imagini.
- Precizează numărul de cuvinte din fiecare propoziție formulată.
- Desparte în silabe cuvintele: *liliac*, *carte*, *literă*, *păianjen*, *dicționar.*
- Selectează, din textul „Cartea cu visuri“, cuvinte formate dintr-o singură silabă, din două, trei sau mai multe silabe.

2. Scrie toate variantele de despărțire în silabe la capăt de rând a cuvintelor *deznădejde*, *dimineața*, *întuneric,* ca în model:

ghe- muită ghemu- ită ghemui- tă

Ne amintim

Un sunet sau un grup de sunete rostite printr-o singură deschidere de gură se numește **silabă**. La capăt de rând, se scriu doar silabele întregi.

3. Jocul silabelor. Notează, în caiet, noi cuvinte, înlocuind silabele marcate, ca în model.

ma-să	în-**ce**-pe	ca-**nă**
ca-să	în-...-pe	ca-...
...-să	în-...-pe	ca-...

4. Pronunță clar și corect cuvintele: *carte*, *copertă*, *cotor*, *foi*, *ilustrație*, *lectură*. Precizează apoi, pentru fiecare cuvânt, numărul de sunete, apoi de litere și de silabe, ca în modelul dat.

Model: **carte** – cinci sunete, cinci litere, două silabe

5. Numește vocalele (V) și consoanele (C) din cuvintele: *librărie*, *poveste*, *personaj*, *litera*, *scria*.

6. Scrie, în caiet, câte două cuvinte potrivite reprezentărilor date: VCVC, CVCCV, CVCVC.

7. Jocul literelor. Înlocuiește litera marcată, pentru a obține cuvinte noi, ca în model.

Model:	a**ț**ă ap**ă**	**c**arte ...	**p**rag ...	moa**l**e ...

Joc

Lucrați în perechi. Formulați cât mai multe propoziții care să înceapă cu:
- aceeași vocală; de exemplu: Albina are acul ascuțit.
- aceeași consoană; de exemplu: Maria mănâncă multe mere.

Câștigă perechea care a reușit să formuleze cât mai multe enunțuri, respectând indicațiile.

Reține

Sunetul este cea mai mică parte a unui cuvânt, care poate fi rostită sau auzită. Sunetele se împart în **vocale** și **consoane**. Vocalele sunt **a**, **e**, **i**, **o**, **u**, **ă**, **î**/**â**. Consoanele sunt sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete: **b**, **c**, **d**, **f**, **g**, **h**, **j**, **l**, **m**, **n**, **p**, **r**, **s**, **ș**, **t**, **ț**, **v**, **z**.

Litera este semnul grafic al unui sunet.

Există sunete care se scriu printr-un **grup de litere** (ce, ci, che, chi, ge, gi, ghe, ghi), dar și o literă (x) care transcrie două sunete (cs și gz).

Totalitatea literelor unei limbi formează **alfabetul** acelei limbi.

Să redactăm

1. Observă compunerea realizată de un elev de clasa a IV-a. Amintește-ți ce este o compunere și care sunt părțile acesteia.

11.IV.2022

Cartea, prietena mea

În clasă, la orele de limba română, am învățat an de an despre cărți și importanța lor. Dar legătura mea cu acestea e mult mai veche, cam de când mă înălțasem copăcel și începusem a umbla cu pași nesiguri, clătinându-mă.

Prima carte pe care am răsfoit-o cu mare interes a fost un Abecedar. Da, un Abecedar, pentru că mama realiza acasă semnele grafice premergătoare scrierii, în caietele elevilor ei. Eu stăteam alături și priveam fermecat scenele din povestea „Ursul păcălit de vulpe", de Ion Creangă. Am „citit" astfel „Capra cu trei iezi", „Punguța cu doi bani" și câte și mai câte.

Odată cu acestea, cartea a devenit cea mai bună prietenă a mea. M-a însoțit în timpul liber, la școală, în vacanțe și nu m-a dezamăgit niciodată.

2. Copiază compunerea pe o coală. Respectă regulile de așezare în pagină a unui text scris. Marchează apoi părțile compunerii, folosind un creion colorat.

3. Precizează cărei părți a unei compuneri îi pot corespunde fragmentele următoare:

M-am ridicat din bancă și m-am îndreptat către Dana. I-am întins mâna și i-am mulțumit pentru ajutorul ei. Mi-a zâmbit cu simpatie. De atunci, știu că am un prieten adevărat.

Câteva raze blânde de soare au pătruns printre ramurile îmbrăcate în ruginiu.

M-am trezit repede și m-am gândit la promisiunea făcută lui Andrei. Urma să aibă loc atât de mult așteptatul concurs de șah.

4. Recitește textul „Cartea cu visuri" de Otilia Cazimir. Identifică fragmentele ce reprezintă introducerea, cuprinsul și încheierea.

Ne amintim

Compunerea este un text scris din imaginație. Părțile unei compuneri sunt:
- introducerea (prezentarea timpului, a locului, a personajelor participante);
- cuprinsul sau desfășurarea întâmplării;
- încheierea (sfârșitul acțiunii, o concluzie, o părere personală).

Portofoliu

Păstrează transcrierea compunerii în portofoliul tău.
Verifică dacă ai transcris corect, urmărind criteriile de mai jos:
- ✓ am așezat corect textul în pagină, respectând modelul dat;
- ✓ am scris îngrijit;
- ✓ am respectat ortografia și punctuația textului;
- ✓ am marcat diferit părțile compunerii.

Pofta vine citind

după Ioana Bot

Ne amintim

În **textele narative**, acțiunea este realizată de unul sau mai multe personaje. Când povestitorul relatează despre sine și despre viața sa, devine **personaj al povestirii** (narațiunii).

Vocabular

tejghea: masă pe care vânzătorul își expune marfa
divan: canapea
a se scămui: (aici) a se destrăma, a se deteriora
restaurator: persoană care reface, care repară opere de artă
chiorchioșeto: strigătură care imită sunetele scoase de pițigoi
chisea: vas mic de sticlă în care se ține dulceața

Cele mai vechi amintiri ale mele sunt populate de cărți. Obiecte grele, îndesate în două rafturi lungi, cât pereții camerei mele, cărțile îmi colorau lumea. Cândva, demult, am început să le țin minte după desenele cotoarelor, și nu după autori și titluri.

În anii ’60 ai veacului trecut, la librăria mare din orașul meu, cărțile se serveau la tejghea, ca mezelurile în supermarketuri. Tata găsea mereu ceva interesant acolo sus, unde eu nu ajungeam cu nasul, vorbea cu alți oameni, răsfoia, citea, povestea. Mă plictiseam enorm, până când au început să îmi dea și mie câte un obiect din acelea, cu foi pe care erau povești și ilustrații; nu știu de ce le-a trebuit atâta timp să o facă, dar îmi amintesc foarte bine fericirea cu care am priceput, primind cartea în mână, că n-o să mă mai plictisesc așteptându-l pe tata.

Părinții mei erau profesori; când lucrau nu trebuiau deranjați – erau cu nasul în cărți –, iar când voiau să se simtă bine, iarăși deschideau o carte și citeau. Trebuia să găsesc ceva de făcut, să tac, să mă joc în liniște. Ei făceau ceva foarte plăcut, așa mi se părea mie atunci, ceva ce eu nu puteam face. Și asta a fost, probabil, începutul cel mai adânc al poftei. Pofta de citit. De a cunoaște plăcerea lor, mie refuzată. Posibilitatea de a înțelege povestea de acolo, chiar dacă nu erau și „poze“.

Ai mei îmi citeau și mie, firește. Dar, la finalul zilei, mama adormea citindu-mi și mă lăsa lângă ea, culcușită pe divan, neputincioasă și disperată. (Și eu ce fac? Povestea începută cine mi-o mai spune?)

Îmi amintesc cum mă uitam la o ediție mare și grea din *Poveștile* Fraților Grimm, la care mama adormea citindu-mi-o, și spaima că n-o să ajungem niciodată la capătul cărții. Am încercat să pricep din ilustrații despre ce e vorba „mai departe“, dar paginile cu textură diferită ale

ilustrațiilor erau nu numai rare, ci și legate între file departe de locul din poveste la care trebuia să se refere.

Înainte de a avea amintiri despre primele cărți citite de mine, singură, am foarte limpezi amintirile încrâncenării cu care mă uitam la pagina plină de semne ce nu-mi spuneau nimic. Tot cam atunci, probabil răspunzând insistențelor mele legate de litere, mama a început să-mi scrie numele cu miere pe feliile de pâine de dimineața. Așa a început scris-cititul meu, care nu s-a mai oprit, cum se vede. Literele au, pentru mine, gust de miere aromată: lectura, ca mierea, înseamnă dulceață, leac și poftă.

Între altele, îmi amintesc cum ajunsesem, destul de repede, să urmăresc semnele negre pe pagină, cu degetul. Mă poticneam, uitam, încurcam, trebuia să o iau de la capăt.

Dar primele lecturi adevărate – adică ale unor istorii lungi, cu personaje și învățăminte – sunt altele, pentru mine. Erau două ediții pentru copii, a două povești superbe – în orice caz, eu le consider cele mai frumoase care s-au scris vreodată. Le-am citit, le-am purtat după mine între casa bunicilor și cea părintească, copertele se scămuiau și se subțiau, lipite cu hârtie mare de tâmplărie (bunicul, restauratorul, a trebuit să intervină, spre a le salva), le luam la culcare așa cum îmi luam păpușile, ca o poartă spre liniște și spre mine însămi. Mă amuz uneori, acum, să descopăr ce urme adânci au lăsat în mine, în felul meu de a fi, cele două povești și cum mă raportez la ele. Cum se întâmplă adesea, nici nu erau povești destinate exclusiv copiilor.

Tot ce am învățat de atunci încoace, despre literatură și despre natură, tot ce știu să fac în meseria mea (de profesor de literatură, când pentru oameni mari, când pentru copii mici), nu a venit decât să-mi confirme acea experiență primară. Lizuca din *Dumbrava minunată* de Mihail Sadoveanu și Eliza din *Povestea celor unsprezece lebede* de Hans Christian Andersen sunt primele mele prietene imaginare, măștile cele mai durabile pe care Ioana-cititoarea le poartă, când iese în lume. Uneori, lumea e aspră ca urzicile din care împletea Eliza (dar nicio durere nu e prea mare, dacă asta îl va ajuta pe fratele meu să scape de blestem...), alteori sfaturile mele de taină o au ca parteneră pe Sora-Soarelui, ce îi ieșise în cale și Lizucăi. Din când în când mă simt purtată spre rug, în văzul batjocoritor al lumii (și știu din poveste că pot îndura și asta, până la capăt, ca Eliza pentru fratele ei...), alteori aud păsărelele strigându-mă, ca pe Lizuca-îmbufnata, „chiorchioșeto, hăi!“ (încercați să pronunțați cuvântul repede-repede, ca pițigoii: vă ia îmbufnarea cu mâna, e o vrăjitorie a poveștii!). Indiscutabil, am devenit ceea ce citeam: asta mă liniștește pe mine, neliniștita, nemulțumita, neostenita...

De atunci mi-a rămas plăcerea de a vârî pe-ascuns degetul în chiseaua cu dulceață (chiar și când nu mai am a mă ascunde de nimeni și am și linguriță la îndemână!), de-aceea pe primul meu calculator l-am botezat Patrocle. Pe cel de pe care vă scriu aceste amintiri îl cheamă Ulise: dar asta e o altă minunată poveste...

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțul în care autoarea Ioana Bot precizează personajele ei preferate;
   - fragmentul din care reiese strădania fetiței de a citi.
3. Transcrie, din text, enunțurile care arată motivația copilei de a citi. Schimbă caietul cu cel al colegului de bancă. Corectați transcrierea și discutați greșelile.

Turnirul întrebărilor

Formați două echipe. Prima echipă va formula întrebări legate de text. Cealaltă echipă va răspunde. De fiecare dată, elevul care a formulat întrebarea va fi solicitat să spună dacă e mulțumit de răspuns sau dacă așteaptă un altul. După câteva întrebări, se schimbă rolurile. Notează, în caiet, întrebările care se referă la spațiul, timpul și personajele întâmplării.

Minidezbatere

Consideri că oricărui cititor i se poate întâmpla să se identifice, asemenea eroinei din textul „Pofta vine citind“, cu ceea ce citește? Motivează-ți răspunsul și ascultă și părerile colegilor.

Portofoliu

Notează, pe o fișă, un răspuns personal, continuând enunțul: **Pentru mine, lectura înseamnă ...**

Ne amintim

În scrierea unui text se pot folosi:
- litere drepte mici și mari de tipar, de exemplu: Vino aici, Ina!
- litere îngroșate mici și mari de tipar, de exemplu: **Vino aici, Ina!**
- litere înclinate mici și mari de tipar, de exemplu: *Vino aici, Ina!*

Să explorăm textul

1. Ordonează evenimentele ilustrate, indicând, prin săgeți, poziția acestora pe axa timpului.

2. Selectează, din text, informații referitoare la fetița-personaj, care să lămurească următoarele aspecte:
   - Ce îi place acestui personaj?
   - Cum se manifesta curiozitatea fetiței?
   - Ce lecturi prefera? De ce?
   - Ce părere are acest personaj despre cărți?
3. De ce crezi că fetița ajunge să se comporte, ca adult, asemenea Lizucăi din „Dumbrava minunată“ și asemenea Elizei din „Povestea celor unsprezece lebede“?

Să comunicăm

1. Observă manualul tău de limba română și amintește-ți, din anii anteriori, despre componentele unei cărți.
   - Numește părțile componente ale unei cărți.
   - Precizează rolul fiecărei părți numite.
2. Identifică tipurile de cărți ilustrate alăturat. Numește și alte tipuri de cărți.
3. Solicită/oferă informații despre fiecare tip de carte amintit anterior, referitoare la:
   - tematica prezentată;
   - prezența ilustrațiilor;
   - limbajul folosit;
   - destinatar.
4. Observă scrierea textului de la paginile 32 – 33. Ce litere s-au folosit pentru scrierea textului? Dar pentru scrierea titlului? Dar pentru a marca titlul cărții fetiței, în ilustrație?

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește enunțurile date. Subliniază substantivele.
- Pe Patrocle și pe Lizuca i-a prins noaptea în dumbravă. Fetița se temea de bursuc.

2. Selectează, din enunțurile de mai sus, două substantive comune și două substantive proprii.

3. Grupează, într-un tabel asemănător celui dat, substantivele: **litere**, **filă**, **cotor**, **librării**, **bibliotecă**, **reviste**, **povești**, **poezie**, **personaj**.

Substantive	• numărul singular	filă, ...
	• numărul plural	litere, ...

4. Lucrați în perechi. Găsiți intrusul din fiecare șir de substantive de mai jos. Motivați alegerea făcută.
- casă, bunic, hârtie, motan, Eliza, floare;
- deget, linguriță, calculator, lebede, mamă;
- obiect, desen, veac, joc, semn, mână.

5. Descoperă regula fiecărui șir, apoi adaugă alte patru substantive potrivite.
- ediții, copii, ilustrații, ...
- floare, ghiveci, frunză, tulpină, ...
- pisoi, Miorlau, șoricel, Chiț, ...

6. Observă forma cuvintelor date. Completează, respectând modelul oferit.

Model: un **pui** → mai mulți **pui** — un **unchi** → ...
un **ardei** → ... — un **ochi** → ...

7. Indică enunțul în care cuvântul „poartă“ este substantiv.
- Lizuca se poartă grijuliu cu Patrocle.
- Eliza a intrat pe o poartă a castelului.

Formulează două enunțuri în care să evidențiezi înțelesurile diferite ale cuvântului „vin“.

Ne amintim

Substantivul este partea de vorbire care denumește:
- **ființe**: fetiță, bursuc;
- **lucruri**: carte, școală;
- **fenomene ale naturii**: ploaie, vânt.

Substantivele pot fi:
- comune: fetiță, cățel;
- proprii: Lizuca, Patrocle.

Substantivele proprii se scriu cu literă inițială mare, indiferent de locul lor în enunț.
Substantivele au două numere:
- **singular**: carte;
- **plural**: cărți.

Cele trei genuri ale substantivului sunt:
- **feminin**: o carte – două cărți;
- **masculin**: un băiat – doi băieți;
- **neutru**: un drum – două drumuri.

Portofoliu

Imaginează-ți că ești fetița dornică să afle misterul cărților. Imaginează un dialog între fetiță și părinții ei, în care să incluzi cât mai multe substantive, atât comune, cât și proprii. Notează dialogul pe o fișă. Selectează, din dialogul compus, cinci substantive comune, precizând genul și numărul în dreptul fiecăruia.

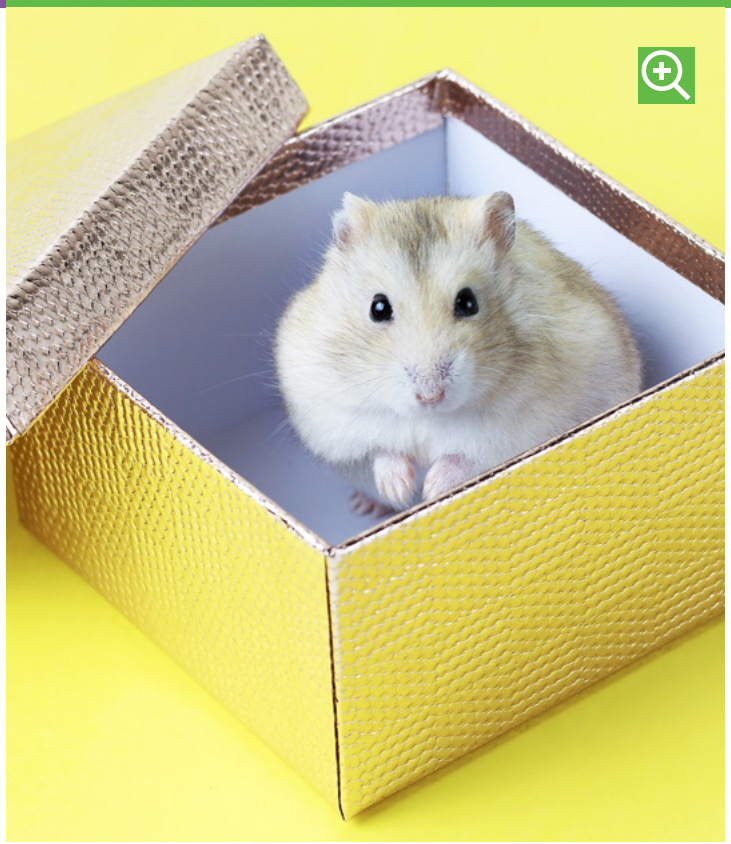

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Bunicul lui Sten a lăsat moștenire familiei douăzeci și trei de cutii pline cu cărți. Pe una dintre cutii scria: „Doar pentru Sten. De deschis pe furiș.“

Tatăl duse tăcut cutiile în pod. Seara, Sten se strecură în pod, despachetă fără zgomot tomurile și le stivui, astfel încât vrafurile să închipuie niște pereți. O pătură veche a bunicului îi servea drept plafon, iar lanterna îi era sursă de lumină. Adăpostul fiind terminat, luă cutia pe care trebuia s-o deschidă pe furiș.

Dragul meu Sten,

Știu că nu îți plac cărțile, dar pentru ce se află în cutie, vei avea nevoie de ele.

Bunicul

Trase ușor sfoara care lega cutia și deschise capacul. Înăuntru stătea o mogâldeață îmblănită, care aducea puțin cu un hamster.

— Un animal de pluș? murmură surprins Sten.

Dar, când să apuce jucăria, aceasta se zbătu scrâșnind. Speriat, Sten îi dădu drumul, lăsând ghemotocul să cadă în cutie.

Porcușorul blănos grohăi agitat.

— Nu te speria! Nu-ți fac nimic! șopti Sten. Pe cuvânt de onoare!

— Dă-mi o carte! ceru mogâldeața. Una crocantă, fantastică...

Sten trase o carte și citi titlul de pe copertă:

— „Călătoria corsarilor la Tortuga“!

— Hm! Miroase aventuros, zise porcușorul blănos, adulmecând cartea. Exact ce așteptam, adăugă el, mușcând din carte ca dintr-un sendviș.

Apoi continuă:

— Ce poveste minunată! Ești și tu unul? îl întrebă el pe Sten.

— Ce să fiu? se miră băiatul.

— Nu, nu ești, zise mogâldeața, clătinând din cap. Nu ești un devorator de cărți. Dar bunicul tău era! Trei pe zi dădea gata – le înfuleca din ochi. Eu nu pot, dar păstrez în minte fiecare cuvânt rontăit. Când vederea bunicului s-a înrăutățit, a început să mă hrănească cu cărți, iar eu i le spuneam cuvânt cu cuvânt: aventuri, călătorii pe Lună, epoci apuse, lumi dispărute, eroi, mistere, comori. Ce muzică a cuvintelor!

— Povestește-mi o carte, una, oricare! zise Sten.

Se întinse și devoratorul de cărți se așeză pe burtică și-i povesti toată noaptea și încă multe nopți de atunci încolo.

După Cornelia Funke, *Devoratorul de cărți*

Ne amintim

Într-un **text narativ**, povestirea se poate îmbina cu dialogul dintre personaje. Mesajele spuse în gând sau reproducerea vorbelor unui personaj pot fi marcate prin **folosirea ghilimelelor** sau a **literelor înclinate**.

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:

tom: ...

a stivui: ...

vraf: ...

Consultă, pentru verificare, dicționarul de la finalul manualului.

1. Transcrie varianta corectă de răspuns.

a. Întâlnirea dintre Sten și porcușorul blănos se produce:
- în camera lui Sten;
- pe scări;
- în podul casei.

b. Porcușorul blănos îi povestea lui Sten cărțile:
- ziua;
- noaptea;
- în vacanță.

c. Personajele care participă la acțiune sunt:
- tatăl copilului și Sten;
- Sten și mogâldeața;
- tatăl copilului, Sten și mogâldeața.

2. Rețeaua personajelor. Completează casetele cu personajele care participă la întâmplări și indică, prin săgeți, acțiunile acestora.

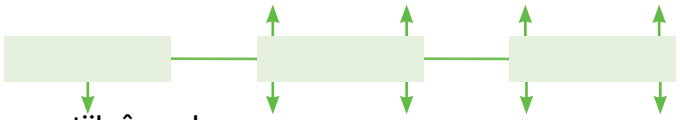

3. Imaginează-ți că ai intrat în podul casei lui Sten. Ce miroși? Ce auzi? Ce vezi? Ce simți?

4. Completează **ciorchinele**, identificând însușiri ale porcușorului blănos. Selectează, din text, informații care demonstrează aceste însușiri.

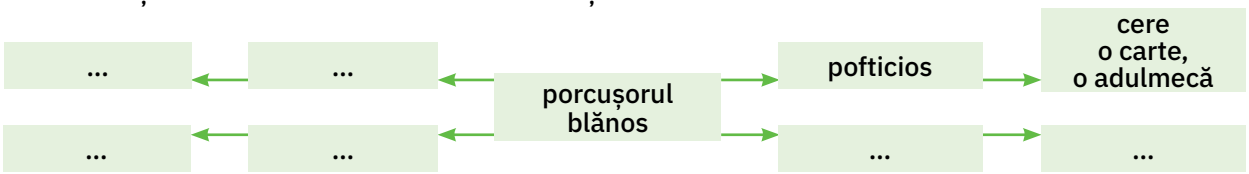

5. Citește dialogul dintre personaje și precizează ce formule s-au folosit pentru:
- salut;
- prezentare;
- solicitare;
- acordare de permisiune.

Observă cum se adresează porcușorul bărbatului. Ce dovedește exprimarea lui?

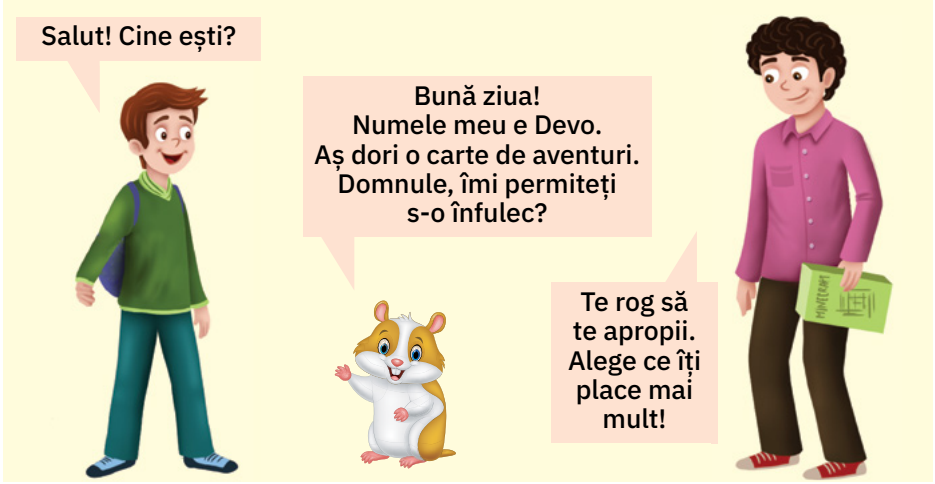

6. Scrie toate variantele de despărțire în silabe la capăt de rând pentru cuvintele: **devorator**, **fantastică**.

7. Selectează, din text, câte două cuvinte alcătuite din:
- o vocală și o consoană;
- mai multe vocale decât consoane.

Portofoliu

Imaginează-ți o întâlnire cu porcușorul blănos ce devorează cărți.
- Creează un dialog cu acesta, în care să utilizezi formulele de adresare potrivite.
- Închipuiește-ți că ești devoratorul de cărți. Povestește-i lui Sten cartea ta preferată.
- Relatează o întâmplare pe care ar putea să i-o povestească devoratorul de cărți lui Sten.

Jocul substantivelor

Lucrați în echipe de câte trei elevi. Pregătiți jetoane pe care notați substantive, la diferite forme. Puneți jetoanele într-o cutie. Extrageți câte un jeton și menționați oral:
- felul substantivului;
- numărul de obiecte pe care îl denumește;
- cum se numără acel substantiv.

Fiecare rezolvare corectă înseamnă 5 puncte. Câștigă echipa care adună cele mai multe puncte după zece extrageri.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Telefonul sună. Domnul Koreander se ridică din fotoliul de piele, se duse către telefon, în cabinetul său și închise ușa. Bastian nu-și luă ochii de la cartea pe care domnul Koreander o avusese în mână. Se apropie, atinse cartea – și, în același timp, ceva înăuntrul ei făcu „țac!“, ca și cum s-ar fi închis o capcană. Băiatul privi volumul pe toate părțile. Era legat în mătase și lucea. Răsfoindu-l în grabă, văzu că textul era tipărit cu două feluri de litere. Pe copertă văzu titlul: POVESTEA FĂRĂ SFÂRȘIT. E un lucru tare misterios cu pasiunile omenești, iar cărțile erau pasiunea lui Bastian. Trebuia să o aibă, fie ce-o fi, cu orice preț! Și, fără să-și dea seama, ascunse cartea sub haină, ieși din anticariatul domnului Koreander și alergă până la școală. Urcă în podul școlii, se așeză și începu să citească:

Era miez de noapte în Codrul Huietului și, prin crengile bătrânilor copaci, vuia furtuna. Deodată, o luminiță slabă lumină în zigzag prin pădure; se oprea tremurând ici și colo, apoi zbura.

În luminiș, ședeau la văpaia unui foc un uriaș din piatră cenușie, un spiriduș de noapte și un prichindel în haine pestrițe și cu joben roșu pe cap.

— A mai sosit cineva! zise uriașul. Bună seara!

Prichindelul se ridică și se apropie de noul venit, chițăind:

— Dacă văd bine, sunteți și dumneavoastră aici în calitate de sol?

— Da, răspunse luminița rătăcitoare. Dacă-mi permiteți, mă așez lângă dumneavoastră! Dați-mi voie să mă prezint: mă numesc Blubb.

— Îmi pare bine! strigă prichindelul. Numele meu e Iuc-Iuc.

— Iar eu sunt Wuswusul, se înclină spiridușul nopții.

— Sunt încântat de cunoștință. Mă numesc Scrâșnicronț. Nu vreți să luați loc? scrâșni uriașul.

— Adevărul e că sunt foarte grăbită. Ați putea să-mi spuneți în ce direcție e Turnul de Fildeș? Trebuie să duc o veste secretă Crăiesei-Copilă.

— S-ar putea să avem de transmis aceeași veste, continuă prichindelul.

— Așază-te și vorbește! scrâșni Scrâșnicronț.

— La noi, în Mlaștina Mâloasă, începu luminița, era un loc care se numea Colcote-n Clocote și care, într-o bună zi, a dispărut fără urmă.

— Păi, și noi am plecat la drum în același scop! interveni spiridușul.

— Asta înseamnă că întreaga Împărăție Fantázia e în primejdie, trase concluzia uriașul.

— Dacă-i așa, strigă luminița, să nu mai zăbovim. La drum, deci!

După Michael Ende, *Împărăția Fantázia în primejdie*

Vocabular

anticariat: magazin în care se vând cărți vechi
văpaie: flacără mare
joben: pălărie bărbătească înaltă, de formă cilindrică
a zăbovi: a sta prea mult timp într-un loc

1. Indică varianta corectă de răspuns.

- Întâmplarea pe care Bastian o citește se petrece:

  a. dimineața, în Mlaștina Mâloasă; **b.** noaptea, în Codrul Huietului; **c.** în miezul zilei, în Colcote-n Clocote.

- Personaje ale povestirii pe care o citește copilul sunt:

  a. domnul Koreander și Bastian; **b.** Crăiasa-Copilă și Bastian; **c.** Blubb, Iuc-Iuc, Wuswusul și Scrâșnicronț.

- Povestea citită de Bastian este redactată în manual cu litere:

  a. mari, drepte, de tipar; **b.** mici, îngroșate, de tipar; **c.** mari și mici, înclinate, de tipar.

2. Transcrie, din text, câte o formulă:

- de salut;
- de permisiune;
- de solicitare.

3. Completează **rețeaua personajelor** cu informații potrivite, ca în model.

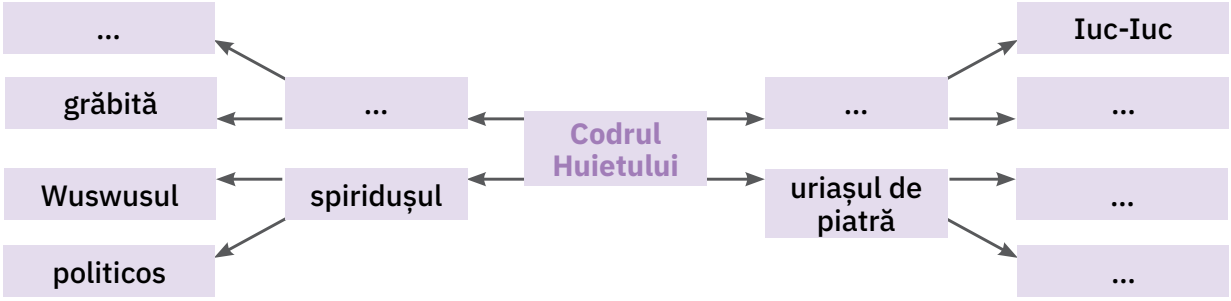

4. Se dau literele: **n**, **a**, **t**, **e**, **o**, **m**, **s**, **ă**, **i**, **r**, **c**. Scrie câte două cuvinte formate numai din aceste litere și care să conțină:

- o silabă, având schema CCVV;
- două silabe, având mai multe vocale decât consoane;
- mai mult de două silabe, începând fiecare cu o consoană.

5. Bifează rubricile potrivite, într-un tabel asemănător celui dat, pentru substantivele **băiat**, **Bastian**, **crengi**, **luminiș**, **haină**, **lac**, **copaci**, **litere**, **Koreander**. Urmărește modelul oferit.

Substantiv	Felul		Genul			Numărul	
	comun	propriu	masculin	feminin	neutru	singular	plural
școală	✓			✓		✓	

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5
S	•	o formulă	un personaj	două cuvinte	trei substantive
B	••	două formule	două personaje	patru cuvinte	șase substantive
FB	•••	trei formule	trei personaje	șase cuvinte	nouă substantive

1. Joc. Reconstituie compunerea, ordonând secvențele date.

Am adunat cu grijă foile, le-am netezit, le-am lipit în cartea pe coperta căreia se mai văd urmele suferinței. ☐

Era o carte, o carte de aventuri, dacă era să mă iau după spada și scutul desenate pe copertă.
— Ce-ai pățit? am întrebat mirat.
— Of, Bogdan și-a încercat talentul de grafician pe chipul meu. Am nevoie de îngrijiri.
— Imediat aduc o radieră! am spus. ☐

Nici nu am apucat să mai spun ceva, că din coșul de sub birou am auzit mai multe ghemotoace de hârtie chicotind.
— Coș de cinci puncte! a strigat un cocoloș pe care am deslușit „Capitolul V".
— Ce e cu voi? am întrebat.
— Ce să fie? Suntem mingi de baschet. Cu noi, Bogdan și-a exersat loviturile de pedeapsă. ☐

Dar când m-am întors, un avion de hârtie mi-a trecut iute pe lângă cap.
— Hei! Tu cine ești? am întrebat.
— Nu vezi? Un avion. Din carte am plecat, aici mă întorc. E aerodromul meu preferat. ☐

Într-o dimineață, din camera lui Bogdan se auzeau zgomote ciudate. În sertarul biroului, cineva striga cu glas răgușit:
— Ajutor! Mă sufoc aici! ☐

2. Minidezbatere. Lucrați în echipe de 4 – 5 elevi. Discutați despre rolul cărților în viața oamenilor. Aplicați **un chestionar** asemănător celui de mai jos tuturor elevilor din clasă. Realizați apoi o listă cu reguli pentru folosirea cărților.

Când folosesc o carte ...	niciodată	uneori	deseori	totdeauna
• îi protejez copertele				
• păstrez filele nemâzgălite				
• păstrez filele neîndoite				
• folosesc semnul de carte				

Autoevaluare

Apreciază felul în care reușești să realizezi sarcinile de mai jos, marcând calificativul potrivit în **lista de control** dată.

Criterii	Calificativ	
• Recunosc un text narativ.		★ „mai am timp să aprofundez"
• Identific spațiul, timpul și personajele.		
• Folosesc formule specifice în dialog.		
• Îmi adaptez replica la interlocutor.		★★ „mă descurc bine"
• Recunosc părțile unei compuneri.		
• Identific componentele cărților și tipurile de litere cu care sunt scrise acestea.		★★★ „sunt foarte bun"
• Despart corect în silabe cuvintele la capăt de rând.		
• Recunosc substantivul, felul, numărul și genul acestuia.		

Unitatea 3

Sub umbrela toamnei

Vom explora împreună ...

- Textul în versuri
- Textul narativ cu pasaje descriptive
- Factori care îngreunează comunicarea
- Planul inițial al compunerii
- Verbul. Timpurile verbului
- Scrierea corectă a cuvintelor *va*/*v-a*
- Punctele de suspensie

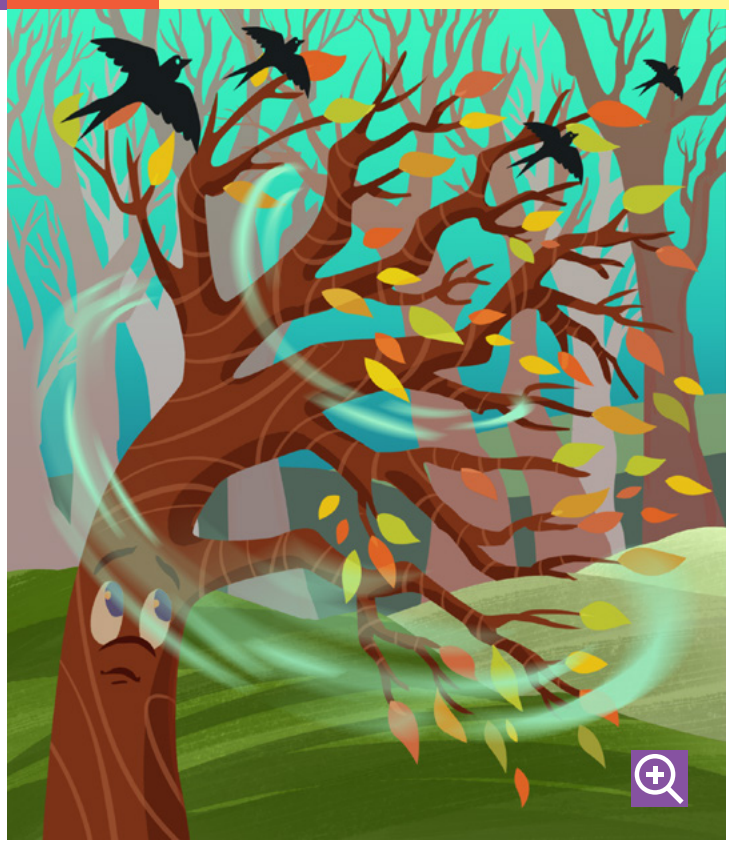

Ce te legeni...

de Mihai Eminescu

— Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?
— De ce nu m-aș legăna,
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește.
Bate vântul frunza-n dungă –
Cântăreții mi-i alungă;
Bate vântul dintr-o parte –
Iarna-i ici, vara-i departe.
Și de ce să nu mă plec
Dacă păsările trec!
Peste vârf de rămurele
Trec în stoluri rândunele,
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii-ntunecând,
Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
Și mă lasă pustiit,
Veștejit și amorțit
Și cu doru-mi singurel,
De mă-ngân numai cu el!

Ne amintim

Textul scris cu rânduri scurte, numite versuri, este o **poezie**. Uneori, **textul unei poezii** nu este organizat în **strofe** cu câte două, trei sau patru versuri, ci versurile sunt așezate unul sub celălalt.

Vocabular

zare: orizont
pustiit: părăsit
a se îngâna: (aici) a se însoți

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - întrebarea adresată codrului;
   - versurile care descriu înfățișarea codrului toamna.
3. Citiți textul pe roluri, cu intonația și tonul potrivite.
4. Răspunde la întrebările de mai jos, susținându-ți răspunsul cu cel puțin un fragment din poezie.
   - Cine i se adresează codrului?
   - De ce se leagănă codrul?
   - La ce aspecte se referă codrul, în răspunsul său?
   - De cine este părăsit codrul?
   - Care este starea sufletească a codrului?

Reține

Poetul atribuie însușiri omenești codrului. Acesta vorbește, are trăiri și emoții (asemenea unei persoane) pe care le transmite cititorilor.

Să explorăm textul

1. Răspunsul codrului la întrebarea poetului are în vedere două planuri: unul, mai îndepărtat în timp, când era vreme bună și codrul era însoțit de prieteni, altul, din prezent, când se simte însingurat.
- Selectează, din text, cuvinte sau expresii potrivite pentru **planul îndepărtat în timp** și pentru **planul din prezent**.
- Ce observi în ceea ce privește cuvintele selectate? Ce tip de cuvinte sunt folosite în compararea celor două planuri?

2. Explică înțelesul expresiilor: „trece vremea mea“, „mă lasă pustiit“, „mă îngân numai cu el“.

3. Grupați-vă în patru echipe. Fiecare echipă va rezolva câte o sarcină notată în cadranul dat. Afișați pe tablă produsul obținut de fiecare echipă și apreciați-vă reciproc.

Selectați versurile care descriu aspectul codrului toamna.	Realizați un tablou al codrului însingurat.
Notați trăirile codrului.	Motivați sentimentul de însingurare al codrului.

4. Autodictare. Memorați poezia și lucrați în perechi.
- Stabiliți, pe o foaie separată, criterii de evaluare pentru proba de autodictare.
- Scrieți textul poeziei din memorie, pe caiet.
- Schimbați caietele și evaluați rezultatul după criteriile stabilite anterior.
- Discutați greșelile făcute.

Joc

Ce melodie sau ce ritm îți inspiră poezia „Ce te legeni...“? Prezintă, în fața colegilor, melodia/ritmul la care te-ai gândit. Câștigă elevul/eleva care obține cele mai multe voturi din partea colegilor.

Jurnal de lectură

Citește poezia **„Revedere“** de Mihai Eminescu.
Selectează, pe o fișă, versurile care sugerează tristețea codrului.

Să redactăm

1. Completează spațiile punctate, pentru a obține expresii. Formulează câte un enunț cu câte o expresie din fiecare coloană.

dintr-o parte	într-o ...	printr-o ...
dintr-un ...	într-un ...	printr-un ...

2. Observă etapele parcurse pentru întocmirea planului unei compuneri.

1. stabilirea tematicii și a titlului → Toamna, în pădure

2. elaborarea ideilor, potrivit structurii unei compuneri:

Introducere → **Cine** a sosit?

Cuprins → **Ce** schimbări s-au produs în natură?
→ Te vei referi la:
- vreme → aspect, temperaturi, zi, noapte
- cer, soare, vânt
- viața plantelor, a animalelor, a omului

Cum arată pădurea?

Ce povestește aceasta?

Încheiere → **Care** este starea pe care ți-o produce imaginea pădurii?

3. ordonarea ideilor, îmbogățirea acestora

4. revizuirea planului compunerii

3. Realizează planul inițial al unei compuneri cu titlul „O zi de toamnă târzie“.
Vei reuși dacă:
- respecți tema propusă;
- formulezi ideile clar, coerent, potrivit structurii compunerii;
- revizuiești planul.

Ne amintim

Cuvintele *dintr-o/într-o/printr-o* și *într-un/dintr-un/printr-un* se scriu întotdeauna cu cratimă.

Piatra pițigoiului

repovestire după Tudor Arghezi

A fost odată o toamnă dulce și lungă, cum au fost și altele, însă nu la fel întru totul ca toamna aceea.

Păsările călătoare, berze cu aripi mari, rândunele mici și alte soiuri de săgeți zburătoare, cu ciocul cât chibritul sau cât creionul, ajunseseră cu bine în țările calde, unde aveau să trăiască până ce gerul trecea și se topea zăpada de la noi. Păsările de la Giurgiu așteptaseră păsările din Argeș, de la Bacău și Severin și, după ce se adunaseră toate, trecură în nori de stoluri către miazăzi, peste Dunăre și peste Mare, în Egipt, în nisipurile frământate de vânturi.

Văzând că încep să îmbătrânească și că unele dintre ele nu o să mai aibă puterea să se întoarcă înapoi, păsările au ținut sfat laolaltă și au hotărât să zidească un palat. Toate aduseră și îngrămădiră dumicat cu dumicat, purtat în cioc, cea mai mare cetate din lume, cu bolți și încăperi și cu o turlă la mijloc, în care au pus paznic un vultur negru, cu o sută de ajutoare, o sută de ciori. Vulturul stătea la fereastra sau pe vârful turlei, iar pe crestetele învelitorilor mai joase, în colțurile palatului depărtate, vegheau ochii de oțel ai corbilor, armați cu ciocuri gata de luptă.

Câteva rândunici bătrâne, ca niște maici cu comănacul turtit pe frunte, rămăseseră în palat.

Străjerii n-aveau de păzit numai însuși palatul, ci mai ales marile averi adunate prin vârfuri și firide.

Vocabular

a ține sfat: a discuta, a se consulta
dumicat: bucată mică ruptă dintr-un aliment
comănac: acoperământ al capului, purtat de călugări și călugărițe
firidă: adâncitură, deschizătură mică într-un zid
cerdac: (aici) balcon
gingășie: delicatețe, duioșie
mărgăritar: (aici) perlă

Într-o zi, un pițigoi galben, mic cât un fluture, ciocăni în geamul unei împărătese care, uimită de frumusețea păsării de aur cu ciocul de os, l-a lăsat să intre. Dar după trei zile tâlharul plecă furând în cioc un ac de diamant fermecat. Acesta avea însușirea de a lumina cu o scânteiere de lună până în depărtări și fu pus în locul cel mai înalt al palatului păsăresc, strălucind ca un luceafăr.

Isprava izbutindu-i bine, a îmbărbătat inima pițigoiului de aur.

— O să mai aduc și alte averi, căci acum am înțeles cum trebuie să lucrez! le zise el măicuțelor rândunele.

Cu istețimea lui, pițigoiul de aur se duse la balconul altei împărătese, care tocmai citea o scrisoare. În clipa în care văzu cu coada ochiului pițigoiul răsfățându-se în fereastră, împărăteasa rupse citirea scrisorii și deschise încet ușa cerdacului, temându-se să nu-l sperie. Pițigoiul trăgea cu ochiul și cu urechea și sărea jucând împrejur, sprinten și drăgălaș. Abia se întorcea de pe o parte pe alta, arătându-și pata cărămizie de pe gușă, ca o floare de mușcată, că îi și scânteiau ochii. Vrăjită, împărăteasa își potoli cu greu neastâmpărul de a prinde pițigoiul, pe care voia să-l țină în palmă, să-l mângâie cu obrazul și să-l sărute.

Împărăteasa vorbi încet prin crăpătura ușii cerdacului:

— Nu vrei să fii al meu?

— Cirip! răspunse pițigoiul.

— Apropie-te și vino înăuntru! adăugă împărăteasa.

Când deschise ușa, pițigoiul se piti în penele lui de aur, iar împărăteasa îl luă cu gingășie în mână și îl duse în bogatele ei încăperi.

Încet, încet, pițigoiul intră în obiceiurile împărătesei: dormea la căpătâiul înalt al patului cu ciocul spre ea. Pe trupul mic al păsăruicii încăpuseră toate podoabele, cu atât mai scumpe cu cât erau mai mărunte, ale domniței, care a gătit-o cu mâinile ei, ținând-o pe genunchi. De jur împrejurul gâtului, împărăteasa îi aninase un șirag de opt mărgăritare, cele mai strălucite din toată lumea. La piciorul stâng îi petrecuse inelul cu briliante cel mai mare din toate împărățiile, iar la piciorul drept îi pusese o pietricică, singura din toată lumea și a cărei licărire albastră era ca un fum. Piatra avea puterea să vindece, să întinerească bătrânețea și să prefacă toate gândurile în bucurii și fapte.

Când se văzu stăpân pe piatră, pițigoiul își luă zborul pe fereastra deschisă, către palatul păsărilor, pe care avea să-l înzestreze cu puteri neînchipuite.

Însă, ca să nu zică împărăteasa că a prădat-o, el zise pietrei să se mai facă o piatră la fel cu ea, ca să lase și împărătesei una. Cum s-a zis, așa s-a și făcut – și se mai făcu o piatră la fel, însă cu câteva puteri mai puține decât piatra pițigoiului. Noua pietricică putea foarte multe minuni să facă: nu putea să dea însă tinerețe decât împăratului și copiilor lor, pe alții neștiind să-i întinerească. Din această pricină, împărăteasa, împăratul, dimpreună cu copiii lor trăiesc și azi, frumoși, tineri și voinici ca și pe vremuri.

Ajuns la palatul păsărilor, pițigoiul strânse sfatul păsărilor bătrâne și începu a le întineri pe toate, care băturâ lumina cu aripi noi, ca de pui. Vulturul s-a ridicat până în fundul cerurilor, întinerit, însoțit de o vulturoaică mândră, cu care a făcut mii de rotocoale în văzduh.

Și de-atunci, palatul e gol aproape tot anul, căci nicio pasăre nu mai poate să îmbătrânească. Ele nu mai rămân neputincioase, ci se întorc întinerite în fiecare primăvară din țările calde la Giurgiu, în Argeș, la Bacău, la Severin și în București...

Ne amintim

Într-un text pot exista fragmente scurte care descriu un anotimp, un colț din natură, un personaj. Rolul descrierii este de a înfrumuseța povestirea și de a produce emoție cititorului.

Răspunde, ascultă, întreabă

Așezați-vă în cerc, cu o minge. Aruncând mingea de la unul la celălalt, formulați întrebări în legătură cu textul citit. Elevul care aruncă mingea pune o întrebare, cel care o prinde răspunde. Formulează apoi o nouă întrebare și aruncă mingea la alt copil din cerc. Cine nu știe răspunsul la întrebarea primită este eliminat din joc.

Portofoliu

Redă, printr-un desen sugestiv, pițigoiul de aur. Folosește informațiile din textul citit. Expuneți desenele în clasă și discutați despre cele mai reușite lucrări.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțurile în care apar nume de localități;
   - dialogul dintre împărăteasă și pițigoi;
   - fragmentul care înfățișează giuvaierurile împărătesei.
3. Citiți textul pe roluri.
4. Transcrie enunțurile în care este descris pițigoiul, în timp ce se străduia să atragă atenția celei de-a doua împărătese. Care este rolul acestor enunțuri în text?

5. Notează, într-un tabel asemănător celui dat, elementele ce pot exista și în realitate și pe cele închipuite, ce nu există în realitate.

Elemente din realitate	Elemente închipuite
• „păsările călătoare [...] ajunseseră [...] în țările calde“	• „păsările au ținut sfat laolaltă“
...	...

6. Explică titlul textului citit. Dă un alt titlu potrivit textului.

Să explorăm textul

Cubul. Grupați-vă în șase echipe. Fiecare echipă va rezolva una dintre cerințele corespunzătoare fețelor unui cub, obținând fiecare câte un produs. Fiecare echipă expune produsul obținut în urma rezolvării cerinței și îl prezintă în clasă, în fața colegilor.

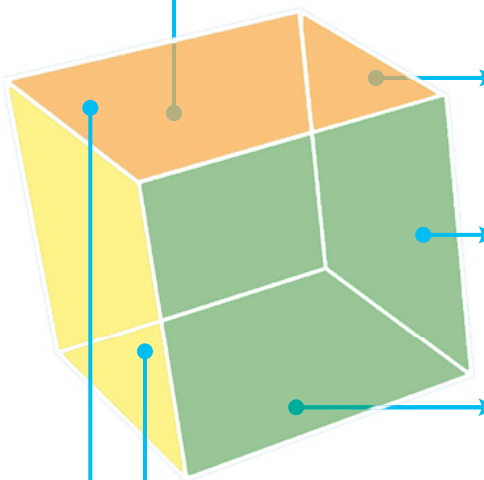

1. **Descrie** pițigoiul împodobit de cea de-a doua împărătească, din textul „Piatra pițigoiului“.
2. **Compară** piatra pe care o ia cu el pițigoiul cu piatra pe care i-o lasă împărătesei.
3. **Asociază** pițigoiul cu un alt personaj cu care se aseamănă, dintr-o lectură suplimentară.
4. **Aplică** regulile corespunzătoare, transcriind fragmentul în care pițigoiul le promite păsărilor că le va aduce bogății.
5. **Analizează** atitudinea pe care o are pițigoiul față de cea de-a doua împărătească.
6. **Argumentează** dorința pițigoiului de a salva păsările cu orice preț.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Privește imaginea de mai jos. Citește dialogul.

Identifică verbele din replicile personajelor. Precizează, pentru fiecare:
- persoana (I, a II-a, a III-a) la care se află;
- numărul persoanelor care realizează acțiunea.

Grupează verbele identificate după momentul când se petrece acțiunea: • mai demult; • acum; • în curând.

2. Grupează verbele date într-un tabel asemănător celui de mai jos, după momentul când se petrece acțiunea exprimată de acestea.

- pictează
- povesteam
- va aduna
- este
- vor ieși
- aruncasem
- eram
- văzui
- plec
- vom viziona
- descoperiseră
- îmbrac
- cheamă
- dormeai

în trecut	în prezent	în viitor
...	pictează	...

Reține

Acțiunea unui verb se poate petrece:

înainte de momentul vorbirii, adică în **trecut** — chiar în momentul vorbirii, adică în **prezent** — după momentul vorbirii, adică în **viitor**

3. Transcrie enunțurile, scriind formele verbelor dintre paranteze la momentul indicat.
- Pițigoiul (**a bate** / trecut) la geamul unei împărătese.
- Diamantul (**a lumina** / prezent) până departe.
- Păsările (**a zbura** / viitor) înapoi spre casă.

4. Selectează, din text, câte două verbe a căror acțiune se petrece în trecut și în prezent.

5. Analizează verbele din enunțurile date, după modelul de mai jos.

Pițigoiul sărea sprinten și drăgălaș. Împărăteasa îl privește. Cei doi vor petrece un timp împreună.

„sărea“: verb, indică o acțiune realizată de o singură persoană (persoana a III-a, numărul singular), în trecut

6. Formulează câte un enunț cu fiecare verb dat, respectând indicațiile.
- **a chema** – trecut, persoana a III-a, numărul singular;
- **a aduna** – prezent, persoana I, numărul plural;
- **a veni** – viitor, persoana a II-a, numărul singular.

Ne amintim

Verbul este partea de vorbire care exprimă o acțiune (*a merge*), o stare (*a se întrista*) sau existența (*a se afla*).

Acțiunea verbului poate fi realizată:
- de o singură persoană;
- de mai multe persoane.

Formele verbului diferă după persoană:
- persoana I (persoana care vorbește);
- persoana a II-a (persoana cu care se vorbește);
- persoana a III-a (persoana despre care se vorbește).

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Citește enunțurile din ilustrație. Notează apoi verbele în caiet.

- Precizează când se petrece acțiunea exprimată de verbe.
- În ce situație s-a scris „va“?
- Ce reprezintă „v“ în construcția „v-a impresionat“?

Reține

Se scrie „**va**“ atunci când cuvântul se alătură unui verb, pentru a indica o acțiune ce se va petrece în viitor: *va salva*.

Se scrie „**v-a**“, când „**v**“ vine de la pronumele „**voi**“ (**vouă**/pe **voi**, **vă**, **v-**), iar „a“ face parte din verbul a cărui acțiune se petrece în trecut. „**V-a**“ reprezintă două cuvinte rostite într-o silabă.

2. Completează casetele de mai jos, ca în model.

3. Indică varianta corectă.

Mâine, Dan **va**/**v-a** participa la o competiție sportivă.

— **Va**/**V-a** invitat și pe voi? întreabă Mirela.

— Da, vom fi în tribune! **Va**/**V-a** lăsat și vouă o invitație.

4. Completează spațiile punctate cu **v-a** sau **va**.

- Cred că ... veni iarna în curând.
- Tata ... făcut focul în cameră.
- ... găsit în parc, aseară?
- În pauză, Elena ... șterge tabla.

5. Formulează câte un enunț, folosind următoarele cuvinte:

- va conduce;
- v-a chemat;
- v-a citit.

6. Explică scrierea cuvintelor marcate în text.

Cine **v-a** adus culoare
Prin livezi, pe câmp, prin vii,
Iar prin tristele ponoare
V-a cernut fire argintii?

Va pleca toamna măiastră,
Iarna **va** veni apoi
Cu ghirlande la fereastră,
Cu ghețuș și fluturi moi.

Dana Mihail – *Anotimpuri*

Să comunicăm

1. Observă imaginile și citește replicile. De ce băiatul din prima imagine și fata din cea de-a doua imagine nu au înțeles ce li s-a spus?

2. Numește factorii care împiedică înțelegerea mesajului:

a. în imaginile de mai jos;

b. în textul dat.

„— Nu face nimic. Pasărea e a mea, spune Nicușor. A fost și poimâine.
— Ce spui, mă? A fost și poimâine?“

După I. Al. Brătescu-Voinești – *Nicușor*

Reține

Tonul coborât al vocii, pronunția incorectă, exprimarea neclară, neatenția, zgomotul și distanța sunt factori care îngreunează comunicarea.

Ne amintim

Uneori, din cauza zgomotului sau a distanței dintre participanții la un dialog, comunicarea poate fi îngreunată.

Joc

Completați, în perechi, lista cauzelor care pot perturba un mesaj:
- Televizorul are volumul la maxim.
- Telefonul are semnal slab.

Notați, pentru fiecare caz, ce soluții ar putea înlătura cauzele.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Citește enunțurile de mai jos și precizează ce marchează semnul **...** .
- Păsările se întorc la Giurgiu, în Argeș, la Bacău, la Severin și în București...
- Într-o zi, un pițigoi [...] ciocăni în fereastra unei împărătese.

2. Alege, din lista alăturată, denumirea stării pe care o transmite utilizarea punctelor de suspensie în fiecare situație dată.

a. „— Ăăă... Dar dumneata... Cum... De unde?...“

b. „[...] Ușa se deschide și...“

c. „[...] dansul ciudat al frunzelor verzi, galbene, roșii, care cad... cad... cad...“

nostalgie
surprindere
uimire
bucurie

Reține

Punctele de suspensie se utilizează pentru a marca lipsa unui fragment dintr-un enunț/dintr-un text [...], pentru a indica o pauză mare în vorbire sau pentru a sugera emoțiile cuiva.

Citește textul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiță
Li se uscă rădăcina.

Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe câmp porumbul.

Și cum de la miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful șurii noastre
Smulge-n zbor câte-o șindrilă.

De viforniță păgână
Se-ndoiesc nucii, bătrânii,
Plânge-un pui de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.

Îl ascult și simt sub gene
Cum o lacrimă-mi învie:
— Ni se-aseamănă povestea,
Pui golaș de ciocârlie.

Toamna de Octavian Goga

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:
lămâiță ...
dumbravă ...
miazănoapte ...
șură ...
șindrilă ...
Consultă, pentru verificare, dicționarul de la finalul manualului.

1. Precizează:
- titlul și autorul poeziei;
- numărul de strofe;
- numărul de versuri ale fiecărei strofe.

2. Răspunde la întrebările de mai jos. Motivează-ți fiecare răspuns cu fragmente din text.
- Ce anotimp descrie poetul?
- Unde se petrec schimbările din natură despre care se vorbește în poezie?
- Ce schimbări din natură sunt prezentate?
- Ce stare ți-a produs lectura versurilor?
- Dacă ar fi să ilustrezi poezia, ce culori ai folosi? De ce?
- Cu ce ritm sau melodie ai asocia versurile?

3. Jurnalul dublu. Explică înțelesul expresiilor date, completând un tabel asemănător celui dat, după model.

Expresii/versuri selectate	Explicații, stări sugerate, emoții transmise
„Văl de brumă argintie/ Mi-a împodobit grădina“	Odată cu venirea toamnei, în grădină cade bruma, care îi dă un aspect argintiu.
...	...

- „Norii suri își poartă plumbul“;
- „Cu podoaba zdrențuită/Tremură pe câmp porumbul“;
- „Vine vântul fără milă“;
- „De viforniță păgână/Se-ndoiesc nucii, bătrânii“.

4. Transcrie, la alegere, două strofe ale poeziei „Toamna“ de Octavian Goga. Corectați-vă în perechi, apoi autoevaluează-ți lucrarea, ținând seama de:

- respectarea alineatelor;
- scrierea cu literă inițială mare la primul cuvânt al fiecărui vers;
- așezarea corectă în pagină a titlului, autorului, versurilor, respectarea spațierii;
- respectarea ortografiei și a punctuației;
- scrisul îngrijit, lizibil.

Scară de apreciere
- → 2 puncte

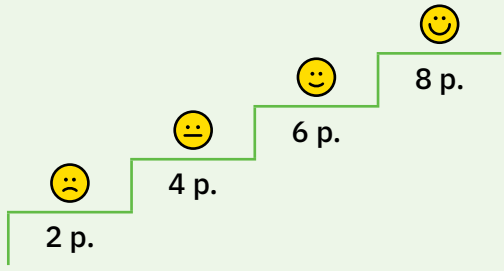

5. Selectează, din text, trei verbe la timpul prezent, pe care să le integrezi în enunțuri. Transformă apoi enunțurile, punând verbele mai întâi la timpul trecut, după aceea la viitor.

6. Completează enunțurile cu **va**/**v-a**.

Toamna ... adus zile mohorâte. ... alungat păsările și ... pustiit pădurile. Cine ... veni în curând? Iarna ... acoperi natura cu o plapumă de nea.

7. Joc de cuvinte. Spune ce parte de vorbire este cuvântul colorat în enunțurile date. Găsește apoi alte trei cuvinte de acest fel.

- Pe cumpăna fântânii plânge un **pui**.
- **Pui** porumbul în șură?

8. Memorează, în clasă, o strofă din poezia „Toamna“ de Octavian Goga, cea care ți-a plăcut mai mult. Organizați un concurs de recitări. Apreciați cele mai bune interpretări după criterii stabilite de voi.

9. Realizează planul inițial al unei compuneri cu titlul „La cules de vie“. Vei reuși dacă:

- respecți tema dată;
- formulezi coerent și corect ideile, potrivit părților unei compuneri;
- dezvolți fiecare idee cu informații potrivite;
- revizuiești planul.

Citește textul, apoi rezolvă cerințele date.

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.

Mă uit mereu la barometru
Și mă-nfior când scade-un pic,
Căci soarele e tot mai mic
În diametru.

Dar pe sub cerul cald ca-n mai
Trec zile albe după zile,
Mai nestatornice și mai
Subtile...

Întârziată fără vreme
Se plimbă Toamna prin grădini
Cu faldurii hlamidei plini
De crizanteme.

Și cum abia plutește-n mers
Ca o marchiză,
De parcă-ntregul univers
Privește-n urmă cu surpriză,

Un liliac nedumerit
De-alura ei de domnișoară,
S-a-ngălbenit, s-a zăpăcit
Și de emoție-a-nflorit
A doua oară...

Octombrie de G. Topîrceanu

Vocabular

barometru: instrument pentru măsurarea presiunii aerului, folosit în prognozarea vremii
diametru: linie ce unește două puncte de pe cerc, trecând prin centrul acestuia
subtil: (aici) care se strecoară ușor
fald: cută, pliu
hlamidă: mantie, pelerină
marchiză: titlu nobiliar, în trecut
alură: înfățișare, aspect

1. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor date, notând A (adevărat) în dreptul celor adevărate și F (fals) în dreptul celor false.
   - Textul dat este o poezie.
   - Poezia este textul scris cu rânduri scurte, numite versuri.
   - Textul citit are șapte strofe cu câte patru versuri fiecare.
   - Există o strofă ce are cinci versuri.
   - Doar în a doua, a treia și a cincea strofă, ultimul vers este mai scurt decât celelalte.
   - Autorul unei poezii se numește poet.

2. Formulează câte un enunț despre factorii care pot îngreuna comunicarea, pe baza ilustrațiilor.

3. Realizează corespondența între explicația folosirii punctelor de suspensie și fiecare situație prezentată.

• „Trec zile albe după zile/Mai nestatornice și mai/Subtile...“	• Lipsa unui fragment
• „Un liliac nedumerit/[...] s-a zăpăcit.“	• Pauză în vorbire, incoerență
• A apărut de dimineață... adică ieri... toamna, vreau să zic...	• Transmiterea unei stări, a unei emoții
	• Întârzierea unui răspuns

4. Selectează, din textul dat, câte un verb:
- la timpul prezent, persoana I, numărul singular;
- la timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural;
- la timpul trecut, persoana a III-a, numărul singular.

5. Pune verbele dintre paranteze la timpul, persoana și numărul indicate.
- Semnele toamnei (**a lua** – trecut, persoana a III-a, numărul plural / pe voi) prin surprindere.
- Aceasta (**a aduce** – viitor, persoana a III-a, numărul singular) ploi și zile mohorâte.
- (**A pregăti** – prezent, persoana I, numărul singular / mie) umbrela și hainele de toamnă.

6. Descoperă regula fiecărui șir și adaugă câte două verbe potrivite.

a. scriu, citesc, desenez, ... , ...

b. vor înflori, va aștepta, vei zâmbi, ... , ...

c. a lăsat, a plecat, a ajuns, ... , ...

7. Realizează planul inițial al unei compuneri cu titlul „Castanul singuratic“. Pentru a reuși:
- vei respecta tema;
- vei organiza ideile după structura unei compuneri:
  Introducere → Când? Unde se întâmplă?
  Cuprins → Ce se petrece? Cum se petrece? De ce?
  Încheiere → Care este sfârșitul întâmplării? Cum se simt personajele?
- vei fi creativ și original.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5	6	7
S	•	un enunț	o corespondență	•	•	două verbe	•
B	••	două enunțuri	două corespondențe	••	••	patru verbe	••
FB	•••	trei enunțuri	trei corespondențe	•••	•••	șase verbe	•••

Inteligențe multiple

Lucrați în echipe de 8 – 10 elevi. Într-o echipă este bine să fie elevi cu înclinații, talente și preferințe diferite. Fiecare elev din echipă citește textul dat și alege sarcina care i se pare potrivită, dintre cele de mai jos.

Într-o duminică de toamnă, când vântul măturase peste noapte toate frunzele din copaci, Winnie și Purceluș s-au gândit să meagă în vizită la prietenii lor. Au pornit la drum hotărâți, prin vântul puternic, ținându-se unul de celălalt.

Întâi au fost la Kanga, după aceea la Iepure. Apoi s-au oprit la Christopher Robin și au băut un ceai, după care au trecut prin stația Puh, pe la Aiurel, ca să vadă dacă o duce bine. Și s-au gândit să treacă și pe la Bufniță.

Când au intrat în Pădurea de o Sută de Acri, vuietul furtunii se auzea prin coroanele copacilor.

— Bună, Bufniță! au zis ei.

— Poftiți, luați loc! i-a îndemnat Bufniță.

Deodată s-a auzit un pârâit puternic și căsuța lui Bufniță s-a prăbușit. Cei trei au ieșit cu greu de sub dărâmături.

— Nu fi trist! Poți dormi la mine, a zis Purceluș.

— Dar tu...? s-a mirat Bufniță.

— Purceluș va veni la mine, a propus Winnie.

Și cei trei prieteni și-au strâns mâinile, bucuroși.

După Alan Alexander Milne – *Căsuța din strada Puh*

Sarcini de lucru, la alegere:

→ Continuă întâmplarea, imaginându-ți ce fac cei trei prieteni după mutare.
→ Descrie, ca și când ai fi un arhitect, casa ideală pentru cei trei prieteni.
→ Mimează cât mai expresiv atitudinile și gesturile personajelor.
→ Desenează forma geometrică pentru o viitoare casă a lui Bufniță, cu mai multă stabilitate.
→ Realizează un joc de rol, împreună cu alți doi colegi care au ales aceeași sarcină, în care să apară personajele din finalul fragmentului dat.
→ Interpretează sau compune un cântec potrivit întâmplării.
→ Modelează din plastilină personajele Winnie, Purceluș și Bufniță.
→ Completează enunțul: „Dacă aș fi Bufniță, m-aș simți ..., pentru că...“, bazându-te pe propriile trăiri.

Prezentați rezultatele echipelor stabilite. Evidențiați ce v-a plăcut cel mai mult în prezentările colegilor de clasă.

Autoevaluare

Apreciază felul în care ai reușit să parcurgi activitățile din unitatea care se încheie, completând enunțurile următorului **chestionar**:

- În urma activităților din această unitate, am reținut ... .
- În rezolvarea sarcinilor, mi-a fost de ajutor să aplic ... .
- În această unitate, mi s-a părut dificil ... .
- Cel mai bine m-am descurcat la ... .
- Mi-aș putea îmbunătăți activitatea dacă ... .
- Cred că activitatea mea din această unitate ar putea fi apreciată ca fiind ... .

Unitatea 4

Clinchete de zurgălăi

Vom explora împreună ...

- Delimitarea textului narativ în fragmente
- Întocmirea planului simplu și a planului dezvoltat de idei
- Textul literar cu pasaje descriptive
- Comunicarea nonverbală
- Proiect transdisciplinar de grup
- Invitația
- Propoziția enunțiativă afirmativă/negativă
- Adjectivul
- Scrierea corectă a cuvintelor *n-am/n-ai/n-au, altă dată/altădată*
- Prezentarea unui personaj preferat

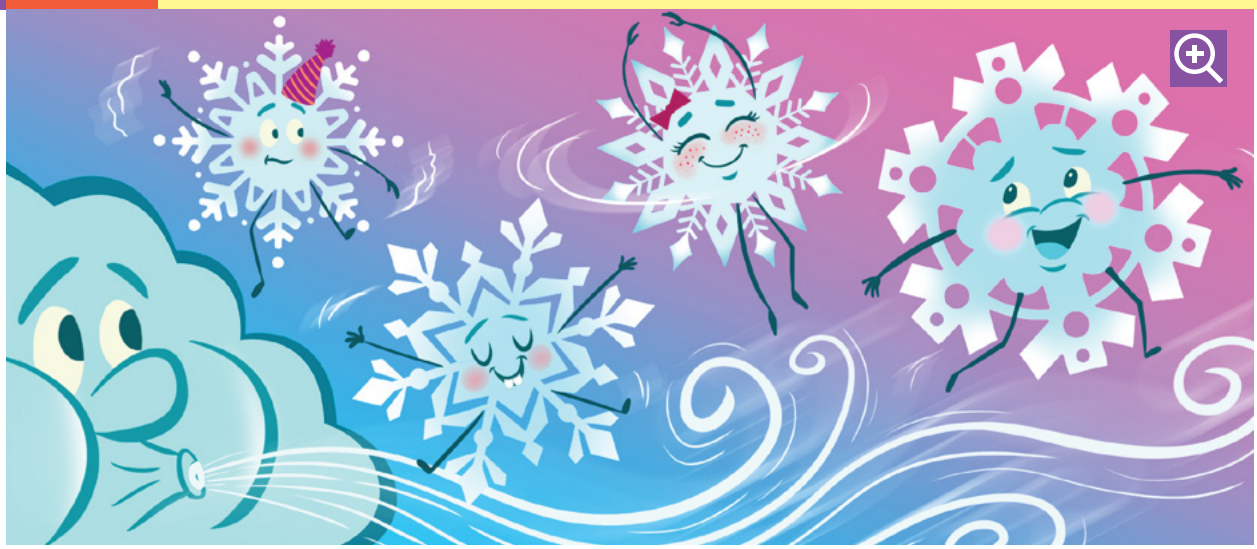

Povestea unui fulguleț răzleț

după Maria Ioana Vasiloiu

Ne amintim

Întâmplările povestite se petrec într-o anumită ordine. Fiecărei etape din firul povestirii îi corespunde un fragment din text.

Vocabular

a dăscăli: a învăța, a instrui pe cineva
a forfoti: a se agita
dolofan: gras, durduliu
a se ciorovăi: a se certa pentru lucruri mărunte, a se ciondăni
a se pitula: a se ascunde
a se dumiri: a pricepe, a se lămuri
aninat: agățat, atârnat

A fost odată, undeva, sus-sus în înaltul cerului, un loc unde fulgii de zăpadă mergeau la școală. Acolo, învățătorul lor, Marele Fulg, îi dăscălea grijuliu, căci voia să facă din ei niște zburători îndrăzneți și pricepuți.

În acea dimineață de iarnă, Marele Fulg a strigat catalogul, apoi le-a grăit învățăceilor:

— Astăzi e o zi mare pentru voi, dragii mei! Veți zbura singuri pentru prima oară. Ați fost elevi silitori, v-ați făcut temele, așa că nu-mi rămâne decât să vă îndemn la drum. Nu-mi fac griji pentru niciunul, fiindcă știu că o să vă descurcați de minune.

— Ce bine! Ce bine! Azi o să zburăm!

— Haideți repede! Toți fulgii să fie gata de zbor, a spus Marele Fulg. Sărutați-vă părinții înainte de plecare.

Ceata fulgilor a început să forfotească. Dolofani și pufoși, fulgii cei mai mici se împingeau, se ciorovăiau, țopăiau prin văzduh și își căutau din ochi părinții, care se așternuseră să vadă ce ispravă vor face odraslele lor.

Un fulguleț stătea deoparte, răzleț, pitulându-se după fustele bunicii lui, Fulguleasa, gătită cu o bonetă numai din danteluțe de gheață.

— Și dacă eu nu vreau să zbor? întrebă fulgulețul. N-am niciun chef! Nu vreau să zbor și gata!

— Asta nu se poate, interveni bunica. Toți fulgii în vârstă de un an și-o zi trebuie să-și facă ucenicia: azi o să zburați doar cât durează o suflare de vânt. Apoi vă întoarceți acasă. În fiecare zi câte puțin, să învățați cum să vă lăsați purtați de aer, cum să dansați fără să ametiți și cum să vă așezați lin pe pământ. Ai să vezi ce mult o să-ți placă!

— Ba știu eu că n-o să-mi placă! scânci fulgulețul.

— Ei, gata cu răsfățul. Hai, sărut-o pe bunica. Când ești sus, în văzduh, te simți fericit ca nimeni altul. Și bunica îi puse fulgulețului căciulița înstelată.

— Uite ce frumos ești! adăugă ea. Ca o floricică de gheață!

— Dragii mei, se auzi glasul Marelui Fulg, încheiați-vă hăinuțele. Vântul suflă tare. Așezați-vă pe aripile lui și așteptați să vă poarte. Mergeți cu bine și aveți grijă să vă întoarceți înainte de asfințit.

Fulgulețul se așeză mai la o parte de frații lui, privind pe sub sprâncenele albe ca laptele.

— Hei, tu de colo, ce stai singur, măi răzlețule? Vino lângă noi! îl chemă o fetiță-fulguliță.

În clipa următoare, ceata fulgilor se înălță în aer, făcu o piruetă și, ca un roi de albine scânteietoare, se îndepărtă cu iuțeală.

Fulgulețul răzleț își trase căciulița până pe vârful nasului și se lăsă dus de vânt. Purtat de colo-colo, pluti ce pluti și, în cele din urmă, își aruncă ochii în jur. La început, nu înțelese ce se petrece, dar încetul cu încetul se dumiri. Lumea i se înfățișa, cât era ea de mare, îmbrăcată în zăpadă.

— Ce covor întins! șopti fulgulețul. Ce neted e! Ce sclipire! Iu-hu-huu! chiui de bucurie.

Făcu tumbe și piruete și se răzleți și mai mult de ai lui. Privi în jos și se sperie: o apă de un verde întunecat se apropia cu iuțeala fulgerului.

— Vai de mine! Ce mă fac? Ce e asta? Unde sunt ceilalți? scânci fulgul. Închise ochii înfricoșat și își îndreptă gândul către ai lui: bunica Fulguleasa, tata Fulgențiu și mama Fulgulina, ba chiar și câțiva fulgi de care nu știuse cum să se răzlățească mai iute.

Deodată, legănarea ușoară, neașteptat de lină, îl făcu să deschidă ochii. Văzu că stătea așezat într-un leagăn ciudat, necunoscut.

— Unde sunt? Cine sunteți voi? strigă fulgulețul după ce se dezmetici.

— Ești în pădure, iar noi suntem brazii. Suntem bucuroși să te adăpostim pe crengile noastre.

— Aaa! se miră fulgul. Asta e pădurea?! Nici nu visam să ajung pe asemenea meleaguri! Ce mireasmă aveți voi, brazii! Și cât de drept vă înălțați!

Aninat de creanga de brad, fulgul se odihnea după oboseala zborului. Prinse curaj și se legănă îmbătat de frumusețea pădurii. În cele din urmă adormi. Când se trezi, se lăsa seara.

— Acu-i acu! gândi fulgul. Cum o să mă întorc acasă? Vântule, unde ești?

Dar vântul nu-l auzea, căci dormea și el după truda de peste zi.

— Vai de mine! Nu mai pot să zbor! Și mi s-a făcut un friiig!... Mămico, tăticule, bunico, unde sunteți?

Văzându-l atât de speriat, brazii își trimiseră suflarea spre el. Aburul se făcea gros și se așeza peste fulgul zgribulit, încălzindu-l.

— Oh! Ce bine e! Vă mulțumesc, măreții mei prieteni!

— Să crești mare, fulguleț! Și noi îți mulțumim, căci ne-ai împodobit de sărbătoare. Tu și ai tăi sunteți bineveniți în sfânta seară de Crăciun!

— Dar eu sunt singur. Nici nu știu pe unde sunt ai mei.

— Privește în jur, micuțule!

Fulgul își făcu ochii roată. Brazii îmbrăcați în mantii împărătești îi făceau semne prietenești. Printre fulgii care se așterneau pe crengușele lui de brad erau tata Fulgențiu, mama Fulgulina și bunica Fulguleasa, cu rochia ei ca un bujor înaripat.

Se îmbrățișară nespus de bucuroși. Pe cer se arătase luna și, în lumina ei, steluțele de nea străluceau în mii de raze.

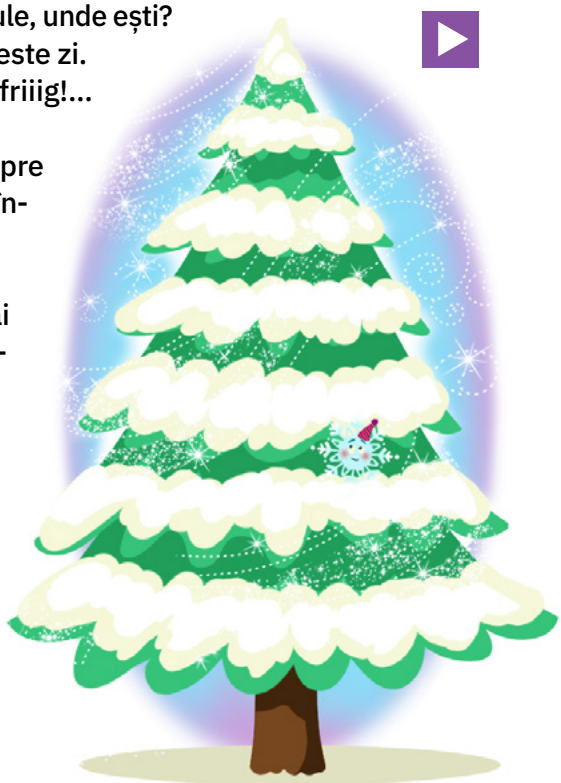

Joc

Imaginează-ți că fulgul răzleț nu s-a întâlnit cu rudele sale, seara. Creează un alt final al întâmplării.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - alineatul în care Marele Fulg le explică învățăceilor săi ce urmează să experimenteze;
   - dialogul dintre fulguleț și brazi;
   - fragmentul care prezintă zborul fulgilor.
3. Citiți textul pe roluri.
4. Transcrie, din text, câte un enunț care să exprime:
   - o întrebare;
   - o exclamare;
   - o constatare.

5. Formulează cinci întrebări în legătură cu textul citit. Redactează răspunsurile în caiet.
   De exemplu:
   Întrebare – Cine era învățător la școala fulgilor?
   Răspuns – La școala fulgilor era învățător Marele Fulg.

Ne amintim

Pentru a formula întrebări pe baza unui text, folosim cuvinte precum: **Cine? Ce? Când? Unde? Cum? De ce? Care?** ș.a.

Să explorăm textul

Ne amintim

Pentru a delimita textul în fragmente:
- citim atent textul;
- intuim etapele acțiunii;
- identificăm limitele fiecărui fragment.

Pentru fiecare fragment există o idee corespunzătoare, care cuprinde informațiile esențiale. Toate ideile principale alcătuiesc **planul simplu de idei**. Acestea pot fi formulate sub formă de enunțuri, de titluri sau de întrebări.

1. Lucrați în perechi, respectând pașii de mai jos.

Pasul 1 Recitiți textul cu atenție, alineat cu alineat.

Pasul 2 Notați, pe o fișă, etapele acțiunii, ordonându-le cronologic.
→ Expuneți etapele identificate.
→ Adresați-vă unul altuia întrebări al căror răspuns să clarifice etapele acțiunii.

Pasul 3 Analizați informațiile notate și organizați-le în jurul unor idei principale.

Pasul 4 Identificați, pe text, fragmentul care prezintă fiecare etapă a acțiunii.

Pasul 5 Indicați limitele fiecărui fragment identificat.

2. Delimitează în fragmente textul „Povestea unui fulguleț răzleț“, indicând limitele fiecărui fragment.
   De exemplu:
   fragmentul 1 → de la „A fost odată [...]“ până la „[...] îndrăzneți și pricepuți.“
3. Întocmește planul simplu de idei pentru textul „Povestea unui fulguleț răzleț“.
4. Lucrați în perechi. Identificați însușiri ale fulgului răzleț. Completați un tabel asemănător celui dat, cu exemple din text.

Însușiri fizice	Însușiri morale
• avea „sprâncenele albe ca laptele“ • ...	• era răsfățat → „n-am niciun chef!“ • ...

5. Rețeaua personajelor. Realizează, pe o fișă, o schemă asemănătoare celei date, notând numele personajelor care participă la întâmplare și calitatea acestora.

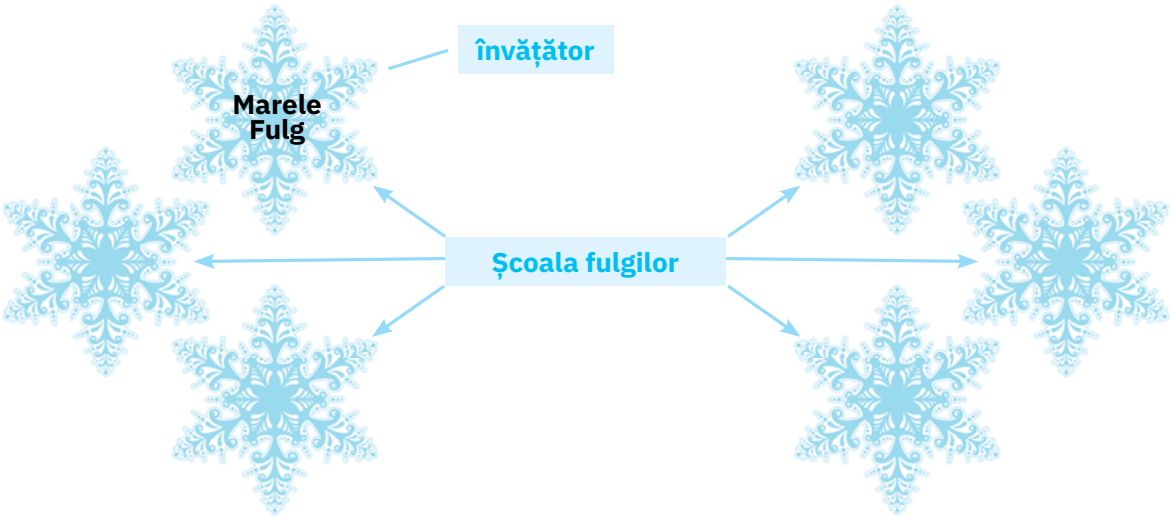

6. Din spusele bunicii Fulguleasa reiese că fulgulețul răzleț era răsfățat. Selectează, din text, trei situații care dovedesc această afirmație.

7. Cu ce eveniment din viața ta poți compara primul zbor al fulgilor?

Să comunicăm

1. Citește enunțurile din dialogul fulgilor.

- Identifică verbele din propozițiile date.
- Observă forma verbelor. Care este diferența dintre formele verbelor folosite în replicile personajelor?

Reține

Propozițiile enunțiative pot fi:
- **afirmative**, când acțiunea se realizează;
- **negative**, când acțiunea nu se realizează.

Ne amintim

Propoziția este o comunicare spusă sau scrisă. După scopul comunicării, propozițiile pot fi:
- **enunțiative** → comunică o informație, o constatare;
- **exclamative** → exprimă un salut, un îndemn, un sfat, o mirare, o urare;
- **interogative** → exprimă o întrebare.

2. Selectează, din textul „Povestea unui fulguleț răzleț“, două propoziții afirmative și două negative.

3. Transformă propozițiile, astfel încât să fie negată realizarea acțiunii.

De exemplu: Fulgul plutea peste pădurea de brazi.
Fulgul **nu** plutea peste pădurea de brazi.

- Bunica îl sărută pe fulgul răzleț.
- Brazii îl adăpostesc pe fulguleț.

Ne amintim

Cratima sau **liniuța de unire** este un semn ortografic care marchează pronunțarea împreună a două cuvinte.

Joc

Lucrați în perechi. Unul dintre parteneri formulează o propoziție afirmativă. Celălalt o transformă în propoziție negativă. Schimbați rolurile după cinci încercări.
De exemplu: *Am un măr. N-am un măr, am două mere.*

Să scriem și să pronunțăm corect

1. Observă scrierea cuvintelor evidențiate în enunțurile date.

Nu am curaj să zbor. (două cuvinte, două silabe) → Nu am = N-am curaj să zbor. (două cuvinte, o silabă)

Nu ai un creion în plus? (două cuvinte, două silabe) → Nu ai = N-ai un creion în plus? (două cuvinte, o silabă)

Ana și Dan nu au acea carte. (două cuvinte, două silabe) → Ana și Dan nu au = n-au acea carte. (două cuvinte, o silabă)

Reține

Cuvintele **n-am**/**n-ai**/**n-au** se scriu cu cratimă pentru că se rostesc împreună în aceeași silabă.

2. Observă scrierea cuvântului evidențiat.

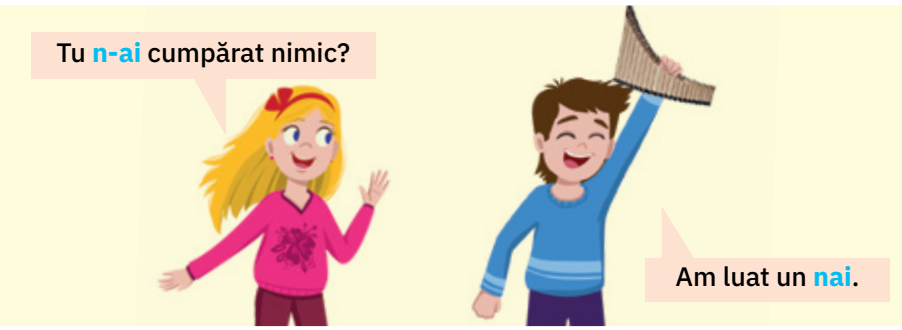

- De ce s-a scris „nai“ în replica băiatului?
- Ce este ca parte de vorbire cuvântul „nai“?
- Indică forma corectă a cuvintelor marcate în enunțurile date.
  Nai/N-ai primit nimic în schimbul jucăriei.
  Am primit un nai/n-ai ca al tău.

3. Completează enunțurile, folosind cuvintele **n-ai**/**n-am**/**n-au**.
- Fulgii ... înțeles explicațiile profesorului.
- — ... cerut ajutor bunicii Fulguleasa!
- — ... vrut, răspunde fulgul.

4. Formulează câte două întrebări, folosind cuvintele **n-ai**/**n-au**/**n-am**.
De exemplu: De ce n-ai luat un creion roșu?

5. În dialogul de mai jos s-au strecurat câteva greșeli. Găsește-le și transcrie apoi în caiet cele două replici, corectându-le.

Proiect transdisciplinar de grup

Scopul proiectului intitulat „Primiți cu colindul?“ este organizarea unei serbări cu ocazia sărbătorilor de la sfârșit de an.

Timp de pregătire

- Durata etapei de pregătire: două săptămâni
- Prezentarea se va face cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

Desfășurarea proiectului

- Clasa va fi împărțită în patru echipe, fiecăreia revenindu-i una dintre sarcinile:
  - ⇨ documentare în legătură cu tradițiile și obiceiurile de iarnă: consultarea unor cărți de folclor, a unor reviste, a unor materiale audio și video;
  - ⇨ întocmirea scenariului unei serbări;
  - ⇨ realizarea decorurilor potrivite și a recuzitei, la orele de arte vizuale și abilități practice;
  - ⇨ împrumutarea/achiziționarea de costume populare și instrumente necesare (clopote, bici, tobă, o stea, trăistuțe ș.a.).

Reguli pentru o bună desfășurare

Toți elevii clasei vor participa la luarea deciziilor (selectarea textelor, împărțirea rolurilor etc.). Textele alese vor fi memorate, colindătorii interpretându-le cu acompaniament muzical, cu gesturi și mimică potrivite.

- Elevii vor redacta o invitație la serbare, pe care o vor oferi părinților, profesorilor, prietenilor și colegilor de la celelalte clase.

La finalul proiectului, fiecare elev va putea evalua felul în care a luat parte la activitatea desfășurată, după criteriile din fișa de observare dată.

Criterii	Da	Nu	Parțial
• am lucrat în echipă, pe baza unui plan, la care am contribuit cu idei;			
• am colaborat cu colegii din echipă și cu ceilalți, susținându-ne reciproc;			
• am prezentat obiceiuri/tradiții/colinde autentice;			
• am performat folosind costume populare și instrumente tradiționale;			
• am contribuit la crearea unei atmosfere sărbătorești autentice.			

Recomandări

- Urmărește documentare sau secvențe din emisiuni TV care prezintă practicarea unor obiceiuri de Crăciun.
- Discută cu colegii despre semnificația textelor, recuzită, mișcare scenică ș.a.
- Audiază colinde din diferite zone ale țării, specifice sărbătorii Nașterii Domnului.
- Învață și interpretează textele pe care le-ai ales împreună cu ceilalți colegi.

Ne amintim

Invitația este un text prin care o persoană/un grup de persoane este chemată/chemat să participe la un eveniment. Textul invitației conține:

- numele organizatorului evenimentului;
- denumirea evenimentului;
- data, ora și locul desfășurării evenimentului.

Feerie

după Cezar Petrescu

— Tăticule, ce înseamnă feerie?

Tatăl Suzanei era grăbit. S-a oprit în ușă și i-a făcut semn cu mâna:

— Lasă acum, Suzana! Nu am timp... Îți explic altă dată...

A închis ușa și a plecat.

Suzana a rămas între jucăriile ei, cu o mică încruntare între sprâncene. Era o fetiță cu ochii mari, albaștri, cu un năsuc obraznic și cu părul auriu. O fetiță voioasă și vorbăreață, care nu avea nicio prietenă. Vorbea cu jucăriile, cu păpușile. Vorbea cu Bubico, motanul. Prieteniile acestea îi ajungeau în camera ei de copil.

Suzana a auzit la mămica ei întâia oară cuvântul „feerie“ și i-a plăcut de la început. I s-a părut ceva din basm, ceva dulce ca o muzică frumoasă. Ca o grădină cu flori de mătase și mere de aur.

— Mămico, ce e aceea o feerie? întrebă Suzana.

— Du-te în camera ta! îi zise mama, preocupată de povestea prietenei cu care era în salon. N-am timp acum! Altă dată...

Suzana a rămas în camera ei cu jucăriile și cu Bubico. L-a întrebat și pe el, dar motanul nu știa. Apoi l-a întrebat pe Mușunachi, maimuțoiul cu ochelari, dar nici el n-avea habar. Atunci a întrebat ursul de pâslă, cu ochii galbeni de sticlă și pe cele trei păpuși. Nici acestea n-au știut să-i răspundă. Doar Felicia, păpușa ei dragă cu ochi albaștri așa cum e cerul și cu rochie de mătase, îi spuse:

— Să vedem... Poate...

Celelalte jucării n-au fost în stare să făgăduiască nici atât. Nici călușul de lemn. Nici Vasilache, cu haina pestriță și cu zurgălăi la scufie și în vârful pantofilor. Nici oițele pufoase. Nici muzicantul cu vioară, care cântă când învârți de resort. Nici trenul. Nimeni nu știa nimic. Nimeni nu auzise ce e aceea o feerie. De atunci, Suzana a început să se joace mai puțin cu jucăriile.

Ne amintim

Fiecărui fragment îi corespunde o **idee principală**. Aceasta surprinde informațiile esențiale ale fragmentului, formulate într-un enunț. Acestei idei i se pot subordona altele, care conțin informații de detaliu.

Vocabular

feerie: priveliște nespus de frumoasă, încântătoare, ca în basme
pâslă: material textil obținut din fire de lână
a făgădui: a promite
resort: (aici) arc, mecanism
paj: tânăr care se află în serviciul unui rege
a-i ține isonul: (aici) a i se alătura
atlaz: țesătură de mătase

A nins. Copacii s-au împodobit cu flori albe, de zăpadă. Spre Crăciun, iarna s-a înăsprit. Viscolul se zbătea chiuind și șuierând deasupra orașului. Răscolea troiene și așternea altele în loc. Suzana stătea în fața focului, printre jucăriile azvârlite de jur împrejur. Privea în flacăra focului. Limbile roșii jucau, se deșirau, se topeau și iar izbucneau. Era un joc încântător și zglobiu.

Se duse la fereastră, atrasă de zgomotul copiilor. Făceau un om de zăpadă. Se băteau cu bulgări. Se alergau, cădeau și râdeau. Erau mulți. Fetițe și băieți. Și erau veseli cum n-a văzut vreodată! Parcă ale lor erau toată iarna, zăpada și strada!

Suzana a îmbrăcat repede paltonul și a ieșit afară. Fetițele au prins-o în jocul lor.

— Vrei să te îngropăm în zăpadă?

Suzana s-a jucat cum n-o mai făcuse niciodată. S-a lăsat îngropată în zăpadă. Pe urmă a alergat ținând o sanie. S-a bătut cu bulgări. Când au plecat toți copiii, a intrat și ea în casă.

Niciodată n-a fost atât de obosită! Suzana închise ochii. A adormit? Nu. A tresărit. Cineva a atins-o pe umăr. A deschis ochii.

— A! Tu erai, Felicia!

Păpușa îi făcu semn din cap să vorbească încet. Duse degetul la buze:

— Ssst! A venit timpul să-ți spun ce e aceea o feerie... Privește!

Suzana se întoarse. Privelișteа o uimi. Își frecă ochii și tot nu-i venea să creadă. Ușa dulapului se afla dată în lături. În mijlocul camerei, pe covor, coborâseră singure toate jucăriile. Le cunoștea și totuși nu mai erau acelea dintotdeauna. Acum se jucau singure!

Întâi zbură pasărea albastră. Cum a crezut ea că e o pasăre de tablă vopsită? E albastră, cu pene muiate în cel mai frumos albastru și cu ciocul de mărgean. Zbură rotit de câteva ori. Era, fără îndoială, pasărea năzdrăvană care dezleagă toate vrăjile rele. Deodată, toate jucăriile s-au însuflețit. Trenul a început să fugă repede pe șinele subțiri. Caleașca de aur s-a mișcat și șoricuțul vizitiu a dat bici căluților înhămați doi câte doi.

S-a auzit un fluier subțire. Toți s-au oprit. Din caleașcă a coborât un paj și a întins mâna principesei de dincolo de nori. Din tren a coborât o zână mică, însoțită de păpuși. Pe toate le-a întâmpinat muzicantul cu vioară. Și toți au început să danseze.

Perechile alunecă lin. Ursul de pâslă dansează și el greoi, în două labe. Mușunachi se dă tumba, stârnind râsul tuturor cu giumbușlucurile lui. Vasilache îi ține isonul, țopăind de se clatină clopoțelul din vârful scufiei. Ce râs! Ce veselie! Caleașca plină de jucării se oprește în fața patului. Toți duc o mânuță la piept, fac o reverență și zic:

— Domniță Suzana, stăpâna noastră, ne dai voie să dansăm și pentru tine?

— Ce întrebare! răspunde fetița. Dansați cât voiți!

Perechile se prind iar în dans. Pajul cu pantofi de atlaz și cu bucle negre o invită pe Suzana să danseze cu dânsul.

— Nu știu să joc! își cere iertare, rușinoasă, Suzana.

— Nu face nimic! spune pajul. Într-o feerie nu există cuvintele acestea: „nu pot“, „nu știu“. Totul e cu putință. Aceasta e feeria...

Și întinse mâna Suzanei, care se pregătea să se dea jos din pat.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțurile care o descriu pe Suzana;
   - dialogul dintre Suzana și paj;
   - fragmentul în care se însuflețesc jucăriile.
3. Citiți textul pe roluri.

Investigatorul perfect

Formulați, în perechi, întrebări în legătură cu textul citit:
Cine ...? Ce ...?
Când ...? Unde ...?
Cum ...? De ce ...?

Formulați răspunsurile potrivite, identificând și câte două detalii.
De exemplu:
Ce voia să afle Suzana?

detaliul 1:
Suzana voia să afle ce este o feerie.

detaliul 2:
Fata vorbea cu jucăriile ei.

Diagrama Venn-Euler

este un mod de a organiza informațiile, evidențiind asemănările și deosebirile dintre obiectele sau temele propuse spre comparație.

De exemplu:

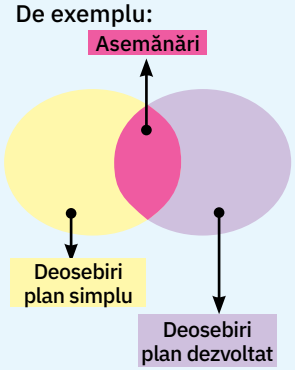

Să explorăm textul

1. Citește cele două planuri de idei prezentate pentru textul „Povestea unui fulg răzleț“ de Ioana Maria Vasiloiu.

Planul simplu de idei

1. Marele Fulg este învățător la Școala fulgilor.
2. El vrea ca elevii lui să experimenteze zborul.
3. Fulgulețul răzleț nu vrea să zboare.
4. El zboară deasupra brazilor.
5. Aceștia îl adăpostesc pe ramurile lor.
6. Fulgulețul își regăsește familia.

Planul dezvoltat de idei

1. ...
   - Școala se află în înaltul cerului.
2. ...
   - Fulgii se bucură.
   - Ei se pregătesc de zbor.
3. ...
   - Acesta este un fulg răsfățat.
   - Bunica lui îl încurajează să zboare.
   - Fulgii își iau zborul.
4. ...
   - Fulgul răzleț se rătăcește.
5. ...
   - Brazii îl primesc cu bucurie.
   - Aceștia îl încălzesc.
6. ...
   - Revederea familiei îi aduce bucurie fulgului.

- Compară cele două planuri, referindu-te la:

a. numărul ideilor;
b. ordinea succesiunii etapelor acțiunii;
c. bogăția de informații.

- Completează, pe o fișă, o schemă asemănătoare celei alăturate (diagrama Venn-Euler).

2. Ordonează etapele desfășurării acțiunii în textul „Feerie“.

- joaca alături de copii;
- curiozitatea Suzanei;
- invitația la dans;
- discuția cu jucăriile;
- însuflețirea jucăriilor;
- sosirea iernii.

3. Delimitează textul „Feerie“ în fragmente. Redactează planul simplu de idei sub formă de enunțuri.

4. Recitește fiecare fragment, apoi fiecare idee principală corespunzătoare. Identifică și notează alte idei existente în fiecare fragment, ca în model.

idee principală → • Suzana voia să afle ce este o feerie.
idei secundare → • Tatăl ei îi spune că îi va explica altă dată.
• Fetița vorbea cu jucăriile.
• Ea auzise acest cuvânt la mămica ei.

Reține

Planul dezvoltat de idei înseamnă îmbogățirea ideilor principale (a planului simplu de idei) cu informații despre locul, timpul, personajele întâmplării și acțiunile acestora.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

Ne amintim

Partea de vorbire care arată însușiri ale unui substantiv se numește **adjectiv**. Adjectivul poate sta înainte sau după substantivul a cărui însușire o arată. Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul determinat.

1. Citește enunțurile.
Suzana era o fetiță curioasă. Ea vorbea cu draga ei păpușă.
• Identifică substantivele. Ce cuvinte arată însușiri ale substantivelor? Indică poziția acestora față de substantivul determinat.

2. Transcrie, din textul „Feerie“, enunțurile prin care este înfățișată Suzana. Subliniază adjectivele. Rescrie textul fără adjective. Ce observi? Ce rol au adjectivele?

3. Transformă textul de mai jos, adăugând adjective potrivite substantivelor.
A venit iarna. Cad fulgi de zăpadă. S-au așternut ca un covor. Suflă vântul. Geamurile se împodobesc cu flori de gheață. Afară se aud glasuri de copii.

Reține

Adjectivul îmbogățește exprimarea. În textele literare, adjectivul are rol artistic, intrând în alcătuirea unor expresii deosebite.

4. Lucrați în perechi. Alcătuiți o listă cu expresii care conțin însușiri specifice oamenilor, dar în care acestea să fie atribuite obiectelor sau fenomenelor naturale.
De exemplu: nori plângăcioși

Să ne îmbogățim vocabularul

1. Scrie adjective cu înțeles:
a. asemănător pentru: voioasă | alb | posomorât
b. opus pentru: obraznic | înghețat | zglobiu

2. Selectează, din textul „Feerie“, expresiile care arată cum i se păruse Suzanei cuvântul „feerie“: Era ca un basm; ca ...; ca ... .

3. Completează enunțurile cu expresii potrivite.
• Zăpada se așternuse ca ... . • Vântul bătea ca ... . • Copacii arătau ca ... .

4. Cuvinte-perechi. Formează adjective pornind de la substantivele date, având terminațiile indicate mai jos.

-iu:	**-esc**:	**-os**:
argint – argintiu	frate – frățesc	nor – noros
aur – ...	român – ...	durere – ...
cenușă – ...	școlar – ...	cuviință – ...
cafea – ...	soldat – ...	lemn – ...

5. Realizează acordul adjectivelor dintre paranteze cu substantivele determinate.
Pasărea (albastru) zbură. Trenul alergă pe șinele (subțire). Caleașca (auriu) s-a mișcat, iar vizitiul (mititel) a dat bice cailor.

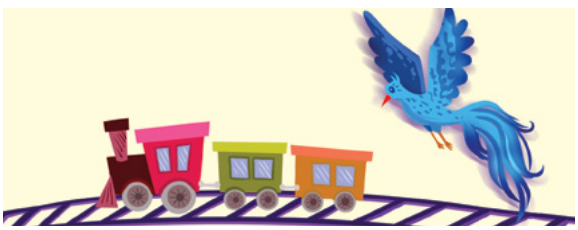

Ne amintim

Comunicarea orală poate fi însoțită de gesturi și de mimică. Acestea sunt elemente de **comunicare nonverbală**.

Să comunicăm

1. Privește personajele din imaginea de mai jos.

- Ce vor să comunice ursul de pâslă și Mușunachi?
- Ce semnifică mimica păpușii?
- Cum ne putem exprima fără a folosi cuvintele? Exemplifică.

Joc

Un elev mimează, în fața clasei, acțiuni specifice unor meserii. Ceilalți trebuie să ghicească și să numească meseria. Elevul care ghicește primul ia locul celui dintâi și mimează, la rândul său, o altă acțiune. Atunci când clasa are nevoie de indicii suplimentare, ele pot fi doar mimate, nu rostite.

2. Exprimă prin mimică și gesturi următoarele mesaje:
- — Ia loc!
- — Mă doare foarte tare capul!
- — Așteaptă o clipă!

3. Lucrați în perechi. Mimați în fața clasei:
- salutul la întâlnirea a două persoane;
- despărțirea dintre doi colegi;
- chemarea unei persoane aflate la distanță.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Citește dialogul personajelor. Observă scrierea cuvintelor marcate.

- Cu ce expresie poți înlocui cuvintele „altă dată“? Dar pe „altădată“?
- Formulează enunțuri cu ambele variante ale cuvintelor evidențiate.

2. Completează spațiile punctate cu „**altădată**“ sau „**altă dată**“.
- Bunicul îmi povestea că ... erau ierni bogate în zăpadă.
- Vom ieși cu sania și ... .

Portofoliu

Recitește fragmentul care înfățișează visul Suzanei.
Redactează un text prin care să ilustrezi înțelesul pe care cuvântul „feerie“ îl are pentru tine. Folosește, în textul tău, cuvintele „altă dată“ și „altădată“, pe fiecare de cel puțin două ori.

Reține

Se scrie **altădată** când înțelesul cuvântului este „demult, cândva“. Pentru a exprima o acțiune repetabilă (cu altă ocazie, în altă zi, în altă împrejurare etc.), se scrie **altă dată**.

Să explorăm textul

1. Recitește fragmentele date, extrase din textul „Feerie“ de Cezar Petrescu.

A. „Suzana era o fetiță cu ochi mari, albaștri, cu un năsuc obraznic și cu părul auriu, o fetiță voioasă și vorbăreață, care nu avea nicio prietenă. Vorbea cu jucăriile, cu păpușile și cu motanul Bubico.“

B. „A nins. Copacii s-au împodobit cu flori albe de zăpadă. Spre Crăciun, iarna s-a înăsprit. Vântul se zbătea chiuind și șuierând deasupra orașului. Răscolea troienele și așternea altele în loc.“

- Despre ce este vorba în fiecare fragment dat?
- Ce trăsături ale Suzanei sunt evidențiate în fragmentul A?
- Ce însușiri sufletești ale fetiței sunt prezentate? Din ce reies acestea?
- Ce anotimp este înfățișat în fragmentul B?
- Asupra căror elemente din natură se concentrează atenția autorului?

Jurnal de lectură

Citește integral textul **„Feerie“** de Cezar Petrescu.

Imaginează-ți un alt final al povestirii și redactează-l folosind un pasaj descriptiv.

Reține

A descrie înseamnă a înfățișa/a prezenta un personaj ori un peisaj, un anotimp, un lucru ș.a.

Descrierea ce prezintă portretul unui personaj cuprinde:
- însușiri fizice ale personajului (chipul, ținuta, aspectul general);
- însușiri morale/sufletești ale personajului (comportament, gesturi, limbaj, atitudine, relația cu alte personaje).

Descrierea unui tablou/a unui obiect evidențiază caracteristicile mediului natural, apropierea/depărtarea față de privitor ș.a.

În descriere se folosesc, în general, mai multe adjective.

Există texte care cuprind scurte secvențe de descriere, numite **pasaje descriptive**.

2. Selectează, din fragmentele de la exercițiul 1, pasaje descriptive care conturează:
- un portret;
- un tablou din natură.

3. Lucrați în perechi. Citiți fragmentele de mai jos. Comparați textele, identificând asemănări și deosebiri. Completați, în caiet, o **diagramă Venn-Euler**.

A. „Toate casele din sat par mai mici – ca și când s-ar fi cufundat – și au căzut într-un somn adânc sub acoperișurile grele de zăpadă, cu streșinile mai aproape de pământ.“

Ion Agârbiceanu – *La sănius*

B. „Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.“

Vasile Alecsandri – *Iarna*

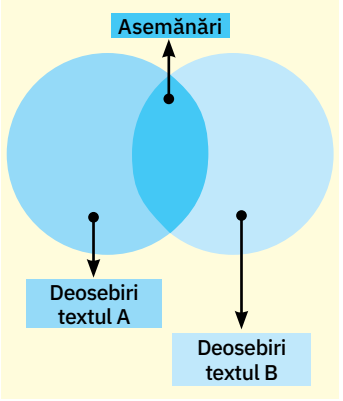

Reține

Textul descriptiv sau cu pasaje descriptive poate fi scris în proză sau în versuri.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

De Crăciun, era o zi superbă. Începuse să ningă dinainte de răsăritul soarelui. Când Ben intră în bucătărie pentru a lua micul dejun, mama tocmai aprindea câteva lumânări, iar pe fiecare farfurie se afla o steluță de ciocolată.

— Crăciun fericit, Ben! zise ea.

Tata zâmbi scurt. De la radio se auzeau colinde.

— Ce părere aveți? Deschidem cadourile pe la patru? După ce mâncăm?

Ben încreți fruntea.

— De obicei ești atât de nerăbdător! continuă mama.

— Este prea devreme pentru Moș Crăciun! răspunse Ben.

— Ben, lasă copilăriile! interveni tata. Încetează cu povestea asta cu Moș Crăciun.

Pe seară cineva bătu la ușă. Ben se repezi emoționat să deschidă ușa.

— Crăciun fericit, băiatul meu! exclamă Crăciunel, scuturând clopoțelul pe care îl avea în mână. Se aplecă atât de tare, încât atinse prețul cu barba.

Ben zâmbi. Era atât de fericit! Crăciunel păși în casă. Arăta grozav cu barba sa ca vata și cu scufia roșie trasă peste păr. Paltonul era acoperit aproape în întregime de licurici. Sacul mare din spate părea destul de gol.

Crăciunel își trânti sacul, lăsă clopoțelul din mână și băgă mâna în buzunar. Când mâna sa apăru din nou, în palmă stătea Emanuel, îngerul, ținând o lăută. Îngerașul zbură pe o crenguță a bradului și începu să cânte o melodie minunată.

Crăciunel desfăcu funda roșie cu care era legat sacul, de unde îngerașa Matilda zbură făcând o tumbă în aer și se apropie de părinții încremeniți. În fiecare mână avea câte un pachețel minuscul, bine legat cu o panglică de care atârnau clopoței.

— Crăciun fericit, Ben! zise ea. Apoi zbură foarte aproape de urechea băiatului, șoptind: Să vii la miezul nopții la rulotă. Vrem să ne luăm la revedere!

Mama și tata deschiseră cadourile încântați. Ben deschise și el cadoul. Găsi un fluieraș, un spiriduș din lemn care începu să țopăie și un spărgător de nuci.

Ieșiră împreună în fața casei unde sania crescuse cât o cărămidă. Încă ningea.

— Ben, dragul meu, zise mama, nu știu de unde l-ai scos pe acest Moș Crăciun, dar a fost cel mai minunat pe care ți-l poți închipui!

— Asta, răspunse Ben, deoarece este cel adevărat, mamă! De fapt, a căzut din cer.

După Cornelia Funke, *Crăciunel*

1. Formulează câte o întrebare în legătură cu textul citit, care să înceapă cu termenii din **Steluța întrebărilor**. Redactează răspunsurile la întrebările formulate.

2. Delimitează textul dat în fragmente.
3. Întocmește planul dezvoltat de idei al textului.
4. Precizează stările pe care le mimează Ben.

5. **Joc de rol.** Ești musafir în casa lui Ben. Îl întâlnești pe Crăciunel. Ce faci? Ce spui? Joacă scena împreună cu un coleg.
6. Realizează corespondența între propozițiile date și tipul lor.

- Ben se gândea la Crăciunel.
- Nu mai știa nimic de el.
- Acesta a apărut spre seară.

propoziție afirmativă

propoziție negativă

7. **Joc în perechi.** Imaginează-ți că Ben este supărat pentru întârzierea lui Crăciunel. Unul dintre voi va formula întrebări, iar celălalt va răspunde, folosind cât mai multe propoziții negative în care să apară cuvintele **n-am**, **n-ai**, **n-au**. Schimbați apoi rolurile.
De exemplu: Ai chef de joc? → N-am chef de joc.
8. Completează tabelul, selectând însușiri ale lui Ben/ale lui Crăciunel.

Ce însușiri prezintă textul?	De unde știu?
Textul îl prezintă pe Ben nerăbdător să vină Crăciunel.	→ „se repezi emoționat să deschidă ușa“
...	...

9. Analizează adjectivele din enunțul dat.
Crăciunel avea barba albă, scufia roșie și paltonul strălucitor, plin de licurici.
10. Imaginează-ți că Ben îl invită pe Crăciunel la cină, în ziua de Crăciun, la ora 19. Redactează o invitație pe care Ben i-ar trimite-o.

Joc

Grupați-vă în două echipe. Căutați argumente **pro** și **contra** pentru următoarea idee: *Moș Crăciun există cu adevărat.* Fiecare echipă își va prezenta argumentele, ce vor fi dezbătute în clasă.

Portofoliu

Imaginează-ți un cadou cu totul neobișnuit pe care i l-ai putea face tu lui Crăciunel. Redactează o descriere a cadoului, răspunzând la următoarele întrebări:

- Cum arată?
- La ce poate folosi?
- Ce are surprinzător?

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Au fost odată doi băieți și o fată: Panait, Andrei și Marina. Când s-a născut Panait, bunicul a sădit în grădină un cireș. Pentru Marina a altoit un măr; iar la nașterea lui Andrei a adus un pui de brad.

Copiii și pomii creșteau sănătoși. Vara se bucurau de roadele cireșului și ale mărului, în timp ce iarna, pe când mărul și cireșul se strângeau zgribuliți sub glugile lor de zăpadă, bradul se înălța zi de zi mai semeț și mai strălucitor.

De cum se trezea, Andrei fugea la geam să-l zărească, iar seara nu se culca înainte să-i șoptească: „Somn ușor!“

Într-o noapte de decembrie, când grădina scânteia în lumina lunii, Andrei se deșteptă cu gândul la brad. Alergă la fereastră și... ce să vadă? Brăduțul, încălțat cu cizme din blană de viezure, tropăia prin zăpadă, croindu-și drum spre poartă. Băiatul vru să strige, să-l oprească, dar simți o moleșeală și se vârî înapoi în pat.

Dimineața, bradul picotea la locul său de parcă nici nu s-ar fi clintit vreodată din grădină.

În noaptea următoare, Andrei pândi după perdea și, când îl văzu tropăind printre troiene, își îmbrăcă repede paltonul și fugi după el.

Brăduțul ajunsese pe cărarea spre munte cu mers grăbit și vârtos. Urmele se vedeau bine, așa că Andrei nu se rătăci. Ajunse la o poiană unde erau aliniate pâlcuri de brazi. În partea de sus a poienii, pe o buturugă, stătea un moșneag cu barbă lungă, albă, care avea pe nas un covrig în locul ochelarilor și le depăna brazilor o poveste.

— Andrei, vino la mine! spuse deodată moșneagul.

Andrei se uită împrejur. Poiana se golise. Rămăseseră doar ei doi.

— Eu sunt Moș Decembrie, prietenul brazilor, și-mi place să le spun povești. Ție de ce ți-e drag brăduțul tău?

Andrei îl privi șovăitor.

— Îl iubesc... pentru că e frumos!

— Ești un copil cuminte, murmură Moș Decembrie. Ai înțeles ceea ce mulți încă nu știu. Unele lucruri trebuie iubite pentru frumusețea lor. Acum vino, încalecă pe buturugă, lângă mine, ca să te duc acasă.

Andrei sări pe buturugă. Abia atunci văzu că aceasta era o sanie trasă de șase vulpi tăcute și albe, care porniră la vale, spulberând zăpada într-un nor albăstrui.

După Marta Cozmin, *În poiana lui Moș Decembrie*

Vocabular

semeț: mândru, falnic
viezure: mamifer carnivor, cu picioare scurte și bot lunguieț; bursuc
a picoti: a ațipi în poziție șezând sau stând în picioare
vârtos: (aici) plin de energie, de vitalitate
șovăitor: nesigur

1. Formulează câte o întrebare în legătură cu textul citit, care să înceapă cu unul dintre cuvintele date. Notează apoi și răspunsurile.
- Cine ...?
- Cum ...?
- De ce ...?

2. Delimitează textul în trei fragmente, pornind de la titlurile date.
- Bradul;
- Călătoria;
- Moș Decembrie.

3. Întocmește planul dezvoltat de idei, subordonând ideii principale câte două idei secundare. Vei reuși dacă:
- recitești textul cu atenție;
- delimitezi corect textul în fragmente;
- formulezi ideile principale clar și concis, esențializând informația;
- identifici câte două idei secundare pentru fiecare fragment.

4. Precizează ce stare sau emoție transmite mimica băiatului din imaginile de mai jos.

5. Indică varianta corectă de răspuns.

a. O propoziție negativă este:
- Grădina scânteia în lumina lunii.
- În poiană erau aliniate pâlcuri de brazi.
- Andrei nu îl cunoștea pe Moș Decembrie.

b. Cuvântul „altădată“ completează corect enunțul:
- Bradul îl va conduce pe băiat în poiană și ... .
- ... , bradul era micuț și drăgălaș.
- Andrei le va povesti ... fraților despre Moș Decembrie.

c. În enunțul „Brăduțul semeț și strălucitor ajunse cu mers grăbit și vârtos în poiana argintie, tăcută.“, există:
- patru adjective și un verb la timpul trecut;
- șase substantive comune și patru adjective;
- șase adjective, trei substantive și un verb.

6. Transcrie, din text, câte un pasaj descriptiv despre:
- brăduț;
- Moș Decembrie;
- grădina casei lui Andrei.

7. Completează enunțurile, folosind cuvintele **n-am**/**n-ai**/**n-au**.
- Panait și Marina ... văzut brăduțul fugind.
- — ... văzut încotro s-a îndreptat?
- — Nu. ... prins de veste, pentru că am adormit.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5	6	7
S	•	•	o idee principală, două idei secundare	un enunț	•	•	•
B	••	••	două idei principale, patru idei secundare	două enunțuri	••	••	••
FB	•••	•••	trei idei principale, șase idei secundare	trei enunțuri	•••	•••	•••

Prezentarea unui personaj preferat

Alege un personaj preferat dintr-o carte pe care ai citit-o sau dintr-un film. Urmărind pașii de mai jos, vei putea face o prezentare orală convingătoare.

Etapele prezentării

1. Esențializezi informațiile despre personaj, alcătuind un **copac al ideilor** (o schemă asemănătoare celei alăturate), pentru a organiza informațiile.
   a. Povestești pe scurt
      - principalele aventuri prin care trece personajul ales în cartea/filmul din care face parte;
      - felul în care acționează (cum vorbește/se comportă/ia decizii ș.a.m.d.).
   b. Descrii
      - cum arată (fizic);
      - ce însușiri sufletești/morale își dezvăluie;
      - în ce relații se află cu celelalte personaje.

   } valorificând informațiile din text/film

2. Argumentezi
   - de ce îți place acest personaj;
   - ce apreciezi la el;
   - ce ai învățat din aventurile/din felul lui de a fi, prezentând situații concrete.

3. Redactezi un scurt text în care să prezinți personajul, pe baza informațiilor pe care le-ai fixat parcurgând pașii anteriori.

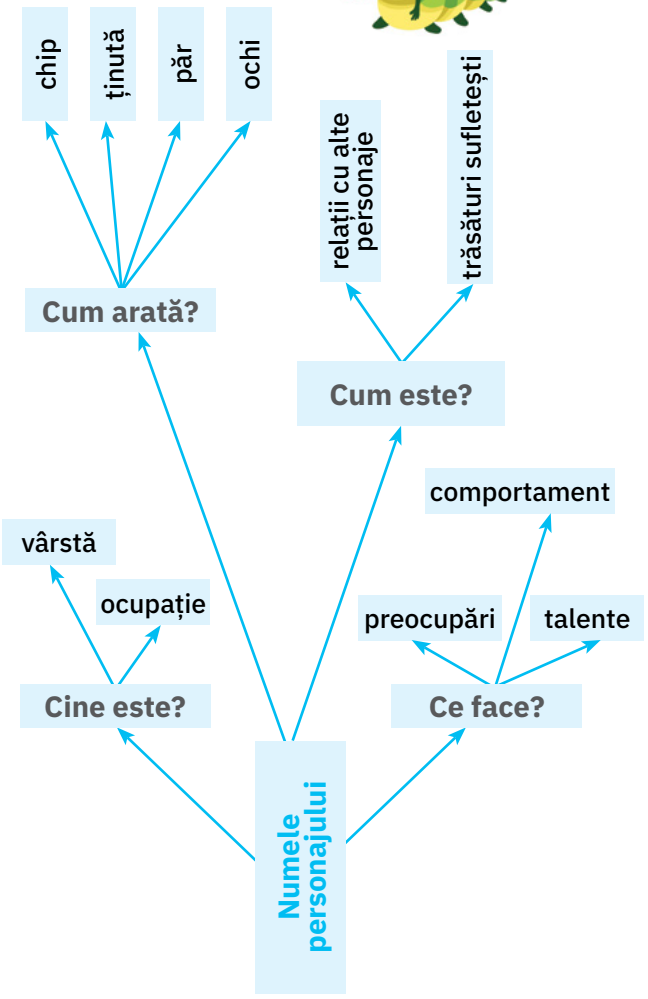

Autoevaluare

Evaluează cum s-a desfășurat prezentarea ta, urmărind criteriile din **lista de control** de mai jos.

Criterii	Da	Nu
• Am numit personajul și cartea/filmul în care l-am întâlnit.		
• I-am precizat statutul.		
• I-am enumerat trăsăturile fizice.		
• Am identificat însușiri morale și sufletești, susținându-le cu exemple de situații în care acestea sunt dovedite.		
• Mi-am argumentat părerile.		
• Am formulat trăsăturile, oral și în scris, clar și corect din punct de vedere gramatical.		
• Mi-am încadrat prezentarea orală în limita a cinci minute.		

Unitatea 5

Se cern norii de zăpadă

Vom explora împreună ...

- Dialogul în textul literar
- Transformarea dialogului în povestire. Replica
- Povestirea orală a unui text
- Inițierea, menținerea și încheierea unui dialog
- Organizatori grafici
- Compunerea pe baza unor expresii și cuvinte de sprijin
- Pronumele personal
- Scrierea cuvintelor *cel/ce-l, cei/ce-i, cea/ce-a*

Pasărea de nea

după Liana Maria Petruțiu

Ne amintim

În **textele literare**, dialogul le permite cititorilor să cunoască personajele prin intermediul cuvintelor acestora. Tot ceea ce spun și fac personajele îl ajută pe cititor să-și facă o părere despre ele.

Din înaltul cerului cenușiu, un soare mic și palid privește spre pământ, ascuns pe jumătate de un nor mare și negru. Norul cel negru începe să scuture fulgi mari de nea, peste case, peste parcuri, peste pomii desfrunziți. Dansul fulgilor este când lin, când vesel. El așterne pe pământ o mantie albă, vestind vremea oamenilor de zăpadă, spre bucuria copiilor.

Ionuț este un băiețel nici prea mic, nici prea înalt, cu ochii mari, calzi, de culoarea cafelei. În salopeta-i albă pare un omuleț de zăpadă.

E un băiețel cam sfios. De când a început ninsoarea, privește de la distanță un grup de copii care lucrează de zor la un om de zăpadă. Ar vrea să intre în joc, dar ei nici nu-l observă.

Se hotărăște brusc. „Da..., își spune el în gând, am să încerc și eu ceva...“ și începe să adune voinicește zăpada. „Cam greu când ești mic și singur, își continuă gândul, dar am să reușesc.“

Și zăpada crește și se rotunjește sub mânuțele lui. Un bulgăre mare și rotund a răsărit. Ionuț îl **netezește** mulțumit de felul cum a ieșit, apoi ia altă grămăjoară de zăpadă și-i dă forma unui gât ca de barză, iar alteia forma unui cap mic și rotund.

„Trebuie să fug până acasă, noroc că părculețul e aproape de blocul nostru. Nu pot să termin, mai am nevoie de încă ceva, altfel...“, se gândește Ionuț și o rupe la fugă. Cât ai clipi se întoarce cu obrăjorii roșii ca focul și cu două mături vechi sub braț.

Construcția lui din zăpadă e ciudată. I-a pus bulgărelui cel mare un gât lung, ca de barză, și capul, completându-l cu un fel de cioc de zăpadă. A mai modelat o fundă mare, desigur tot din zăpadă, iar măturile au devenit picioare. Apoi a scos din buzunarul salopetei două mărgele mari de lemn, de culoare albastră, și le-a potrivit drept ochi.

— Gata! zise el mulțumit și se scutură de zăpadă.

Pe covorul alb de nea stă culcată o pasăre mare de zăpadă cu ochi albaștri de mărgele.

Vocabular

a netezi: a face să devină neted, drept
năstrușnicie: ciudățenie; ceva ieșit din comun
meteorit: bucată dintr-un corp cosmic
telescopic: (aici) care se alungește sau care se scurtează
vibrație: (aici) sunet tare și prelung; zbârnâit

Ionuț o privește admirativ, de parcă ar fi făcut-o altcineva. E frumoasă. Dar ce se întâmplă? Pasărea de zăpadă se ridică pe cele două picioare și începe să țopăie veselă ca un copil. În povești se întâmplă tot felul de năstrușnicii, la fel ca aceasta de-acum.

Fericit, Ionuț întinde mânuțele spre ea și-i spune:

— Am să-ți zic Otilia! Îți place? Mie-mi place grozav, sună ca un clinchet de clopoțel. Nu?

Otilia încuviință din căpșorul ei și aerul se umplu de un zumzet de clopoței.

— Pe mine mă cheamă Ionuț! Vrei să ne împrietenim?

— Vreau! răspunde din toată inima Otilia. Hai să facem câteva călătorii împreună! Are să-ți placă, sunt sigură. Urcă-te în spatele meu și ține-te bine!

— Un moment! mai zice Ionuț și fuge până acasă să aducă un fular pentru Otilia, pentru că auzise el de la cei mari că în Cosmos sunt temperaturi foarte scăzute.

S-a întors într-o clipă. I-a pus Otiliei un fular la gât și împreună și-au luat zborul.

S-au înălțat în văzduh. Însă nu zboară mult și o ploaie de meteoriți îi face să se oprească speriați. O steluță care-i urmărea curioasă a alergat în spatele unei planete, de unde s-a întors cu o umbrelă uriașă, conducându-i prin ploaia de meteoriți. Cei doi i-au mulțumit steluței inimoase. Dând mâna la despărțire, a pornit fiecare pe drumul său. Dar ce se aude? Par strigăte înfundate, bufnituri, zgomote de ceartă.

— Aha! clămpănește Otilia, cu ciocul ei de zăpadă. Ne apropiem de Planeta certăreților.

Au aterizat lin, în mijlocul unei gălăgii de nedescris. Într-un colț, o fetiță se joacă singură cu fel de fel de jucării adunate în jurul ei. Departe, câțiva băieți zburliți și țepoși se joacă cu un cățel violet. Și fetița, și băieții stau încruntați. Se pare că nu știu să zâmbească. Băieții se apropie de fetiță, dar ea îi respinge, apoi începe să plângă.

— De ce plângi? întrebă Ionuț, ieșind cu Otilia de după un copac.

— Mă plictisesc, răspunse fata.

— Atunci, de ce i-ai alungat pe băieți?

Dar fata nu mai răspunde. Cu un gest de scamator, Otilia scoate de sub aripă o coardă, pe care i-o dă fetiței ca să se joace. Otilia și fetița sar coarda și, încet-încet, copila cea ciudată devine mai prietenoasă.

— Ce bine-i să te joci cu cineva! Mă duc să-i caut pe băieți...

Copiii au primit-o cu bucurie, zâmbind și au început să se joace.

— Vezi cât de valoroasă e prietenia! zise Otilia, oprindu-se în loc.

Ionuț o întrebă:

— Ce e?

De sub fularul Otiliei a țâșnit o antenă telescopică. Aerul s-a umplut de vibrații sonore.

— Captez niște semnale de pe altă planetă. Se pare că, acolo, cineva are nevoie de noi.

Se îmbrățișează cu noii lor prieteni și decolează grăbiți. De atunci, acea planetă a devenit planeta prieteniei.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - fragmentul în care este descrisă pasărea creată de Ionuț;
   - dialogul dintre fetița care plângea și Ionuț și Otilia;
   - enunțurile care prezintă învățătura textului.
3. Citiți textul pe roluri.

Turnirul întrebărilor

Împărțiți clasa în două grupuri. Elevii din primul grup pun întrebări referitoare la textul „Pasărea de nea“, cei din al doilea grup răspund. Apoi se schimbă rolurile. Cel care a adresat întrebarea evaluează răspunsul primit.

4. Scrie câte două întrebări în legătură cu textul citit, care să solicite:
   • informații; • concluzii; • păreri.

5. Fixează pe o axă a timpului evenimentele din întâmplarea citită.

6. Sub ce formă este prezentată intervenția fiecărui personaj? Ce cuvinte anunță dialogul?

Reține

Intervenția unui personaj în dialog se numește **replică**. Uneori, replica unui personaj este anunțată de cuvinte precum *zice, spune, întreabă, răspunde* ș.a.

7. Ce părere ai despre comportamentul fetiței de pe Planeta certăreților? Argumentează-ți opinia.

Ne amintim

Uneori, întâmplările relatate sunt urmate de o concluzie, o învățătură. Aceasta reprezintă **mesajul textului**.

8. **Gândiți, lucrați în perechi, comunicați.** Scrie, în caiet, toate ideile care îți vin în minte atunci când citești enunțul: „Vezi cât de valoroasă e prietenia!“
   • Formați perechi și împărtășiți-vă ideile.
   • Comparați ideile, argumentându-le. Completați-le cu sugestii ale partenerului de discuție.
   • Alcătuiți o listă de păreri formulate împreună, valorificând ambele liste. Citiți-le și discutați în clasă.

Portofoliu

Descrie personajul Otilia, pe baza informațiilor din text. Ilustrează-l apoi printr-un desen. Realizați o expoziție cu lucrările voastre și votați cea mai reușită lucrare.

Să explorăm textul

1. Grupați-vă câte 2 – 3 elevi. Citiți textele de mai jos.

A. — Pe mine mă cheamă Ionuț! Vrei să ne împrietenim?
— Vreau! răspunde Otilia. Hai să facem câteva călătorii împreună. Sunt sigură că are să-ți placă, urcă-te în spatele meu și ține-te bine!

B. Ionuț s-a prezentat Otiliei **și** a întrebat-o dacă vrea să fie prietena lui. Aceasta a încuviințat **și** i-a propus lui Ionuț **să** facă împreună câteva călătorii. Ea a susținut **că** este sigură că băiatului o să-i placă. **Apoi** l-a îndemnat **să** se urce în spatele ei **și să** se țină bine.

Ne amintim

În povestirea unui text, nu mai apare dialogul. Relatarea întâmplărilor se face folosind verbele la persoana a III-a. În înlănțuirea ideilor se folosesc și verbe ca „a spune“, „a întreba“, „a răspunde“, „a exclama“ ș.a., urmate de cuvinte precum *că, să, apoi, și, dacă, deși, pentru că, ca să* ș.a.

• Ce legătură există între textele A și B?
• La ce persoană sunt verbele din fiecare text?
• Care dintre texte cuprinde mai multe informații?
• Prin ce semn de punctuație este marcată replica fiecărui personaj în textul A?
• Subliniază verbele prin care sunt introduse spusele personajelor, în textul B.
• Ce rol au cuvintele scrise colorat în textul B?

2. Transformă în povestire dialogul dintre Ionuț și Otilia și fetița de pe Planeta certăreților.

Să comunicăm

1. Citește replicile personajelor, intonând enunțurile potrivit semnelor de punctuație.

- Care sunt participanții la convorbire?
- Cine inițiază dialogul? Prin ce formule începe acesta?
- Cine continuă dialogul?
- Cum se sfârșește schimbul verbal?

Reține

Orice dialog sau schimb verbal se desfășoară în mai multe etape:
- **inițierea** → prin formule de salut, de prezentare;
- **menținerea** → prin formule de solicitare, de permisiune;
- **încheierea dialogului**.

2. Lucrați în grupe de 3 – 4 elevi. Construiți dialoguri în diverse situații din viața de zi cu zi, evidențiind prin formule potrivite inițierea, menținerea și încheierea convorbirii. Prezentați-le în fața clasei, folosind intonația potrivită.

3. Scrie câte un enunț care să exprime:
- o informație; • o exclamație; • o întrebare; • o constatare.

4. Scrie întrebările ale căror răspunsuri sunt propozițiile date. Transformă-le apoi în propoziții exclamative, ca în model.

De exemplu: **Vremea este răcoroasă.**

Cum este vremea? Ce răcoroasă este vremea!

- A nins cu fulgi mari.
- Băiețelul a construit un om de zăpadă.

5. Completează casetele cu semnele de punctuație potrivite.

A nins mult ☐ Copiii au ieșit să se joace în zăpadă ☐
☐ Dane ☐ vrei să mergem la săniuș ☐ întreabă Ana ☐
☐ Sigur ☐ Hai să luăm sania ☐ răspunde Dan ☐
Copiii spre grăbesc spre derdeluș ☐ Ce încântare ☐

Joc de rol

Lucrați în grupe de câte patru elevi. Imaginați-vă un dialog între Ionuț și băieții care făceau un om de zăpadă. Distribuiți rolurile între voi. Jucați scena, cu atenție la următoarele aspecte:
- veți folosi formulele de salut și de prezentare potrivite;
- veți găsi replici care să mențină dialogul;
- veți încheia dialogul prin formule adecvate.

Ne amintim

Enunțurile unui dialog se citesc cu intonația cerută de **semnele de punctuație**.
La finalul unei propoziții enunțiative se folosește **punctul**.
Pentru a marca finalul unui enunț exclamativ se folosește semnul exclamării.
Întrebările sunt marcate prin folosirea **semnului întrebării**.

Ne amintim

Pronumele este partea de vorbire care ține locul unui substantiv.
Forme ale pronumelui personal sunt: *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele.*

Când discutăm cu o persoană necunoscută, mai în vârstă sau căreia îi datorăm respect, adresarea se face folosind formele **pronumelui personal de politețe** (*dumneata, dumnealui, dumneaei, dumneavoastră, dumnealor, dânsul, dânsa, dânșii, dânsele*).

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește replicile personajelor. Indică pronumele personale.

- La cine se referă pronumele „eu“? Dar „tu“? Dar „ea“?

Reține

Pronumele are trei persoane:
- **persoana I** – „eu“, „noi“ – indică persoana care vorbește;
- **persoana a II-a** – „tu“, „voi“ – indică persoana cu care se vorbește;
- **persoana a III-a** – „el“, „ea“, „ei“, „ele“ – persoana despre care se vorbește.

Diferențierea de gen se face numai la persoana a III-a.

2. Subliniază pronumele din textele de mai jos. Grupează-le într-un tabel asemănător celui dat.

Pronumele	Felul	Persoană	Număr
voi	personal	a II-a	plural
...	...	...	...

- „— Voi nu înțelegeți, spuse mâhnit rățoiul cel urât.
— Dacă nici noi nu înțelegem, atunci cine crezi că va înțelege?“
H. Ch. Andersen, *Rățușca cea urâtă*

- „Deși noi credeam că va izbucni în râs de bucurie, el începu să plângă.
— Curaj, spuse învățătoarea. Uite, va începe și fata dumitale să plângă. [...]
— Dar dumneavoastră sunteți, într-adevăr, niște sfinți! spuse tatăl fetei.“
Edmondo de Amicis, *Muta*

3. Înlocuiește substantivele colorate cu pronume personale de politețe.
- **Bunica** vorbește la telefon.
- I-am arătat tema **domnului profesor**.

4. Transformă enunțurile, înlocuind pronumele cu altele care țin locul mai multor persoane.
- El are o sanie.
- Eu cumpăr patine.
- Tu schiezi.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Citește enunțurile, pronunțând clar toate cuvintele. Ce observi în ceea ce privește felul cum se pronunță primul cuvânt din fiecare enunț? Dar în ce privește felul cum se scrie?

a. Ea este prietena mea.
Ia un măr!

b. Ei vin acasă.
Iei tu cartea?

Reține

Se pronunță și se scrie **ia**, **iei** atunci când este vorba de forme ale verbului „a lua“.
Pronumele personale **ea**, **el**, **ei**, **ele** se pronunță la început cu „i“, dar se scriu cu „e“.

Să redactăm

1. Săculețul fermecat. Lucrați în perechi. Extrageți, dintr-un săculeț pregătit dinainte, cartonașe pe care sunt scrise cuvinte precum:

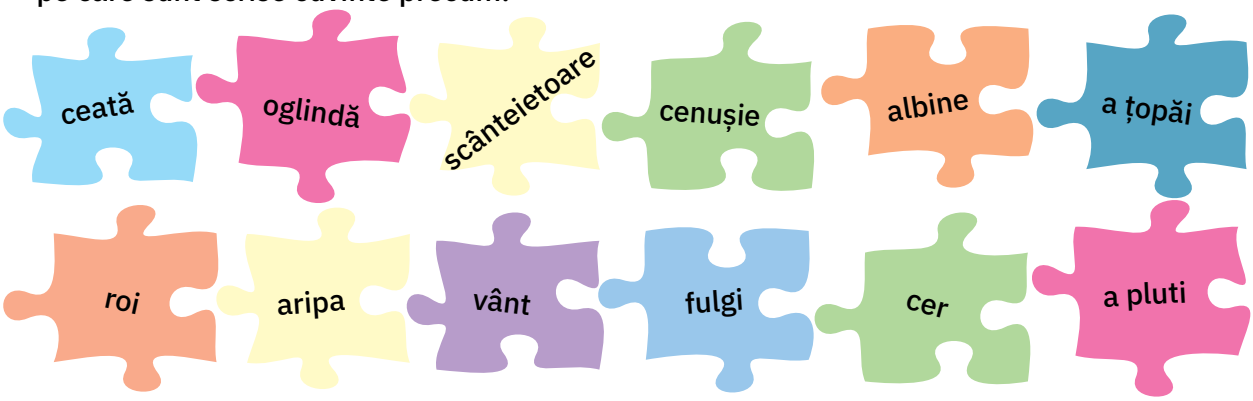

Folosind cuvintele date, creați îmbinări din care să rezulte expresii deosebite. De exemplu: *ceața fulgilor, roi de albine scânteietoare, cer ca o oglindă cenușie, plutesc pe aripa vântului* ș.a.

- Notați expresiile create pe o fișă, apoi afișați produsul pe tablă.
- Întocmiți un **inventar de expresii**.

2. Redactează o compunere despre iarnă, respectând pașii de mai jos și folosind următoarele cuvinte și expresii:

- ceața fulgilor;
- plutesc pe aripa vântului;
- roi de albine scânteietoare;
- covor pufos ca de vată;
- zână fermecată;
- copaci de zahăr;
- iaz ca de cristal;
- cerul ca o oglindă cenușie;
- copii zglobii.

Pasul 1 → Stabiliți, în clasă, criterii de evaluare a lucrărilor.

Pasul 2 → Întocmește un plan inițial al compunerii, acordând atenție fiecărei părți a acesteia.

Pasul 3 → Dă un titlu potrivit acesteia.

Pasul 4 → Integrează în compunere și cuvintele și expresiile date.

Pasul 5 → Respectă:
- regulile de așezare în pagină a textului scris;
- regulile de ortografie și de punctuație.

Pasul 6 → Citiți și discutați compunerile.

Vei reuși dacă:
- întocmești un plan inițial;
- propui un titlu potrivit;
- păstrezi structura unei compuneri și raportul dintre părțile acesteia;
- integrezi cuvintele și expresiile create;
- respecți: - regulile de așezare în pagină a unui text scris;
  - regulile de ortografie și de punctuație.

Joc

Lucrați în echipe de câte patru elevi. Creați expresii deosebite, ca în modelele scrise colorat.

nori supărați
vânt ...
fulgi ...
covor ...

norii strănută fulgi
vântul geme ...
iarna ...
soarele ...

cer ca un clopot de cristal
iaz ca o ...
nori întunecați ca ...
strat de nea ca ...

roi de albine argintii (fulgii)
simfonie de ...
(vântul)
... (copacii)
... (iarna)

Poveste cu Zâna Iarna

după Eugenia Popa-Cohuț

Ne amintim

Uneori, unul dintre personajele întâmplării relatate de povestitor prezintă, la rândul său, o altă povestire. Din când în când, povestirea personajului este întreruptă de replici ale celorlalte personaje, care au rol de ascultători.

Ningea. Ningea cu fulgi mari, strălucitori și zburdalnici.

— Mămico, am vrea să ne spui o poveste! au zis deodată Cătălin și Cătălina, cei doi frățiori care stăteau cu năsucurile turtite de geam, admirând ninsoarea de afară.

— Am să vă spun o poveste, zise mama, pe care o port cu mine de mult timp, de pe vremea când eram și eu de vârsta voastră:

„Într-o dimineață rece de iarnă, copiii au fost treziți din somn de o bătaie ușoară în fereastră. Nu semăna deloc cu sunetul picăturilor de ploaie. Fără să stea prea mult pe gânduri, au ghicit despre ce era vorba: erau fulgi de zăpadă, solii care o anunțau de fiecare dată pe Zâna Iarna. Și, într-adevăr, când au privit curioși afară, totul era alb, pământul, copacii, casele, drumurile. Dar ei erau nerăbdători s-o vadă mai ales pe zână.

Aceasta a apărut. Era înveșmântată în văluri bogate de dantelă albă, strălucitoare, care o acopereau din creștet până în călcâie. Zâna dansa fluturându-și suav podoabele și răspândindu-le până departe, fiindcă, am uitat să vă spun, își luase de partea ei vântul strașnic care bate dinspre miazănoapte.

În timp ce zeci și zeci de văluri se risipeau, de sus veneau zburând mii de steluțe albe-argintii, care îi țeseau zânei, cât ai clipi din ochi, alte podoabe, mai frumoase și mai bogate.

Deși se treziseră, copacii se prefăceau că dorm, așa cum făceau de fiecare dată când apărea ea. Se cam sfiau să se uite în ochii unei zâne atât de frumos înveșmântate, în timp ce ei erau dezbrăcați de orice urmă de podoabe.

Un pin bătrân, simțindu-le sfiiciunea, i-a spus cam aspru zânei: «Mai stai odată locului! Nu-i vezi pe frații mei cum tremură de frig? Nu e destul că ți-ai luat drept tovarăș de joacă vântul cel năprasnic, mai și dansezi în jurul lor, de faci să se stârnească și mai tare frigul!»“

Vocabular

văl: bucată de pânză fină și transparentă cu care își acoperă femeile capul
năprasnic: aprig, puternic
crâmpei: bucată; parte ruptă sau desprinsă din ceva

— Bine i-a spus pinul! vorbi apăsat Cătălina, ascultând curioasă povestea. Mi-e tare milă de bieții copaci! Sunt atât de goleși iarna... N-au nici măcar o cămășuță pe ei, cum să nu le fie frig?

Cătălin izbucni în hohote de râs.

— Ce să facă ei cu cămășuța? Cum ar putea s-o îmbrace? spuse el râzând. Au atâtea mâini și atâtea degete! S-ar încurca de-a binelea în ele!

— Râzi tu, râzi, dar tare aș vrea să te văd ce ai face dacă ai fi copac.

Băiețelul deveni brusc serios. Într-adevăr, nu se gândise nicicând la asta. Ce s-ar face el dacă ar fi un arbore și nu un copil, cum este acum? Și se cutremură ca prins în vârtejul unui vânt rău, care părea că-l scutură ca pe un arbore. „Bieții de ei! Nici măcar nu au picioare ca să fugă din calea iernii!“, gândi băiatul, fără să-și dea pe față toată spaima pe care o simțea.

— Spune mai departe povestea, mămico! S-a supărat zâna pe vorbele pinului? rosti nerăbdător.

„Zâna nu s-a supărat pe vorbele pinului, doar erau cunoștințe vechi. I-a dat poruncă vântului să-și mai potolească zburdălnicia și să bată puțin mai domol, atât numai cât s-o ajute să-și anine crâmpeie de voaluri prin arborii dezgoliți de frunze. Vântul i-a dat ascultare. Și atât a dansat și s-a zbenguit în jurul ramurilor, până ce a reușit să îmbrace arborii de la tulpină până-n vârf în văluri de dantelă albă și pufoasă. Numai ochii le-au rămas dezveliți.

Zâna nu l-a uitat nici pe pin, chiar dacă frunzulițele lui erau subțiri și lungi ca niște ace. Pinului i-a dăruit salbe împletite din fulgi, pe care i le-a aranjat în jurul gâtului, iar pe frunte i-a pus o coroniță albă de steluțe. Era atât de frumos!

«Îți mulțumesc, zână!» a șoptit el bucuros.

Un mesteacăn învecinat a făcut ochii mari, mirându-se: «Ce strălucitor ești!», iar auzind asta au întors capetele și alți arbori. Cum dădeau cu ochii de el, aceștia făceau câte o plecăciune, în semn de mare admirație.“

— Să mai spună cineva că Iarna este răutăcioasă și fără inimă! vorbi cu însuflețire Cătălina.

— Așa este, o aprobă Cătălin. Să ascultăm povestea mai departe!

„Zâna i-a șoptit vântului să-i legene ușor pe arbori, până ce aveau să cadă într-un somn adânc până la primăvară. După ce i-a adormit, vântul s-a aplecat sub ramurile lor și a adormit și el, obosit după atâta joacă. Au rămas treze numai steluțele albe de zăpadă cărora zâna le-a îngăduit să zburde peste păduri, peste câmpii, peste orașe și sate. Până în zorii zilei următoare totul devenise alb, încât pământul semăna cu o stea albă căzută din nori.“

— Ei, v-a plăcut povestea? întrebă mama.

— Sigur că da, răspunse visătoare Cătălina. Am vrea să auzim și o poveste cu un om de zăpadă năzdrăvan! continuă fetița, atentă să nu scape niciunul din cuvintele mamei, ce aveau să înfiripe o nouă poveste.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - un enunț care exprimă o întrebare;
   - enunțurile care o descriu pe Zâna Iarnă;
   - fragmentul care prezintă felul în care se poartă zâna cu pinul.
3. Citiți textul pe roluri.
4. De ce crezi că iarna este înfățișată în text drept o zână? Este aceasta o zână bună sau una rea? Argumentează-ți opinia, valorificând informațiile din text.

5. Ce îi cer copiii mamei? Prin ce este introdusă în text povestea spusă de mamă?

6. Prin ce semn de punctuație este marcată relatarea mamei? Cum se revine la acțiunea inițială?

7. Lucrați în perechi. Recitiți textul pe rând, alineat cu alineat. Adresați-vă alternativ întrebări în legătură cu alineatul citit. Completați un tabel asemănător celui de mai jos.

Joc de rol

Imaginează-ți că ești Cătălin sau Cătălina și te întâlnești cu Zâna Iarna.

- Cum i te-ai prezenta?
- Cum i te-ai adresa?
- Ce-ai întreba-o?
- Ce i-ai cere?

Alege o colegă sau un coleg și jucați scena. Utilizați și elemente de comunicare nonverbală.

Aspecte \ Planuri ale acțiunii	Întâmplarea relatată de autor	Povestea relatată de mamă
• locul desfășurării		
• momentul acțiunii		
• personaje participante		
• evenimente petrecute		
• stări, emoții sugerate		

Să explorăm textul

1. Recitește textul „Poveste cu Zâna Iarna“. Delimitează textul în fragmente. Identifică etapele derulării acțiunii și organizează-le într-un grafic asemănător celui alăturat.

Planul inițial
1. ...
2. ...

Planul poveștii mamei
a. ...
b. ...
c. ...
d. ...
e. ...
f. ...

3. ...

2. Recitește primul fragment. Observă etapele de lucru prezentate.

Ideea principală
1. Copiii privesc ninsoarea.

→

Ideea principală și ideile secundare
1. Copiii privesc ninsoarea.
- Ninge.
- Copiii sunt încântați de jocul fulgilor.
- Ei îi cer mamei să le spună o poveste.
- Mama promite să le spună o poveste de demult.

→

Povestirea fragmentului
Este iarnă. Ninge cu fulgi mari. Cătălin și Cătălina admiră ninsoarea de la fereastră. Ei îi cer mamei să le spună o poveste. Mama promite să le spună o poveste pe care o știe din copilăria ei.

Reține

Pentru a realiza povestirea orală a unui fragment, parcurg următoarele etape:
- recitesc fragmentul;
- identific informația esențială, transformând-o în idee principală (Cine?, Ce face?);
- identific detalii care completează ideea principală (Unde?, Când?, Cum?, Ce?);
- formulez ideile secundare, incluzând informațiile de detaliu;
- înlănțuiesc ideile corect și clar, păstrând succesiunea acestora din text.

3. Povestire în lanț. Lucrați în grupe de 3 – 4 elevi, fiecărui grup revenindu-i un fragment. Povestiți fragmentul, pe baza etapelor de lucru de la rubrica Reține. Prezentați oral fragmentul care v-a revenit, înlănțuind povestirile.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Subliniază pronumele personale din replicile alăturate.

- Observă cuvintele marcate, care reiau substantivele:

a. copacilor/**lor** nu **le** e frig;
b. pe cămășuță/pe **ea o** îmbracă.

Reține

Pronumele personal are și forme mai scurte (neaccentuate). Multe dintre aceste forme se pronunță în aceeași silabă cu un verb sau cu un cuvânt ce este parte dintr-un verb, fiind legate prin cratimă.

Pronume	singular	plural
persoana I	mie, îmi, mi, mine, mă	nouă, ne, ni
persoana a II-a	ție, îți, ți, tine, te	vouă, vă, vi, v-
persoana a III-a	lui, ei, îi, îl, i, l, o	lor, le, li, îi, i

2. Identifică pronumele personale din fragmentul dat și explică scrierea acestora.

„— L-am întâlnit odată prin zmeuriș pe Moș Martin și mi-a spus că dac-ai vrea să-i dai un băiet, are să-l învețe cojocăria, zice lupul.“

Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*

3. La ce număr și la ce persoană sunt pronumele personale identificate?

4. Ce substantive înlocuiesc formele pronumelui personal care se rostesc în aceeași silabă cu alte cuvinte, la exercițiul 2?

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Observă scrierea cuvintelor colorate în enunțurile date.

- **Ce-l** supără pe pinul **cel** bătrân? întreabă Cătălina.
- Iarna **cea** zburdalnică dansează cu vântul. **Ce-a** spus ea pinului? adaugă Cătălin.
- Iarna l-a întrebat **ce-i** reproșează copacii **cei** golași, zice mama.

2. Numește partea de vorbire pe care o însoțesc cuvintele **cel**, **cea**, **cei**.

3. Precizează ce cuvinte leagă cratima în construcțiile date. Cum se pronunță aceste cuvinte?

Reține

Scriem *cel*, *cea*, *cei* când aceste cuvinte însoțesc un adjectiv.
Scriem *ce-l, ce-a, ce-i* când avem două cuvinte rostite în aceeași silabă.
De exemplu: ce îl privește (două silabe) ce-l privește (o silabă) | ce a fost (două silabe) ce-a fost (o silabă) | ce îi pasă (două silabe) ce-i pasă (o silabă)

4. Transcrie enunțurile, alegând forma corectă a cuvintelor.

A venit iarna cea/ce-a friguroasă. În văzduh plutesc fulgii cei/ce-i pufoși. Cel/ce-l mai mare dintre ei se depărtează.
— Cel/ce-l apucă, oare? întrebă Fulgulina.
— Nu știu cei/ce-i cu el, a răspuns Fulgențiu. Nu știu cea/ce-a hotărât!

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

M-am culcat cu urechea în palmă. Tot mai cristalin sunau vasele în bucătărie. Mama trebăluia și murmura un cântec, ușor ca o sanie. Vântul s-a potolit. Frigul cu dălți ascuțite tăia flori de gheață. Fereastra era albicioasă și strălucea. Așteptam ninsoarea.

— Dacă te învelești, dacă stai cu ochii închiși și taci, va începe să ningă, spuse mama.

Mi-era teamă că o să adorm ca și altă dată și n-am să văd cum e. Deodată cade o gutuie de pe dulap, se rostogolește până la patul meu. În cădere fâșâie și rămân scame pufoase pe podea.

Din gutuie sare un pui mic de pasăre. Miroase a față de pernă scrobită. Puiul râde și zboară dezordonat ca un bondar.

— Vrei să vezi o minune? întreabă el. Urmează-mă!

— Sigur. Vin imediat!

Mă scol și mă duc după el, la fereastră. Cerul e pistruiat cu albastru și coboară dansând și scânteind. Puiul cu puf moale mi s-a cuibărit în palmă. Cerului îi cad pistruii. Sunt tot mai mulți, albaștri și apoși. Sunt fulgi de zăpadă.

— Ninge!

Așa e ninsoarea. Fulgii sunt albaștri, mărunți și vin pe-un fel de muzică, un zumzet de albine. Totul s-a făcut albastru: pământul, sârma din gard. Și e foarte lumină. Fulgii au început să cadă amestecați: albaștri-albaștri, albaștri-albicioși. Pe urmă albaștri-albicioși și tot mai albicioși. După aceea, au urmat fulgii adevărați. Albi, ușori și stelați.

— Ninge!

Puiul de gutuie s-a făcut tot mai rece și tot mai frate cu fulgul, tot mai fulg. A zburat pe fereastră. M-am uitat după el până când nu l-am mai văzut printre fulgii de zăpadă.

— Puiul mamei, ți-au înghețat picioarele. Ai dormit descoperită. Hai să vedem cum s-a schimbat curtea noastră peste noapte.

Mama mă ia în brațe și mă duce la fereastră. Ea habar n-are că eu știu tot. Ea nu pricepe că eu am vorbit cu puiul de gutuie, că am văzut cum începe ninsoarea.

În casă miroase a compot din gutuile de pe dulap. La iarna viitoare, o să-l rog pe tata să desfacă toate gutuile și să căutăm puiul cel mic. Cum să fac să nu-l uit până atunci?

După Monica Rohan, *Poveste de iarnă*

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:
a trebălui: ...
daltă: ...
scrobit: ...
a se cuibări: ...
Consultă, pentru verificare, dicționarul de la finalul manualului.

Portofoliu

Scrie un text scurt în care să răspunzi la întrebarea fetiței din finalul fragmentului.

1. Răspunde la întrebări.
- Ce voia fetița să surprindă?
- Ce o sfătuiește mama?
- Cine iese din gutuia căzută de pe dulap?
- Ce îi arată puiul de gutuie fetiței?
- În ce se transformă puiul?

Portofoliu

Desenează puiul ieșit din gutuie. Însoțește desenul cu o scurtă descriere. Expuneți lucrările.

2. Lucrați în grupe de câte patru elevi. Inițiați, continuați și încheiați dialoguri pe baza imaginilor.

- Împărțiți rolurile.
- Intonați replicile, însoțindu-le de gesturi și mimică.

Joc

Lucrați în perechi. Un elev formulează propoziții conținând doar verb, celălalt precizează persoana care face acțiunea acelui verb. De exemplu: *scriu – eu*. Schimbați rolurile, alternativ. Câștigă perechea cu cele mai multe răspunsuri corecte.

3. Lucrați în echipe de câte trei elevi. Completați schema, ținând cont de evenimentele prezentate în text. Discutați produsele obținute și prezentați-le în clasă.

Planul ...

1. ...
2. Visul fetiței
3. ...

Planul visului
a. ...
b. ...
c. ...

4. Delimitează textul în fragmente corespunzătoare evenimentelor identificate.

5. Povestește oral fragmentul în care puiul din gutuie îi arată fetiței ninsoarea.

6. Transformă în povestire dialogul dintre fetiță și puiul ieșit din gutuie.

7. Grupează, într-un tabel asemănător celui dat, pronumele personale din fragmentul de text cu fundal colorat.

Pronumele	Formă	Persoană	Număr	Gen
el	accentuată	a III-a	singular	masculin
...	...	...	...	...

8. Lucrați în perechi. Formulați enunțuri în care să integrați, în paralel, cuvintele *cel/ce-l*; *cea/ce-a*; *cei/ce-i*, ca în model.

Elevul 1: Puiul cel galben apare din gutuie.
Elevul 2: Ce-l preocupă pe pui?

9. Redactează o compunere cu titlul „Vis de iarnă“, utilizând și expresiile: *flori de gheață, nori albicioși, zumzet ca de albine, cer cu pistrui, luna cu chip rotund, stele ca niște făclii, dălțile ascuțite ale frigului.* Creează și integrează în compunerea ta și alte expresii potrivite temei.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Numai la o săptămână după Crăciun, s-a înstăpânit iarna peste lume, până la marginile zării. Cojoc gros ca în anul acesta n-a mai avut dumneaei de ani de zile.

Ulițele satului s-au ridicat, astupând pârâie și podețele de la intrarea curților. Toate casele din sat par mai mici și au căzut iute într-un somn adânc sub acoperișurile grele de zăpadă.

Odată cu încetarea ninsorii, s-a înseninat și s-a pus pe un pui de ger.

Din zi în zi, copiii mai mari au pornit cu săniuțele pe coasta dealului din capătul satului. Era o coastă înaltă, largă, de unde puteau pleca, deodată, zeci de săniuțe care veneau ca trăsnetul la vale.

Așa că nu-i nicio mirare că doi băieți, vecini, au trebuit să se roage zile în șir pentru ca părinții să îi lase să se ducă pe coastă, la săniuș.

— Vrem și noi cu sania! Nouă ne place la joacă în zăpadă!

— Dacă pățiți ceva? Cine a mai văzut așa copii neascultători? a zis mama unuia dintre ei.

Cu toate acestea, au plecat cu sania lui Vasilică, pentru că era mai mare și mai frumoasă. Ajunși în vârful coastei, s-au sfătuit care să stea înainte. Vorbeau tare și cam temători.

— Să stea în față cel care conduce! a zis un băiat mai mare din apropiere. Care dintre voi știe să conducă sania?

— Vasilică, a zis repede Niculiță.

— Ba Niculiță, a răspuns acesta.

— Trebuie să-i dai direcția cu picioarele ținute înainte, să nu o lași să se abată nici la dreapta, nici la stânga, până pornește bine.

După mai multe încercări, au reușit. Obrajii le ardeau de bucurie și ochii le scânteiau.

Cu toate silința și grija, sub conducerea lui Niculiță s-au mai răstunat de vreo două ori, apoi a trecut la cârmă Vasilică.

— V-a plăcut? a întrebat băiatul cel mare.

Băieții au încuviințat dând din cap. Pe înserat s-au întors acasă mulțumiți și cu gândul că vor merge iar la săniuș.

După Ion Agârbiceanu, *La săniuș*

Vocabular

uliță: drum îngust care străbate un sat
podeț: pod mic
coastă: pantă abruptă
a scânteia: a sclipi, a străluci

1. Transcrie dialogul sugerat de imaginile date, completându-l cu enunțuri potrivite.

2. Transformă în povestire dialogul cu fundal colorat, din text, formulând șase enunțuri.

Ai în vedere, pentru a transforma dialogul în povestire:
- să elimini liniile de dialog;
- să relatezi la persoana a III-a, fiindcă ești povestitorul;
- să înlănțuiești enunțurile, folosind cuvinte precum *că, să, dar, iar, dacă* ș.a.

3. Indică varianta corectă de răspuns.

a. În enunțul „Voi îi dați direcția cu picioarele și nu o lăsați să se abată din drum.“, există:
- trei pronume, unul cu formă accentuată, două cu forme neaccentuate;
- două pronume, unul cu formă accentuată, celălalt cu formă neaccentuată;
- un pronume, cu formă neaccentuată.

b. Ordinea corectă a cuvintelor care completează enunțul „Să treacă în față ... mai curajos și să execute ... auzit de la băieții ... mari.“ este:
- cel, cea, cei;
- ce-l, cea, ce-i;
- cel, ce-a, cei.

c. Cuvântul „nouă“ este pronume personal în propoziția:
- Am o sanie nouă.
- Vasilică are nouă ani.
- Nouă ne place la săniuș.

4. Citește enunțurile, apoi indică răspunsul corect.

• Povestirea unui fragment se face pe baza ideii principale și a celor secundare din plan.	**Da**	**Nu**
• În transformarea dialogului în povestire este corect să fie folosite verbe la persoana I.	**Da**	**Nu**
• Înlănțuirea enunțurilor într-o povestire se face prin termeni precum *apoi, deși, pentru că* ș.a.	**Da**	**Nu**

5. Redactează o compunere cu titlul „La săniuș“, integrând cuvintele și expresiile date: *iarnă ca în povești, coastă abruptă, perdeaua de fulgi, alunecând ca o săgeată, natura încremenită ca într-un vis, chiote cristaline*.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5
S	un dialog	•	•	•	1 – 2 expresii integrate
B	două dialoguri	••	••	••	3 – 4 expresii integrate
FB	trei dialoguri	•••	•••	•••	5 – 6 expresii integrate

Mozaicul

Citește textul de mai jos, apoi urmărește instrucțiunile pentru activitatea propusă.

Ningea cu fulgi așa de mari, de parcă stoluri de fluturi albi dădeau năvală peste lume, coborând din cer în zbor leneș. Seara, totul se afla sub acoperământul pufos de omăt gros.

A doua zi, cum am ieșit afară, am și pornit să facem un om de zăpadă. Noi voiam unul din cei cum nu s-au mai văzut. Ochii i-am făcut din tăciuni negri. Dintr-o perie veche i-am meșterit mândrețe de sprâncene. Pentru dinți am făcut rost de câteva semințe de dovleac. Dintr-un morcov și niște sfeclă roșie i-am pus un nas galben, între doi obraji roșii ca para focului. Pe cap i-am așezat o căciulă veche, găsită în pod.

Așa ne-a găsit pădurarul, zburdând pe lângă omulețul nostru. N-a durat mult și un pițigoi s-a așezat pe nasul omului de zăpadă, începând să ciugulească. Alții i-au urmat exemplul.

— Iarna îngreunează traiul păsărelelor. Au nevoie de hrană și adăpost, ne spune pădurarul.

— Le vom meșteri niște căsuțe! Și vom face rost de firimituri de pâine uscată! zicem noi. Să vină toate aici! Îți vom da și dumitale câteva trăistuțe cu mâncare pentru cele din pădure.

După Eugen Jianu, *Copiii și păsărelele*

Lucrați în grupuri de câte patru elevi, fiecare elev din grup având un număr (1, 2, 3 și 4).

Scopul activității: povestirea orală a fragmentului evidențiat prin culoare.

Pașii de urmat:

- recitiți, în grup, fragmentul evidențiat;
- împărțiți câte o fișă fiecărui elev, potrivit numărului pe care îl are în grup;
- desfaceți grupul inițial, grupându-vă după numărul fișei (de exemplu, toți elevii cu fișa 1 etc.);
- rezolvați împreună sarcina de pe fișă, consultându-vă și completându-vă;
- reveniți în grupul inițial și prezentați sarcina ce v-a revenit, obținând povestirea orală a fragmentului.

ETAPA I – Recitirea fragmentului, distribuirea fișelor

Fișa 1	Fișa 2	Fișa 3	Fișa 4
Transform dialogul în povestire.	Formulez ideea principală.	Identific ideile secundare.	Dezvolt ideile identificate.

ETAPA II – Lucru în grupuri cu aceeași sarcină

Fișa 1

ETAPA III – Lucru în grupul inițial

Fișa 1 Fișa 2 Fișa 3 Fișa 4

ETAPA IV – Prezentarea orală a povestirii

Autoevaluare

Tehnica 3 – 2 – 1. Completează enunțurile date, referindu-te la unitatea de învățare încheiată.

- Trei lucruri pe care le-am învățat sunt ... .
- Două idei pe care le-am reținut și pe care aș vrea să le aprofundez sunt ... .
- O pricepere/deprindere pe care consider că am dobândit-o este ... .

Unitatea 6

Lumea copilăriei

Vom explora împreună ...

- Oferirea de informații din universul extrașcolar
- Solicitarea formală/informală
- Povestirea scrisă a unui text
- Compunerea cu început dat
- Cuvinte cu formă apropiată și înțeles diferit

O locomotivă și o gară

după Tudor Arghezi

Ne amintim

Textul narativ prezintă un șir de fapte în ordinea în care s-au petrecut, la care participă personaje. Deseori, într-un text literar narativ, povestirea se îmbină cu dialogul sau cu descrierea.

Vocabular

mandat: misiune acordată cuiva
necontenit: fără întrerupere, continuu
a cumpăni: (aici) a echilibra o situație
a povățui: a sfătui
subit: care se produce într-un timp foarte scurt și pe neașteptate; brusc
a îmbărbăta: a încuraja

Am fost însărcinați cu două mandate de încredere și ne căznim să le ducem la îndeplinire.

Băiatul ne-a cerut un tren, un tren lung, comandat la gară, pe măsura lui, căci vrea să se facă „mașinist“. Trenul să fie cam atât de înalt, cât ne-ar ajunge nouă la bărbie, cu o locomotivă adevărată, care să meargă cu foc. El va mânui aburul și fluierul și va trece prin gări cu mașina sforăind și nechezând. Și nu se va opri decât atunci când va crede el, ca să bea puțină apă și să mănânce o prăjitură, două. Va porni iute și va străbate necontenit toată țara. Va trece, ca să-l vadă, și pe strada unchiului Sesis, dând un fluier gros în fața porții, la numărul zece. Dacă o vrea să se suie și pisoiul Papus în tren, el îl primește cu mare drag, însă cu luare-aminte să fie, că trenul o să meargă repede și dacă i-o veni amețeală nu o să mai poată sări din tren. Mai bine să rămâie acasă, după sobă.

Fetița îl și privește cu necaz cum o să conducă el trenul, dar, ca să cumpănească lucrurile, ea ne-a comandat o gară, unde o să se oprească negreșit trenul fratelui ei. Dacă nu vrea să se oprească, ea va pune un geamantan pe linie și dă trenul peste cap. Orgolios, băiatul crede că trenul o să taie geamantanul în două și, ca să nu se piardă un obiect de călătorie atât de scump, o povățuiește să și-l țină în mână, căci locomotiva lui va trece negreșit. O să vedem. Până una-alta, trebuie să fie gata întâi gara și tocmai după aceea trenul; ceea ce este normal, călătorii din tren neputând să cumpere bilete și având nevoie să se uite și la ceasornicul mare de pe peron. Băiatul cere întâi trenul. Întrucâtva

i-am împăcat, învoindu-ne ca, pe când vine trenul, din partea cealaltă să vină și gara. Perfect! I-am convins să primească.

Însă gara să nu fie o gară prea mare. Fetiței trebuie să-i comandăm o gară pe măsura trenului comandat de fratele său, o gară mică, o găricică cu firmă în față, arătând numele gării. După câteva inspirații, ne-am oprit la gara Mak-Mak, a cărei inscripție va fi deslușită noaptea la un bec electric. Dar ce ne facem de personal? De la șeful de gară până la frânari, fetița vrea oameni mici de tot și vii, nu suflete de tinichea. Și vrea mulți de tot, ca să umple peronul stației Mak-Mak. Vrea și serviciu poștal, cu scrisori și plicuri cât boabele de linte.

Nevasta șefului de gară să stea sus, la o fereastră și să privească trenul rezemată într-un cot. Să fie frumușică, pieptănată cu cozi. Odată cu gara mobilată și cu funcționarii, trebuie comandată și o nevastă de șef. Lasă, că găsim gara, la magazin. Nu se poate, trebuie special comandată. Bun. Comandăm și asta. Gata? Nu, nu e gata. Nu se poate gară fără cățel, unul mic de tot. Cățelul o să stea în geam pe marginea ferestrei, lângă nevasta șefului de gară. Toate bune! Poșetele și umbrelele pierdute vor fi păstrate la casa de bagaje. Foarte bine! O să comandăm câteva poșete și umbrele pierdute. Dacă o babă o să piardă o legătură cu covrigi, va rămâne în proprietatea gării.

— Îmi dai și mie un covrig? întreabă îngrijorat băiatul.

— Mă lași să conduc și eu locomotiva? întreabă fetița.

Stă să se gândească. Problema se complică acum. Pentru un covrig ridicol să-i dea pe mână o locomotivă?

— Nu mai vreau covrigi! răspunde hotărât băiatul.

Mai repede se poate lipsi de covrigi decât de locomotivă.

Fetița reclamă cu lacrimi, apărute subit în lumina ochilor. Și ea pesemne și-a făcut socoteala că un covrig nu-i așa de mult.

— Zice că nu vrea covrigi! se plânge fetița.

— Eu cred că el îți dă locomotiva, dacă îi dai și tu gara puțin.

— Nu dau gara! decide fetița răstit.

Ideea gării, concurenta trenului, l-a înduplecat pe băiat să o dorească.

— Zice că nu-mi dă gara! se vaită acum băiatul.

Strânși cu ușa, căutăm o altă soluție și încercăm o propunere.

— Tu n-ai să poți conduce toată locomotiva – îi demonstrăm băiatului – pentru că n-ai decât două mâini și trebuie mai multe. Tu o să conduci fluierul și sora ta, fumul.

El preferă fumului fluierul și vrea să stea pe cărbuni și, de la distanță, să facă mașina să șuiere. Fumul a și plecat. I-auzi: pif! paf! pif! paf! Băiatul țipă entuziasmat, fetița nu mai poate de bucurie. Dar...

— Să nu uiți, tătuțule, gara!... notează fetița.

Puși de acord, îi îmbărbătăm, punându-le în locomotivă și un sifon rece, din care vor bea amândoi când le-o fi sete. Și ca să îi stea trenului mai bine, hotărâm de comun acord să punem sifonul deasupra locomotivei, lângă coș. Așteptăm să ne vină și locomotiva, și gara...

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - un enunț afirmativ și unul negativ;
   - replica prin care tatăl încearcă să-i împace pe copii;
   - fragmentul în care este prezentată gara.
3. Citiți textul pe roluri.

Jurnal de lectură

Dacă vrei să afli mai multe despre universul copilăriei celor doi frați, Mițu și Baruțu, citește povestiri din volumul **„Cartea cu jucării“** de Tudor Arghezi. Realizează un desen care să-i înfățișeze pe cei doi copii.

4. Transcrie două replici succesive rostite de cei doi copii. Corectați-vă și evaluați-vă în perechi.
5. Ce temă aduce în discuție textul?
6. Crezi că este posibil jocul cu trenul și gara cerute de copii?
7. Ce părere ai despre comportamentul copiilor? Motivează-ți răspunsul.
8. Care este atitudinea povestitorului față de ceea ce povestește?
9. Grupați-vă în patru echipe. Fiecare echipă va avea în vedere, pornind de la textul „O locomotivă și o gară“, elementele din **cadrane**.

Cuvinte-cheie ale textului	Sentimente, emoții și trăiri
Legătura cu experiența proprie	Concluzii, mesajul textului

- Prezentați rezultatele activității echipei voastre, angajând verbal toți membrii acesteia.
- Precizați:
  - Cum ați lucrat?
  - Ce dificultăți ați întâmpinat? De ce?
  - Cine a luat deciziile?
  - Cum ați stabilit concluziile?
- Faceți aprecieri asupra modului de prezentare a rezultatelor activității fiecărei echipe.

10. **Jocul celor patru perspective (Frisco).** Se formulează problema supusă analizei: **Vor reuși cei doi copii să se înțeleagă?**

Se împart rolurile de mai jos, formându-se echipa realiștilor, echipa exuberanților ș.a. Echipele vor aborda problema din patru perspective diferite.

Realiștii –
- vor prezenta situația existentă;
- vor identifica problemele;
- vor căuta soluții argumentate.

Exuberanții –
- vor emite idei originale, care par imposibil de îndeplinit.

Pesimiștii –
- vor denunța/vor nega toate soluțiile prezentate, argumentând;
- vor schița cel mai pesimist scenariu.

Optimiștii –
- vor critica poziția pesimiștilor;
- vor susține poziția exuberanților, nuanțând ideile acestora ca soluții posibile.

Cele mai bune idei vor fi notate pe tablă, apreciindu-se contribuția fiecărui grup.

Să explorăm textul

1. Formulează oral etapele întâmplării citite, apoi ordonează-le pe **axa timpului**.

Părinții și cei doi copii se joacă.

2. Realizează planul dezvoltat de idei al textului.
3. Povestește oral fiecare fragment, folosind planul dezvoltat de idei.
4. Îmbină povestirea orală a fragmentelor într-o povestire scrisă a textului, folosind formulele evidențiate prin culoare.

La început, părinții se joacă cu cei doi copii. Băiatul își dorește să devină „mașinist“ și de aceea cere un tren. Cu trenul poate călători și ...

Apoi, fetița se gândește că ar fi utilă o gară unde trenul băiatului se va opri. Ea dorește o gară cu ...

În continuare, cei doi copii se gândesc că ar putea să schimbe rolurile, băiatul împrumutând gara de la fetiță, iar aceasta să preia trenul. Însă ...

Mai târziu, părinții încearcă să găsească soluții, pentru ...

În final, copiii reflectează asupra soluțiilor, în așteptarea ...

Ne amintim

Etapele de lucru pentru povestirea scrisă a unui text sunt:
- citirea textului de mai multe ori;
- delimitarea în fragmente;
- întocmirea planului simplu de idei;
- întocmirea planului dezvoltat de idei;
- povestirea orală pe fragmente;
- povestirea integrală a textului;
- redactarea povestirii.

5. Redactează povestirea textului „Poveste de iarnă“, de la pagina 84. Vei reuși dacă recitești, cu atenție, textul și planul și folosești una dintre formulele de mai jos pentru fiecare fragment.

Să comunicăm

1. Citește dialogul celor doi copii.

În timpul liber, eu particip la un cerc de pictură. Acolo am învățat despre semnificația culorilor și despre diferite tehnici de lucru. Curând vom organiza o expoziție.

Eu joc fotbal. E grozav să te simți parte a unei echipe! Fiecare contribuie cu ce are mai bun și îi pune în valoare și pe ceilalți. Chiar mâine vom juca un meci important.

- Ce informații oferă fetița? Dar băiatul?
- Despre ce activități vorbesc aceștia?
- Cum sunt formulate enunțurile, pentru a fi înțelese?

Reține

Când ofer informații:
- nu mă abat de la subiectul discuției;
- formulez clar, corect, concis enunțurile;
- îmi adaptez limbajul, tonul și volumul vocii în funcție de partenerul de dialog.

2. Joc de rol. Exersați, în perechi, oferirea de informații despre activitățile extrașcolare la care participați. De exemplu, discută cu colega/colegul de bancă despre ultimul film văzut.

3. Audiați, în clasă, scenete sau fragmente de teatru radiofonic, având ca tematică universul copilăriei. Realizați improvizații pe baza acestora, folosind elemente de comunicare verbală și nonverbală.

Ne amintim

nu o vrea → n-o vrea
două silabe — o silabă

nu îl vrea → nu-l vrea
două silabe — o silabă

nu îi dau → nu-i dau
două silabe — o silabă

nu îți dau → nu-ți dau
două silabe — o silabă

Cratima unește două cuvinte diferite rostite în aceeași silabă.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Observă cuvintele marcate în dialogul dat. Explică de ce s-au scris cu cratimă.

— Îți dau covrigul! zice Mițu.
— **Nu-l** vreau! Eu vreau gara, răspunde Baruțu.
— **N-o** dau! se împotrivește fata.
— **Nu-i** dai gara, **nu-ți** dă trenul, intervine tatăl celor doi copii.

2. Transformă propozițiile afirmative în propoziții negative, scriind grupul verb-pronume cu cratimă, după modelul oferit.

Model: O cunosc pe sora colegului meu.
→ **N-o** cunosc pe sora colegului meu.

- Îl aștept pe Mihai la intrarea în parc.
- Îi explic Anei rezolvarea problemei.
- Îți arăt colecția mea de timbre.

Să redactăm

1. Lucrați în perechi. Citiți textul dat, apoi rezolvați sarcinile asociate, din dreapta.

Este seară. Cerul albastru este stropit cu stele aurii. Pe bolta luminoasă apare luna, care zâmbește stelelor.

Alina doarme. Liniștea a învăluit întreaga fire. Într-un colț, stingher și ciufulit, plânge ursulețul de pluș. Îl lăsase acolo chiar Alina, până nu demult cea mai bună prietenă a lui. Dar fetița crescuse și primise un dar mai potrivit vârstei în locul ursulețului.

La un moment dat, trist, ursulețul se apropie de fereastră. Chiar atunci, vântul îl salută și îl îndeamnă să urce pe aripa sa.

- Identificați un titlu potrivit.
- Precizați personajele care participă la acțiune.
- Grupați, într-un tabel ca acela de mai jos, situații întâlnite în realitate și elemente neobișnuite.

Elemente obișnuite	Elemente neobișnuite
• este seară	• luna zâmbește
...	...

2. Alege o variantă ce ar putea reprezenta continuarea textului dat. Motivează-ți alegerea.

Vântul îi arată ursulețului munți cu frunțile în nori, ape ce șoptesc neîncetat, păduri de smarald și câte și mai câte.

Ce ușor a trecut timpul! Vântul îl lasă lin din zbor pe ursuleț, care era acum nespus de fericit.

Ajuns acasă, se așază lângă celelalte jucării, fără ca nimeni să știe ce minunății a văzut el!

Vântul îl ia pe ursuleț și îl duce la o casă cu mulți copii.

Dimineața, aceștia găsesc ursulețul pe pervazul ferestrei lor și se bucură că au o jucărie nouă.

Acum ursulețul are mulți prieteni. Stă în mânuțele lor, le spune povești la culcare, îi mângâie și le dă sfaturi.

Din când în când ursulețul se gândește la Alina. Nu mai este trist.

Ursulețul se dezechilibrează și cade peste florile din grădină.

Dimineața, Alina se trezește și ia stropitoarea, ca să ude florile. Atunci îl zărește pe ursulețul de pluș. Își amintește de clipele petrecute cu el în călătorii, la lecții, în parc și în multe alte locuri.

Un zâmbet îi luminează chipul. Ia ursulețul cu multă grijă, regretând că l-a uitat pentru un timp.

3. Se dau următoarele enunțuri, ca introducere a unei compuneri cu titlul „Jocul“:

Este iarnă. Focul trosnește în șemineu. Panglici roșietice ca niște limbi lacome suie spre horn.

Andrei se joacă pe covorașul moale din fața șemineului. Deodată ...

- Continuă compunerea, imaginându-ți o întâmplare ce ar putea avea loc.
- Întocmește un plan al compunerii.
- Utilizează un limbaj expresiv.
- Respectă normele de redactare a unei compuneri.

Citiți și apreciați lucrările după criteriile de evaluare prezentate alăturat.

Vei reuși dacă:
- vei continua textul, imaginându-ți o întâmplare;
- vei întocmi un plan inițial;
- vei respecta structura compunerii și raportul dintre părțile acesteia;
- vei folosi un limbaj expresiv;
- vei respecta regulile redactării;
- vei revizui textul.

Răzbunarea jucăriilor

după Claudia Groza

Ne amintim

Unele **texte literare** care sunt destinate copiilor atrag atenția asupra unor comportamente, a unor atitudini, având un mesaj educativ.

Tudor este un băiețel tare frumos, cu părul șaten, numai bucle, și cu ochii de un albastru cenușiu, sinceri. Are tenul ușor măsliniu, obrajii rotunzi și pufoși, cu gust aromat, de turtă dulce.

El are o soră, Dorela, blândă și cuminte. Este o fată sociabilă și foarte veselă. Tudor însă e cam răsfățat. Părinții i-au dat fel de fel de jucării. Tot ce a cerut i s-a oferit imediat. A devenit astfel un băiețel egoist și extrem de alintat.

— Nu vreau să-ți plimbi păpușa cu trenulețul meu. Nu vreaaau! strigă Tudor cât îl țin puterile.

Tristă, Dorela se retrage în camera ei și își alină supărarea, făcându-și de lucru cu păpușile: le schimbă hainele, le aranjează părul.

— Nu fiți supărate! le spune ea cu voce blândă. Vă veți plimba într-o bună zi cu un tren adevărat. Vă promit! Când voi merge în tabără, vă voi lua cu mine. Promit!

Dorela le îmbrățișează, aproape cu lacrimi în ochi.

În timpul acesta, Tudor își aliniază soldățeii. Le dă ordine, îi urcă în vagoane, îi trimite să facă lucruri rele. Mai precis, să distrugă toate jucăriile pentru fetițe din librării.

Soldățelul-șef îi spune:

— Nu e bine să facem așa ceva! Vom aduce multă suferință, vom stârni hohote de plâns și o mare de lacrimi.

— Nu mă interesează. Ordinele nu se discută! răspunde Tudor dur.

Nici nu termină bine de vorbit, că se și îndreaptă spre camera Dorelei, îi ia păpușa preferată și îi rupe o mână.

Când a descoperit totul, Dorela nu a mai suportat și i-a spus fratelui ei că este rău, răsfățat și nesuferit. Tudor a rămas mut în fața răbufnirii surorii sale. Ea era mereu liniștită și îi accepta toate faptele. Băiatul și-a adunat soldățeii, i-a aruncat în lada cu jucării, neștiind că și acestea au un suflet. A ieșit apoi în curte, puțin abătut.

Vocabular

măsliniu: (despre piele) de culoarea măslinei
sociabil: prietenos, comunicativ
a se revolta: a se răzvrăti
a convoca: a aduna într-un loc un grup de persoane, cu un anumit scop

„Oare ce mi se va întâmpla? se gândea el. O să mai vrea cineva să se joace cu mine?“

Mai târziu, când soarele lăsase în locul său luna, mare, rotundă, argintie, gătită să strălucească toată noaptea, în camera ei, Dorela își spunea în gând: „Te rog, zână cea bună a jucăriilor, repară-mi păpușa. E atât de frumoasă!“

Și ce se întâmplă? În lada cu jucării, soldățelul lui Tudor întâlnește păpușa rănită, care suferă și oftează. Impresionat, el găsește mâna ruptă și o prinde cu pricepere.

— Gata. Ești ca nouă! strigă mândru de reușită soldățelul.

— Mulțumesc, suspină păpușa. Dorela o să fie tare fericită!

— Cred că trebuie să-i dăm o lecție lui Tudor, adaugă soldățelul. Trebuie să-i demonstrăm cât de curând că nu e bine ceea ce face.

— Da. Să ne revoltăm! Să nu-l mai asculte nicio jucărie. Atunci și-ar cere iertare și ar învăța să împartă, spune pe nerăsuflate păpușa.

— E minunată ideea ta!

Soldățelul a convocat apoi toate jucăriile. Le-a rugat să nu mai coopereze cu el, să nu mai accepte misiunile pe care acesta le cere. Jucăriile au fost de acord. Se săturaseră și ele să fie aruncate deseori fără milă în lada cu jucării, uneori nebăgate în seamă cu zilele.

După ce a spus soarelui „bună dimineața!“, Dorela s-a spălat pe față și pe dinți, apoi a bătut la ușa camerei frățiorului răutăcios.

— Da, mormăi Tudor.

— Bună dimineața! Îmi cer iertare pentru ce-am spus ieri. Dar era păpușa mea preferată. Jucăriile au și ele suflet. Să te porți mai frumos cu ele! zise Dorela, sărutându-l pe frunte. Eu te iubesc mult, să știi!

Fetița s-a dus la lada cu jucării, sperând ca zâna jucăriilor să-i fi ascultat rugămintea. A căutat păpușa. Când a găsit-o, nu-i venea să-și creadă ochilor! Era ca nouă.

I-a mulțumit zânei, apoi a alergat la Tudor, arătându-i păpușa.

— Uite, păpușa e întreagă! Zâna mi-a ascultat rugămintea!

— Ce bine! Cât mă bucur! Mă simțeam tare vinovat!

Ușurat, Tudor a scos soldățeii, trenulețul, i-a aliniat și le-a dat ordin să plimbe toate păpușile. Însă aceștia au rămas nemișcați. Tudor a repetat ordinul, dar soldățeii s-au încăpățânat să nu-l asculte. Lacrimi s-au adunat în ochii lui Tudor. Au început să curgă pe obrajii dulci și pufoși.

— V-ați supărat pe mine... Am înțeles. Ce să fac ca să mă iertați?

— Dragă Tudor, interveni Dorela, diseară roag-o pe zâna jucăriilor să le ceară să te ierte.

După o zi care a trecut foarte greu, spălat și îmbrăcat în pijamaua curată, Tudor i-a făcut câteva mărturisiri zânei. Lacrimile îi sclipeau ca smaraldele în ochi.

— Zână dragă, am greșit! Îmi pare rău! Te rog să vorbești cu jucăriile să accepte să se joace din nou cu mine. Promit că voi avea grijă de ele și că le voi împrumuta și altor copii.

În liniștea blândă a nopții, zâna a suflat peste jucării și le-a spus că băiatul și-a învățat lecția. De a doua zi, băiatul a fost un alt copil. Acum, Tudor are mulți prieteni.

Să înțelegem textul

1. Citiți textul în lanț, fiecare elev câte un enunț.
2. Citește:
   - un enunț ce reprezintă un ordin;
   - enunțurile prin care Tudor își exprimă părerile de rău;
   - dialogul dintre Tudor și soldățelul-șef.
3. Citiți textul pe roluri.

4. Recitește textul, alineat cu alineat. Notează, în caiet, observații despre faptele, vorbele, atitudinile personajelor.
5. Ce părere ai despre comportamentul lui Tudor? Dar despre atitudinea Dorelei? Argumentează fiecare răspuns, valorificând informațiile din text.

Jurnal de lectură

Citește **„Povestea lui Inimioară“**, din volumul „Tolba cu povești“ de Claudia Groza. Identifică și notează mesajul textului. Discutați, în clasă, despre semnificațiile întâmplării citite.

6. Care este mesajul textului?
7. Imaginează-ți că ești zâna jucăriilor, pe care Tudor a rugat-o să îmbuneze jucăriile. Ce i-ai spune băiatului?

Să explorăm textul

1. Delimitează textul în fragmente, potrivit succesiunii faptelor.
2. Întocmește planul dezvoltat de idei al textului.
3. Povestește întâmplările din text oral, apoi în scris.
4. Lucrați în grupuri de câte trei elevi. Recitiți textul și selectați expresii/enunțuri care vorbesc despre însușirile lui Tudor. Grupați-le într-un tabel asemănător celui dat.

Trăsături fizice	un băiețel frumos, cu părul ...
Trăsături sufletești	răsfățat, ...

Cvintetul

Dovedește creativitate! Compune o poezie alcătuită din cinci versuri, numită cvintet, despre Tudor. Vei reuși dacă respecți regulile de compunere ale acestei poezii:
versul 1: conține un cuvânt – numele celui despre care vei scrie;
versul 2: conține două însușiri ale celui despre care vei scrie;
versul 3: conține trei acțiuni ale celui despre care vei scrie;
versul 4: conține o scurtă propoziție despre Tudor;
versul 5: conține cuvântul-cheie pentru personajul Tudor.

De exemplu:
1. Tudor
2. răsfățat, ... ,
3. ignorând, ... , ... ,
4. Băiatul primește ... .
5. ...

5. **Pălăriile gânditoare.** Împărțiți colectivul clasei în șase grupuri. Fiecărui grup i se asociază o pălărie. Fiecărei pălării îi corespunde o sarcină pe care elevii din grupul corespunzător o vor rezolva, colaborând pentru a găsi cea mai potrivită soluție. La final, fiecare grup va prezenta răspunsul său, printr-un elev reprezentant, în fața tuturor colegilor.

Pălăria albă (prezintă faptele) → Ce informații sunt prezentate despre Tudor și faptele lui?

Pălăria roșie (spune ce simte) → Îmi place/Nu îmi place cum a procedat. Impresia mea este că ...

Pălăria neagră (are o viziune pesimistă) → Care sunt greșelile făcute de Tudor?

Pălăria galbenă (are o viziune optimistă) → Care sunt aspectele pozitive din comportamentul lui Tudor?

Pălăria verde (are idei noi) → Are o șansă de îndreptare, dacă ...

Pălăria albastră (sintetizează) → Putem trage concluzia: ...

Să comunicăm

1. Citește dialogurile personajelor.

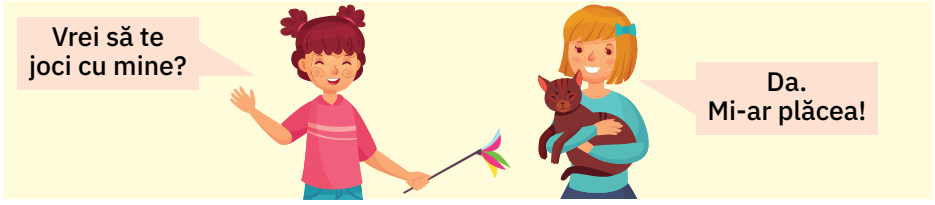

- Ce întreabă fetița din prima imagine? Dar băiatul din a doua imagine?
- Ce răspunde fata din prima situație? Dar doamna?
- Prin ce se aseamănă solicitările adresate? Prin ce se deosebesc?

Ne amintim

A solicita înseamnă a cere o informație. Solicitarea poate fi formulată familiar sau foarte politicos.

Joc

Grupați-vă în perechi. Un copil formulează o solicitare, iar partenerul de dialog formulează răspunsul. Ceilalți elevi din clasă indică tipul solicitării formulate, ridicând jetoane pe care este scris, în prealabil, **Formal**/**Informal**.

Reține

O solicitare este **formală** atunci când este adresată cuiva față de care vorbitorul arată mai multă politețe și distanță. O solicitare este **informală** atunci când vorbitorul se adresează ascultătorului cu mai multă familiaritate, solicitarea fiind una obișnuită.

2. Identifică situații din viața de zi cu zi în care ai formulat solicitări formale sau informale.
- Discută cu colega/colegul de bancă despre aceste situații.
- Exersați solicitări informale și formale pe diferite teme.

Să ne îmbogățim vocabularul

1. Citește enunțurile rostite de personaje. Observă cuvintele marcate.
- Ce semnificație are fiecare dintre cuvintele evidențiate?
- Cine s-a exprimat greșit? De ce?
- Prin ce diferă cele două cuvinte?

Reține

Există cuvinte cu formă aproape identică, dar înțeles diferit.

Exemple: prenume – pronume; orar – oral; originar – original; literar – literal

2. Alege, din coloana alăturată, termenul potrivit care completează corect fiecare enunț.
- Mâine am în ... istorie.
- Când l-am cunoscut, mi s-a părut că are un chip ... .
- „Răzbunarea jucăriilor“ este un text ... .

oral/orar
familial/familiar
literal/literar

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

E seară. Veioza aruncă o lumină caldă peste hârtiile de pe masă. Mama a terminat de trebăluit, iar tata și băiatul se joacă de-a beduinii. Tata este o cămilă abia târându-se pe coate, iar băiatul, înfășurat în halatul de baie și cu turban din prosop așezat pe cap, e beduin și conduce caravana.

Mama îi servește pe cei doi cu un ceai, apoi le spune:

— Mă duc să mă joc și eu acum! O să mă joc de-a poeziile!

— Mamă, unde îți ții tu poeziile? întreabă curios băiatul.

— În cap! răspunde grăbit mama, scriind.

Băiatul se oprește în spatele ei, ia scăunelul lui și-l pune lângă cel al mamei. Se urcă binișor, îi privește părul negru și cârlionțat, apoi cu mâinile lui mici îi răscolește zulufii.

— Ce-ți veni? se minunează mama, uitându-se cu drag la el.

— Căutam niște poezii și nu le găsesc! răspunde băiatul.

— Stai puțin, râde mama, poeziile numai pe mine mă cunosc și numai eu pot să le văd și să le culeg din cap...

— Și dacă vreau și eu să culeg una? se roagă tandru băiatul.

Mama îl ia în brațe și îl duce pe pat, ca să-l culce.

— Ia spune-mi, cu ce vrei să fie poezia ta? întreabă mama.

— Păi, să fie cu luna, că tot se uită la noi pe fereastră.

— Bine. Cu ce seamănă luna?

— A, a... cu o felie de pepene galben.

— Dar stelele? Gândește-te că ele sunt risipite pe lângă lună.

— Păi, sunt sâmburii risipiți când s-a tăiat felia de pepene.

— Grozav! Iar cerul ce ar putea să fie?

— Știu! zice băiatul cu ochii aprinși de bucurie. Cerul ar putea să fie o față de masă albastră.

— Vezi că poți să faci o poezie?!

— Stai puțin! Poezia noastră e, mai degrabă, o poveste. Cuvintele nu se potrivesc...

— Vrei să spui că nu au ritm și rimă. Pentru asta rugăm cuvintele să se așeze, să se potrivească. Uite! Zicem așa: *Luna cui să semene?*

— *Galbenului pepene*, murmură băiatul. Ura! Am reușit! sare în sus de bucurie. Și mai departe?

— Mai departe încercăm mâine! îl lămurește mama, învelind băiatul care clipește din gene, a somn.

După Passionaria Stoicescu, *Poveste despre cum se scrie o poezie*

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:

beduin: ...

caravană: ...

tandru: ...

Consultă, pentru verificare, dicționarul de la finalul manualului.

1. Delimitează textul în fragmente, potrivit succesiunii evenimentelor.
2. Întocmește planul simplu de idei al textului, apoi pe cel dezvoltat.
3. Povestește integral textul, pe baza ilustrațiilor.

4. În text, mama spune că „poeziile doar pe mine mă cunosc și numai eu pot să le văd și să le culeg din cap“. Găsește, pentru această afirmație, un argument **pro** și unul **contra**.

5. Solicită și oferă informații despre:
   - un joc;
   - un text;
   - un personaj, ca în modelul dat.

Portofoliu

Ce părere ai despre jocul părinților cu băiatul? Compară situațiile din text cu propriile tale experiențe și redactează un răspuns, pe care îl vei adăuga la portofoliu. Poți folosi și o diagramă Venn-Euler.

6. Completează enunțurile, folosind cuvintele **n-o**, **nu-l**, **nu-i**, **nu-ți**.
   Mama **...** dă un răspuns clar băiatului.
   - El caută poezia în cap, dar **...** găsește.
   - Mama **...** ceartă, ci îl încurajează.
   - — **...** spun cum se face o poezie! Descoperă singur.

7. Explică înțelesul cuvintelor colorate precizând ce părți de vorbire sunt.
   - Am zece lei în **fise** de cincizeci de bani.
   - Am rezolvat câteva **fișe** de evaluare.

8. Redactează o compunere, al cărei început este cel oferit mai jos.

E o noapte geroasă. Mihai a adormit privind printre gene luna care seamănă cu o felie de pepene galben. În jur, mici sâmburi aurii strălucesc pe cerul albastru.

Deodată, ...

Joc

Precizează cuvintele apropiate ca formă, dar cu înțeles diferit față de cele de mai jos.
- lacună
- geantă
- a evolua

Câștigă elevul cu cele mai multe și mai rapide răspunsuri corecte.

Vei reuși dacă:
- vei întocmi un plan al compunerii;
- vei include, în plan, începutul dat;
- vei imagina o întâmplare al cărei erou este Mihai;
- vei respecta părțile compunerii și proporția dintre acestea;
- vei așeza corect textul în pagină;
- vei verifica ortografia și punctuația.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Era în februarie, ninsese o zi și-o noapte. Bănică ședea în odaie, în pat, iar cățelul Tocănel, lângă ușă, vârât într-un ciorap de lână. Soba frigea – ardeau în ea lemne cu miros de cetină – și undeva, într-o spărtură a peretelui, cânta un greier.

— Tocănel, zise Bănică ținând ochii închiși, copleșit de căldură, spune-i ticălosului ăluia să tacă!

— Eh, dac-aș ști unde e, zise plin de ciudă Tocănel.

O pasăre trecu pe la geam, atingându-l cu vârful aripii.

— Parc-a bătut cineva, spuse Tocănel.

— O vrabie. A trimis-o cocoșul de lemn de pe stâlpul porții. L-or fi îngropat zăpezile.

— Și el e prietenul nostru, spuse Tocănel. Astă-toamnă, când se culegeau viile, te-ai suit în spinarea lui și te-a dus să culegi nuci din podgorie.

— Nu e chiar așa, răspunse Bănică, te-am mințit. M-am suit pe spinarea lui și m-am dus în luncă, unde s-a întâlnit cu toți cocoșii de lemn din sat. Era lună plină și ei toți ședeau roată în jurul salcâmului unde-am stat noi azi, ca să prindem iepuri. Erau acolo și douăzeci de puișori care voiau să învețe să zboare. Cocoșul nostru mi-a zis: „Bănică, te-am adus până aici și, dacă vrei, te ridic până la nori, unde plouă mereu. Ce vezi acum să nu spui niciunui om! Juri?“ Și am jurat.

— Dar la nori ai ajuns? se interesă Tocănel.

— Nu s-a putut. Era lună plină, tot cerul era albastru și nu se vedea nici urmă de nor. O să mă duc altă dată cu cocoșul sau cu albinele din livadă. Ele au un coș mare pentru cules miere și câteodată iau și ele câte un băiat și-l poartă din floare în floare și la nor, unde beau apă.

— N-o să te duci, pentru că și pe ele le-a astupat zăpada, spuse Tocănel.

— Taci! se-nfurie Bănică. Ai vreo idee cum să le scăpăm?

— Sigur! Să împingem soba în livadă, ca să încălzim stupii.

Zăpezile, înalte cât malul, întărite de ger și de vânt, începură să sfârâie și să se înmoaie.

Bănică dormea. Când se trezi, privi pe fereastră spre cocoșul de lemn. „Ehei, zise el, ce-o să mai zburăm noi doi când o ieși luna plină.“ Tocănel moțăia după ușă. Greierul cânta sub pat.

După Fănuș Neagu, *Târziu, când zăpezile sunt albastre*

Vocabular

cetină: creangă de brad
podgorie: regiune deluroasă cultivată cu viță-de-vie
luncă: teren de-a lungul unei ape

1. Completează, în caiet, replicile personajelor, solicitând sau oferind informații.

2. Scrie povestirea textului dat, formulând 3 – 6 enunțuri, pe baza ilustrațiilor date.

3. Realizează corespondențe între enunțurile date și forma corectă a cuvintelor din dreapta.

- Bănică îl aude pe greier, dar ... vede.
- Tocănel știe întâmplarea cu cocoșul, dar ... povestește nimănui.
- — ... arăt lumea dacă nu juri că păstrezi secretul!

nul	
nu-l	nu-i
n-o	nu-ți

4. Formulează câte un enunț în care să evidențiezi forma apropiată a cuvintelor date, dar înțelesul lor diferit.

- **alineat**/**aliniat**;
- **familial**/**familiar**;
- **a evalua**/**a evolua**.

5. Redactează o compunere cu titlul „Zborul“, având următorul început dat:

Este lună plină. Ici-colo, pe cer, se văd nori pufoși ca niște ghemotoace de lână.

Tocănel doarme după ușă. Bănică iese la poartă. Încalecă pe cocoșul de lemn ...

Vei reuși dacă:

- respecți tema propusă;
- respecți proporția dintre părțile compunerii;
- formulezi expresiv enunțurile;
- respecți așezarea în pagina caietului, normele de ortografie și de punctuație.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5
S	un enunț	1 – 2 enunțuri	•	••	••
B	două enunțuri	3 – 4 enunțuri	••	••••	•••
FB	trei enunțuri	5 – 6 enunțuri	•••	••••••	••••

Activitate transdisciplinară

Scopul

- confecționarea unui suport dintr-un material reciclabil

Modalitatea de realizare

- urmărește etapele de lucru și instrucțiunile de mai jos

Materiale

- o sticlă de plastic cu capacitatea de 2 litri
- o bucată de fetru alb
- doi ochi jucăuși, un nasture negru, o paietă roșie, o bucată de sârmă subțire și moale, carton roz
- tempera albă, aracet, foarfecă și cutter

Instrucțiuni

1. Se taie sticla de plastic cu un cutter.	**2.** Se vopsește sticla cu tempera albă, pe interior și exterior.	**3.** Se trasează, pe bucata de fetru, conturul unui cap de iepure, apoi se decupează.	**4.** Se fixează ochii, nasul, gura, mustățile și urechile iepurelui.	**5.** Se lipește iepurele rezultat pe peretele exterior al recipientului vopsit.

Ai obținut un suport simpatic pentru birou!

Poți crea și alte feluri de suporturi sau jucării amuzante din materiale reciclate – poți folosi cutii de conserve, betigașe de la înghețată, dopuri de la sticle din plastic (pentru a crea o omidă, de exemplu). Sau poți da frâu liber propriei imaginații!

Notează, pe o fișă, etapele de lucru și instrucțiunile pe care le-ai urmat pentru noua ta creație, apoi adaug-o la portofoliu.

Autoevaluare

Alege enunțurile care ți se potrivesc cel mai bine. Pentru fiecare criteriu îndeplinit primești o .

Criterii	
• Pot oferi informații despre activitățile mele extrașcolare.	
• Formulez corect atât solicitări formale, cât și informale.	
• Povestesc oral/în scris un text, pe baza planului dezvoltat.	
• Pot distinge înțelesul diferit al unor cuvinte apropiate ca formă.	
• Scriu corect cuvintele *nu-l, n-o, nu-i, nu-ți.*	
• Pot redacta o compunere având un început dat.	

Scară de apreciere

5 – 6

3 – 4

1 – 2

Unitatea 7

Călătorii și aventuri

Vom explora împreună ...

- Textul narativ științifico-fantastic
- E-mailul. Mesaj-textul
- Planul sau harta/traseul
- Exprimarea acordului sau a dezacordului
- Susținerea unei opinii
- Compunerea cu sfârșit dat
- Scrierea și despărțirea în silabe a cuvintelor care conțin *x*
- Cuvântul – parte de propoziție
- Predicatul
- Virgula
- Prezentarea rezultatelor unui proiect de documentare

Ne amintim

Unele **texte literare** prezintă experiențe ale personajelor, care devin modele de comportament pentru cititori. Textele literare pot include informații din domeniul unor științe (biologie, geografie, istorie ș.a.), acest fapt contribuind la impresia de asemănare cu lumea reală a lumii imaginate de autor.

Vocabular

fald: cută făcută de un material care atârnă
plută: ambarcațiune ușoară, plutitoare, formată din trunchiuri de copaci
zgândărit: răscolit
expediție: călătorie făcută de un grup în regiuni îndepărtate
antreu: încăpere prin care se intră într-o locuință, venind de afară
asperitate: parte aspră a unei suprafețe
bac: pod umblător care servește la transportul peste o apă

Cavalerii florii de cireș

după Constantin Chiriță

Cireșarii își aleseră locul pentru popasul de noapte într-o poiană largă, aflată la vreo cinci sute de metri de intrarea în peșteră. Își instalară în grabă două corturi: unul mare pentru băieți, altul mai mic pentru fete. Masa de seară se servi repede.

În jur, un decor unic, de o rară sălbăticie și măreție: parcă erau în fundul unei căldări, înconjurați de stânci uriașe, de dantele de piatră, de arbori cu răcori înmiresmate. Culorile amurgului erau ca niște falduri blânde, binecuvântându-i și veghind deasupra capetelor lor.

Ursu și Victor, cu toporițile în mână, se repeziră spre marginea pădurii, pentru a alege lemne de plută. Lucia și Dan dădeau la o parte iarba și frunzișul dintr-un cerc trasat cu grijă între cele două corturi și săpau în mijloc o groapă ovală, manevrând cam la întâmplare două lopeți scurte. Ionel și Maria adunau vreascuri pentru foc.

— Gata! îi opri Lucia. Cu ce-ați adus până acum, putem petrece aici o noapte polară...

Strânși în jurul focului, fără neliniști, zgândăriți din când în când de emoții plăcute, cireșarii îl ascultau pe Ionel, conducătorul expediției ales prin vot secret. Acesta argumenta necesitatea despărțirii în două grupuri. Devenise foarte clar pentru toți că siguranța și reușita expediției depindea de această măsură.

— Despărțirea va dura foarte puțin: o zi, poate două zile, până vom face prima explorare. Când ne vom hotărî să începem harta, numai unul dintre noi va rămâne, cu schimbul, la aparatul de transmisie, ceilalți vor putea să colinde în voie peștera, interveni Victor. Lanterne avem, baterii avem, timp avem destul...

Prima explorare, primele emoții, primele descoperiri! Cui îi erau hărăzite?... De aici izvora neliniștea dureroasă a câtorva cireșari? Cine va intra în peșteră?... Cine va rămâne afară?

Ionel anunță grupurile:

— Eu, Victor, Maria și Tic vom intra în peșteră. Lucia, Dan și Ursu vor explora, paralel cu noi, coasta muntelui. Precum am convenit, trebuie să întreb dacă vrea cineva să facă vreo observație cu privire la grupuri... dacă își închipuie că e necesar un transfer oarecare...

Toți erau de părere că grupurile sunt perfect echilibrate. Alte observații nu se auziră. Ionel anunță programul zilei următoare.

— Scularea în zori... Despărțirea... La gura peșterii confecționăm pluta... Așa! Peste cinci minute, stingerea. Somnul, obligatoriu. Și vă urez: Noapte bună!

Cireșarii se sculară odată cu zorii, își împărțiră merindele, apoi uneltele și abia apoi se strânseră la masă. Despărțirea se oficiase pe platou cu glume și încurajări. Grupul Luciei luase imediat drumul muntelui, grupul lui Ionel se abătuse, pentru scurtă vreme, pentru a lua povara de scânduri necesară la confecționarea plutei. Se opriră în fața găurii întunecoase, ascunse de arbori și bolovani.

Grota îi întâmpină binevoitoare și primele exclamări ale cutezătorilor fură de surpriză și plăcere. Pătrunseră printr-o crăpătură ca un triunghi de cărbune și se pomeniră învăluiți de răcoare și liniște, într-o lumină discretă și odihnitoare. Antreul peșterii era o scobitură fără asperități, fără podoabele de calcar pe care și le imaginaseră. Înaintară cu prudență în întuneric, apoi, când bezna se îngroșă, își aprinseră lanternele, împreunându-le razele într-un mănunchi orbitor. Tunelul în care intraseră era larg, iar pereții umezi, având crăpături profunde. Departe se zăreau văgăuni și bolovani răzleți. Într-un cotlon, Tic zări câteva pietricele.

— Ionel! Stați! Am găsit ceva...

— Pietre obișnuite, zise Ionel. Le găsești în orice curte...

Cu harta în mână, Victor îi anunță că nu mai este mult până la intrarea în primul salon al peșterii. Curând intrară într-o încăpere largă ca o sală de bal. Zeci de țurțuri albicioși atârnau din cupola neagră, iar în mijloc stalactitele și stalagmitele aproape că-și atingeau vârfurile. Victor și Tic ajunseseră la capătul salonului.

— Atențiune, zise Victor. Am dat de apă! Harta nu ne înșală!

Toți patru se opriră la marginea lacului subteran, marcat și pe hartă. Malul celălalt nu se zărea. Numai apă de cristal, ca o oglindă, spartă uneori de picurii care se prăvăleau din întuneric.

— Să facem pluta! propuse Victor.

Locul se transformă în șantier. Bârne, cuie, frânghii, sârmă...

— Vom trece pe rând, câte unul, transformând pluta într-un bac de tranzit, aminti Victor. Să legăm frânghii de fiecare capăt al plutei. Vom trage pluta sau înainte, sau înapoi, după nevoie.

Folosind o scândură lată drept vâslă, Victor începu traversarea. Tic lumina drumul. După ce debarcă pe celălalt mal, își anunță prietenii.

— Am ajuns! Totul e în ordine aici! Acum trageți de funie. Trimiteți întâi bagajele.

Traversarea se petrecu în liniște. Cu rucsacul în spate, continuară explorarea. Se aflau în inima muntelui, despărțiți de lumea luminii și a culorilor prin zeci de milioane de tone de piatră.

Ionel se uită la ceas:

— E timpul să începem semnalizările... Să nu creadă cei de afară că ni s-a întâmplat ceva...

Victor și Ionel montară aparatul în grabă. Au controlat bateriile și au înălțat antena, strecurând-o cu grijă printr-o crăpătură pe unde mijea lumina. Ionel bătu cifrul și așteptă răspunsul care însă nu a fost recepționat. Se priveau unii pe ceilalți neputincioși.

Portofoliu

Realizează un **blazon** al cireșarilor, desenând, pe o fișă, forma acestuia și completând spațiile conform indicațiilor.

numele celor din grupul cireșarilor
un simbol potrivit grupului
o deviză potrivită

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - dialogul dintre Tic și Ionel;
   - fragmentul care prezintă intrarea în peșteră;
   - descrierea locului ales de cireșari pentru popasul de noapte.
3. Citiți textul pe roluri.

Să comunicăm

1. Citește cum le-a justificat Ionel prietenilor săi necesitatea să fie formate cele două grupuri.

„**Cred** că cel mai bine e să ne despărțim în două grupuri.

În primul rând, vom putea explora în același timp și peștera, și versantul muntelui, **deoarece** ne grăbim.

În același timp, grupul de afară va fi gata oricând să sară în ajutorul celor dinăuntru, dacă va fi nevoie.

Așadar, vom economisi timp și ne vom simți în siguranță.“

- Care sunt argumentele aduse de Ionel?
- Prin ce cuvinte/grupuri de cuvinte introduce ideile/argumentele?
- Ce concluzie formulează?

Reține

Susțin o idee:
- începând prin cuvinte/formulări precum: **cred**, **consider**, **sunt de părere** ș.a.
- susținând argumentele cu situații concrete, introduse prin formulări precum: **în primul rând**, **în al doilea rând**, **în același timp**, dar și **pentru că**, **deoarece**, **căci** ș.a.
- încheind prin formule de tipul: **în concluzie**, **deci**, **așadar** ș.a.

2. Bazându-te pe experiența ta, exprimă-ți acordul sau dezacordul cu privire la:
   - ideea lui Victor de a face cu rândul la aparatul de transmisie;
   - decizia lui Ionel de a consulta participanții cu privire la componența grupurilor;
   - necesitatea utilizării unei hărți în peșteră.

   Motivează părerile formulate.

3. Caută în text și recitește enunțurile în care este prezentată organizarea grupurilor. Răspunde apoi la întrebările de mai jos.
   - Cine anunță grupurile?
   - Cine era Ionel?
   - Cum fusese el desemnat conducătorul grupului?
   - Ce i-a întrebat el pe participanții expediției? De ce?

   Amintește-ți de la orele de educație civică:
   - în ce fel se alege liderul unui grup;
   - ce reguli se aplică într-un grup.

Reține

Exprimarea acordului sau a dezacordului cu privire la o situație dată se face prezentând clar și corect argumentele care susțin sau care neagă acea părere. Se întâmplă adesea ca oamenii să aibă păreri diferite. Este o dovadă de respect să ascultăm părerile celorlalți.

Să explorăm textul

1. În explorarea peșterii, cireșarii se folosesc de o hartă, pe care urmează s-o completeze. Ce părere ai, s-ar fi aventurat ei în peșteră fără nicio hartă? Tu cum ai proceda într-o situație asemănătoare? Motivează-ți opinia.

2. Observă hărțile date.

Harta României – localizarea județului Prahova

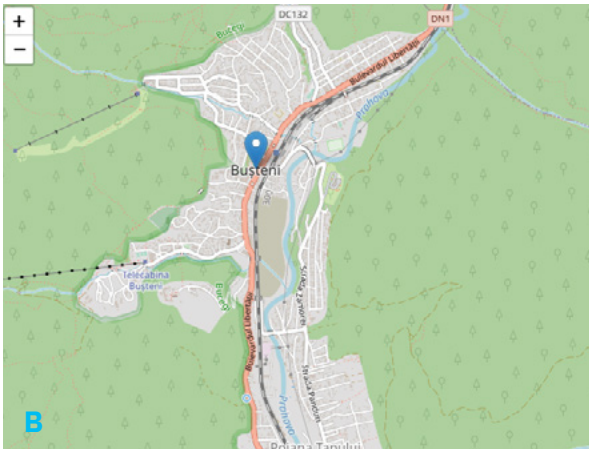

Harta orașului Bușteni (jud. Prahova)

a. Notează două informații despre ce este reprezentat în imaginile A și B, folosindu-ți cunoștințele de la orele de geografie.

b. Urmărește prin ce elemente este marcat traseul din imaginea C. Unde ai mai întâlnit astfel de simboluri? Ce s-ar putea întâmpla în lipsa lor?

Traseu Bușteni (Hotel Silva) - Cascada Urlătoarea - Poiana Țapului (Strada Urlătorii)
Marcaj: punct roșu, punct albastru

Ne amintim

Planul și **harta** sunt reprezentări micșorate ale unor suprafețe din natură, în care elementele sunt plasate ca în realitate, orientate după punctele cardinale. Atât în plan, cât și pe hartă se folosesc semne și culori convenționale.

3. Lucrați în echipe de câte 3 – 4 elevi. Alcătuiți o hartă simplă a peșterii explorate de cireșari, pe baza informațiilor din textul „Cavalerii florii de cireș“. Veți folosi semne și culori convenționale, precizându-le în legenda hărții.

Pentru a reuși, respectați următorii pași:

- recitiți atent, din textul „Cavalerii florii de cireș“, fragmentul în care este prezentat interiorul peșterii;
- realizați o listă cu elementele specifice peșterii;
- desenați semne convenționale necesare reprezentării acelor elemente;
- folosiți culori diferite pentru semnele convenționale;
- respectați informațiile din text cu privire la ordinea și dispunerea elementelor.

Turul galeriei

Expuneți la tablă hărțile pe care le-ați obținut, pentru peștera explorată de cireșari. Analizați produsele celorlalte echipe, evidențiind părțile reușite ale hărților elaborate.
Dacă aveți nevoie de lămuriri, adresați întrebări colegilor voștri.

Ne amintim

Propoziția este o comunicare orală sau scrisă. Propozițiile sunt alcătuite din cuvinte.

Joc

Lucrați în echipe de câte patru elevi. Porniți de la o propoziție precum: *Păsărelele ciripesc.* Fiecare elev din echipă adaugă câte un substantiv sau un adjectiv, pe rând.

Câștigă echipa care obține cea mai lungă propoziție corectă.

Joc

Lucrați în grupe de câte trei elevi. Fiecare grup va primi câte șase bilete pe care sunt scrise cuvinte. Combinați cuvintele pentru a obține propoziții. Câștigă grupa care reușește să formuleze cele mai multe propoziții.
De exemplu, se primesc cuvintele: **zboară**, **gălăgioase**, **repede**, **păsări**, **băiatului**, **gândul**.

Pot fi formulate propoziții precum: *Gândul zboară.*, *Zboară păsări gălăgioase.*, *Zboară repede.* ș.a.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Observă imaginea de mai jos și numește cât mai multe substantive, adjective și verbe pe care ți le sugerează.

2. Citește propoziția: **Copiii au intrat în peștera misterioasă.**
Observă la ce întrebare răspunde fiecare cuvânt din alcătuirea sa:
- ce fac copiii? → copiii **au intrat**
- despre cine se spune că „au intrat“? → **copiii**
- unde au intrat? → au intrat **în peșteră**
- ce fel de peșteră este? → **misterioasă**

Reține

Îmbinarea cuvintelor într-o anumită ordine dă sens enunțurilor. Astfel, cuvintele devin **părți de propoziție**.

Fiecare cuvânt are un rol în propoziție, rol care corespunde unei anumite părți de propoziție.

Părțile de propoziție pot fi descoperite cu ajutorul întrebărilor: *Cine?*, *Ce face?*, *Care?*, *Unde?*, *Când?*, *Cum?*, *Ce fel de?* ș.a.

3. Se dă propoziția: **Ionel conduce grupul din peșteră.**
- Formulează întrebări la care să răspundă fiecare cuvânt din propoziție, ca în model.
  Ce face Ionel? → „conduce“

4. Completează enunțurile date cu părțile de propoziție sugerate de întrebările dintre paranteze.
... (**cine?**) ține harta în mână. Victor și Tic **...** (**ce fac?**) în capătul peșterii. Țurțuri **...** (**ce fel de?**) coboară din tavan. Toți se opresc **...** (**unde?**) lacului. Ei privesc **...** (**cum?**) la luciul apei.

5. Formulează propoziții, folosind cuvintele:

explorare
descoperă
nerăbdători

Precizează apoi întrebarea la care răspunde fiecare cuvânt din propozițiile formulate.

Să pronunțăm și să scriem corect

1. Citește replicile personajelor și rezolvă apoi cerințele date.

a. Pronunță cuvintele: **expediție**, **explora**, **rucsac**.
Precizează:
- câte sunete și câte litere are fiecare cuvânt;
- prin ce literă a fost transcris grupul de sunete „cs“ în primele două cuvinte.

b. Selectează, din replicile personajelor, cuvintele scrise cu „î/â“.
- Când se scrie cu „î“? Dar cu „â“?
- Cum explici scrierea cuvântului „neîncăpător“?

2. Desparte în silabe cuvintele date, ca în model. Ce observi, în ceea ce privește sunetele între care se află litera *x*? Explică.
De exemplu: exercițiu → e-xer-ci-țiu
- expediție;
- explorare;
- exemplificare;
- extremă;
- boxă;
- taxi.

Reține

Cuvintele care conțin „x“ se despart în silabe astfel:
- când „x“ este cuprins între o vocală și o consoană, trece în prima silabă, alături de vocală: *ex-pe-di-ți-e, ex-pu-ne*;
- când „x“ este cuprins între două vocale, trece în a doua silabă: *e-xi-gent, e-xa-men*.

Ne amintim

De obicei, grupurile de sunete **cs** și **gz** sunt transcrise prin litera **x**, excepție făcând cuvinte ca: *rucsac, sconcs, îmbâcsit, ticsit* sau *Alecsandri*.

3. Completează casetele cu silabe potrivite, pentru a obține cuvinte.

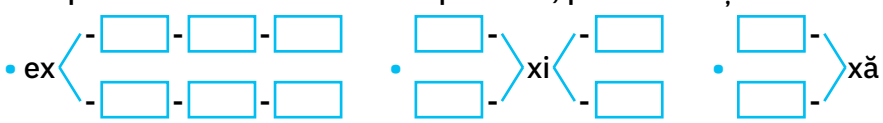

4. Formează cuvinte noi, punând silabele „ne“/„re“ înaintea termenilor dați, ca în model.
De exemplu: închipuit → neînchipuit
- început → neînceput/reînceput
- împachetat → ...
- întrebat → ...

5. Modifică forma cuvintelor evidențiate, adăugând în față o silabă, astfel încât să obții o propoziție cu înțeles opus față de prima.
- Tic privește **încrezător** pluta.
- Colțul hărții este **îndoit**.

Ne amintim

Se scrie:
â – în interiorul cuvintelor;
î – la începutul sau la sfârșitul cuvintelor (*a începe, a hotărî*);
– în cazul cuvintelor obținute prin atașarea unei silabe (*ne-, re-*) în fața unui cuvânt scris inițial cu **î** (*reîntors, neîmpăcat* ș.a.).

George în căutare de comori prin Cosmos

după Lucy și Stephen Hawking

Eric, tatăl lui Annie, anunță la petrecerea Ordinului Cercetării Științifice că va pleca în Statele Unite ale Americii pentru că va lucra la Agenția Spațială Internațională, unde va căuta semne de viață în Sistemul nostru Solar. La auzul veștii, întregul univers al lui George suferi o adevărată implozie.

În cele din urmă, veni și ziua despărțirii. Eric îi promise lui George că va fi printre primii care va afla dacă e vreo ființă în spațiu.

— Vreau să păstrezi telescopul ăsta, George! zise Eric. Ca să-ți amintești să te uiți mereu la stele.

— Serios? întrebă mirat băiatul, despachetând telescopul și atingând cu mâna metalul rece și neted. Dar nu e foarte prețios?

— Și tu ești. Și așa vor fi și observațiile pe care le vei face când îl vei folosi. Ca să te ajute, mai am pentru tine un cadou de despărțire, completă Eric, arătând un volum galben-strălucitor, pe coperta căruia scria: *Ghidul Universului*. La revedere!

În fiecare seară, George se uita la cer cu speranța de a vedea o stea căzătoare îndreptându-se spre Pământ, ca un semn că aventurile lui cosmice nu se terminaseră. Dar nu vedea niciuna.

Apoi, într-o bună zi, când aproape renunțase să mai spere, primi un e-mail foarte surprinzător de la Annie.

Vocabular

implozie: fenomen opus exploziei
a se fofila: a se sustrage de la o îndatorire
hublou: mică deschizătură circulară în peretele unei aeronave
asolizare: aterizare a unei nave pe o planetă
ipoteză: presupunere

De la: Annie	<annie@gmail.com>	11:15 (5 mai)

George,

Mama și tata le-au scris părinților tăi să te lase să vii să-ți petreci vacanța la noi. Trebuie să vii! Am nevoie de tine! Am o misiune cosmică! Nu te fofila!

Deci fă-te că e o vacanță normală! Costume spațiale gata!!!

Annie

Băiatul răspunse repede, fără să se dezmeticească:

De la: George	<george@gmail.com>	11:20 (5 mai)

Ce??? Când??? Unde???

Dar răspunsul ei fu scurt:

De la: Annie	<annie@gmail.com>	11:22 (5 mai)

Nu mai pot zice nimic. Planifică-ți venirea!

George rămase nemișcat, holbându-se șocat la ecran. După un timp își făcu bagajele în vederea călătoriei. Își puse în geantă ceva de îmbrăcat și exemplarul prețios din *Ghidul Universului*.

Din avion, George privi prin hublou norii albi și pufoși de dedesubt. Deasupra lor vedea Soarele, astrul din centrul Sistemului Solar, radiind căldură și energie.

La aterizare, în aeroport îl aștepta Annie.

— Ce bine că ești aici! îi șopti ea la ureche, strângându-l în brațe. Avem o urgență! După care înșfăcă bagajul și se îndreptă spre ieșire. Îi întâmpină Eric, în spatele căruia stătea un băiat mic, cu lentile groase la ochelari și o frizură ciudată.

— Salut, George! spuse el serios. Annie mi-a povestit despre tine!

— El e Emmet, zise Annie, fiul unui prieten al tatei care-și petrece vara la noi.

Eric îi conduse cu mașina până la casa de lemn, mare și albă, în care locuiau acum.

— Haide, spuse Annie, avem treabă! Vino după mine.

Și acestea fiind zise, îl duse în spatele casei, unde se cățărară într-un copac uriaș.

— Aici e singurul loc unde putem vorbi! continuă Annie. Am primit un mesaj de la extratereștri!

— Extratereștri?!? se miră George. Unde? Cum? Ce zicea mesajul?

— Povestea asta uluitoare, explică Annie, a început într-o seară obișnuită, când ne întorseserăm de la vizionarea asolizării unui robot pe Marte. Mi-au trimis un mesaj prin Cosmos, prietenul nostru, computerul! Am verificat identitatea expeditorului și scria: Necunoscut, iar locul de proveniență a mesajului: Extraterestru. Apoi Cosmos a murit și n-am putut să-l mai pornesc...

— Uau! zise George. I-ai spus lui Eric?

— Evident, răspunse Annie, și a încercat să-l pornească din nou pe Cosmos, dar nu a reușit. Și nu m-a crezut când i-am arătat mesajul. Mi-a spus că inventez, însă eu sunt sigură că robotul lansat în spațiu vrea să ne spună ceva. Dar tata a insistat că robotul nu funcționează cum trebuie din cauza intrării necorespunzătoare în atmosferă și că mesajul acesta – în cazul în care Cosmos chiar l-a primit – are legătură cu defecțiunea lui.

— Ce ipoteze banale! remarcă George.

— Le-a formulat pentru că e om de știință. Majoritatea oamenilor de știință cred că în spațiu nu există decât vreun soi de bacterii, dar nu și extratereștri adevărați. Eu, în schimb, cred că...

— Ce crezi? interveni George.

— Cred că cineva de acolo, din spațiu, încearcă să ia legătura cu noi, zise Annie cu hotărâre. Să mergem acolo și să vedem cu ochii noștri despre ce e vorba!

Steluța întrebărilor

Formulează întrebări în legătură cu textul citit. Notați, pe tablă, cele mai reușite întrebări.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - replica prin care Eric se desparte de George;
   - dialogul în care se prezintă Emmet;
   - fragmentul care înfățișează ipotezele fetei despre mesajul primit.
3. Citiți textul pe roluri.
4. Fixează, pe o **axă a timpului**, evenimentele întâmplării citite.

Portofoliu

Realizează câte un desen potrivit pentru fiecare etapă a textului, identificată atunci când ai elaborat axa timpului.

Să explorăm textul

1. Completează **rețeaua personajelor** cu nume și informații despre fiecare personaj al întâmplării citite.

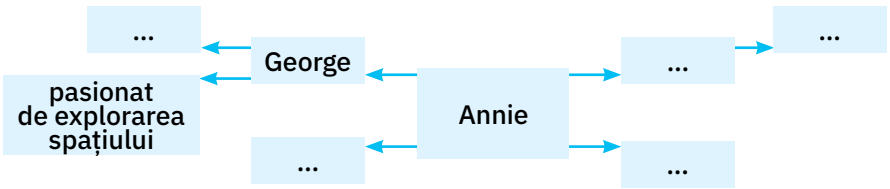

2. Lucrați în perechi. Recitiți textul, atenți la informațiile pe care le cuprinde. Completați un tabel asemănător celui dat, grupând informațiile potrivit următorului cod:
   - ✓ – pentru informațiile pe care le cunoașteți;
   - \+ – pentru informațiile noi;
   - – – pentru informațiile care contrazic ceea ce știați înainte;
   - ? – pentru informațiile rămase neclare sau despre care doriți să aflați mai multe.

✓	+	–	?
• oamenii pot comunica la distanță prin e-mail	...	...	...
...	...	...	...

Jurnal de lectură

Citește volumul **„George în căutare de comori prin Cosmos“** de Lucy și Stephen Hawking. Selectează informații despre Cosmos, planete și Sistemul nostru Solar, pe care să le discutați în clasă la orele de științe.

Reține

Textele literare care prezintă întâmplări fantastice bazate pe teorii științifice aparțin literaturii științifico-fantastice.

Limbajul acestor texte utilizează frecvent și termeni din diverse domenii de cunoaștere.

3. **Lasă-mi ultimul cuvânt.** Selectează, sub forma unei idei, un aspect interesant din întâmplarea prezentată. Notează ideea pe o fișă. Pe verso, scrie un scurt comentariu despre acea idee (dacă ești de acord sau nu cu ea, argumentele tale ș.a). Citește-le colegilor ideea notată de tine. Aceștia o vor comenta și ei. La final, elevul care a citit ideea își citește și argumentele, având ultimul cuvânt.

4. Recitește mesajul lui Annie, din textul „George în căutare de comori în Cosmos“. Observă elementele care îl compun.

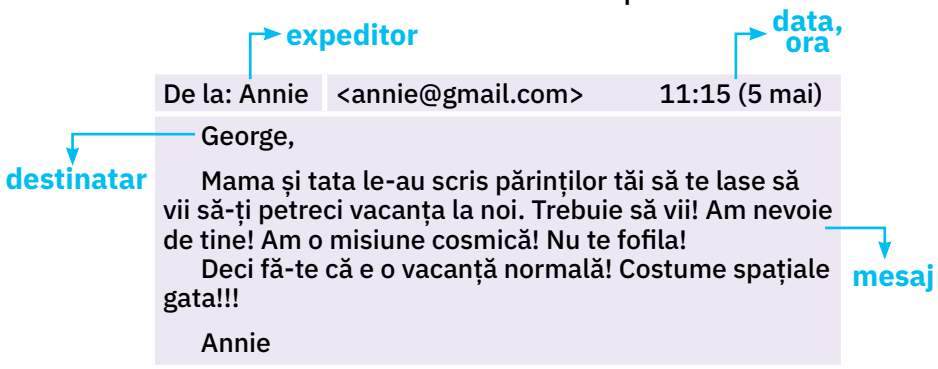

- Prin intermediul cui a fost transmis mesajul?
- Cum a fost transmis acesta? De ce?
- Cine este expeditorul? Dar destinatarul?
- Care este subiectul mesajului?

5. Redactează mesaje către colegi, pe care să le transmiți electronic, în legătură cu:
- temele;
- rezolvarea unui exercițiu;
- colaborarea într-un proiect.

Completează corect datele destinatarilor.

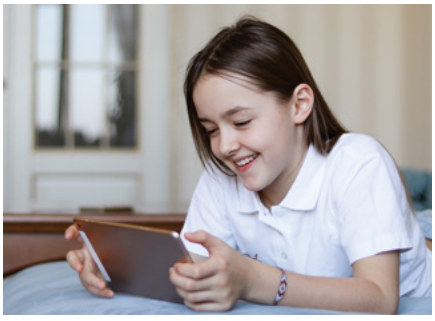

6. Imaginează-ți că ai adresa de e-mail a lui Annie. Redactează un scurt text prin care să te prezinți și prin care să îi împărtășești părerile tale despre ipotezele lansate de ea.

7. Observă imaginea alăturată, apoi răspunde la întrebările de mai jos.
- Ce reprezintă imaginea?
- Ce tip de mesaj afișează?
- Cum este transmis acest mesaj?
- Ce emoție transmite emoticonul folosit?

Reține

Mesajul scris transmis prin intermediul telefonului se numește mesaj-text. Pentru acesta, se mai folosește și prescurtarea SMS, din expresia în limba engleză *short message service*.

8. Redactează câte un mesaj-text pe care l-ai transmite:
- unuia dintre părinți;
- unui coleg.

Ne amintim

Chiar dacă se află la distanță unii de alții, oamenii pot comunica eficient și prin intermediul internetului.
E-mailul este un mesaj scris transmis electronic, denumirea reprezentând prescurtarea expresiei din limba engleză *electronic mail*, care înseamnă „poștă electronică“. Este o modalitate rapidă și eficientă de comunicare, utilizând computerul.

Portofoliu

De ce crezi că e necesar e-mailul? Argumentează-ți opinia, într-un scurt text.

Ne amintim

În comunicarea orală sunt prezente și elemente nonverbale (gesturile, mimica), dar acestea pot fi redate și în comunicarea scrisă. De exemplu, când scriem folosind instrumente electronice putem recurge la **emoticoane**.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Privește imaginea alăturată.
- Formulează câte o propoziție despre ce face:
  - Annie;
  - George.
- Descoperă partea de propoziție care răspunde la întrebarea **ce face ...?**
- Identifică partea de vorbire prin care este exprimată această parte de propoziție.

2. Alege, dintre părțile de vorbire următoare, doar pe acelea care pot fi predicate într-o propoziție:

- zboară;
- vom merge;
- computer;
- a șoptit;
- mesaj;
- ei;
- nemișcat;
- două;
- primisem.

Reține

Partea de propoziție exprimată prin **verb** care răspunde la întrebarea *ce face ...?* se numește **predicat**. Predicatul poate ocupa orice loc în propoziție (la început, la mijloc sau la sfârșit). O propoziție are un singur predicat, acesta fiind nucleul comunicării.

3. Precizează predicatele din propozițiile date.
- George caută în cuprinsul ghidului primit cuvântul „Marte“.
- Deschide cartea la pagina corespunzătoare.
- — Viața a venit de pe altă planetă?

4. Completează propozițiile cu predicate potrivite. Ce constați în ceea ce privește locul predicatului în propoziție?

a. Annie ... un mesaj.
b. Acesta ... .
c. ... computerul.
d. Fata ... niște ipoteze.

5. Alcătuiește propoziții în care verbele *strălucesc, a zburat, va atinge* să fie predicate și să ocupe poziții diferite.

Ne amintim

Virgula izolează:
- cuvântul ce numește o persoană căreia mă adresez de restul enunțului;
- cuvintele dintr-o enumerare;
- cuvintele ce reprezintă o explicație de restul enunțului;
- cuvintele unui personaj de cele ale povestitorului.

Să scriem corect

1. Citește enunțurile de mai jos. Explică folosirea virgulei în fiecare dintre situațiile date.
- — Vreau să păstrezi telescopul, George!
- Eric îi conduse până la casa de lemn, mare, albă.
- — El e Emmet, fiul unui prieten al tatei, zise Annie.

2. Observă folosirea virgulei în enunțurile: *George ar fi plecat imediat, dar părinții lui nu fuseseră anunțați. Annie îl chemase, iar el urma să vină.*

Reține

Înainte de cuvintele *dar* și *iar*, se pune virgulă.

Să redactăm

1. Citește fragmentul dat.

„— Am fost loviți de o cometă, interveni Eric, apăsând câteva butoane pe tastatură.

George rămase neclintit în fața lui Cosmos. Portalul se închise.

Oare acesta este Universul? Era hotărât să afle într-o bună zi.“

- Identifică un titlu potrivit pentru fragmentul dat.
- Precizează personajele care participă la întâmplare.
- Ce crezi că s-a petrecut înainte de momentul surprins în fragment?

2. Lucrați în perechi. Alegeți una dintre variantele care ar putea reprezenta, într-o compunere, introducerea și cuprinsul fragmentului de la exercițiul anterior. Motivați alegerea făcută.

Soarele strălucea la amiază.

George se întâlni cu Annie și cu Eric în parcul de distracții. După un tur, cei trei au hotărât să facă un circuit.

Au ales o mașină care semăna mai degrabă cu o navă spațială. S-au urcat cu toții în ea, apoi l-au instalat pe bord pe Cosmos, calculatorul lui Eric. Acesta a tastat câteva butoane și au pornit în cursă.

Când au ajuns în partea cea mai de sus a caruselului, Cosmos zise grăbit:

— Atenție! Țineți-vă bine! Am deviat traseul. Detectez inamici.

Nici nu termină bine, că nava se înălță în aer. Deodată se auzi o bubuitură.

Era o zi frumoasă din vacanța de vară.

George se duce la Annie și la Eric, noii lui vecini. Într-un colț al camerei, Eric butona la calculatorul său strălucitor. Părea robust și curat, adică genul de calculator pe care îl găsești pe o navă spațială.

Eric apăsă pe taste și calculatorul scoase un sunet ciudat.

— George, el e Cosmos, calculatorul meu.

— Bună, Cosmos! zise George.

— Hai să-ți arăt cum se naște o stea.

Eric apăsă tasta ENTER și portalul se deschise.

— E o fereastră spre Univers. Există miliarde de stele care se nasc din nori gigantici de praf și gaz.

Deodată se auzi o bubuitură.

3. Redactează o compunere al cărei final să fie cel dat. Dă un titlu potrivit compunerii.

... Când fetița a deschis ochii, noaptea se îngemăna cu ziua. Luna bucuroasă îi făcu semn cu mâna fetiței, stelele străluciră încă o dată, apoi păliră treptat. Se vor întâlni și altă dată în pragul unui vis, pe scara din nori pufoși.

Vei reuși dacă:

- îți vei imagina o întâmplare potrivită finalului dat;
- vei întocmi un plan inițial;
- vei respecta structura compunerii și raportul dintre părțile acesteia;
- te vei exprima corect, fluent;
- vei revizui textul;
- vei respecta regulile de redactare a unei compuneri.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Seara, după cină, echipajul rămase în jurul mesei la lumina felinarului agățat de grindă. Ținură sfat îndelung.

Anton Lupan le arătă o hartă.

— Iată! Aici e întreg pământul, cu continente, mări și oceane, și uite unde ne găsim noi, zise acesta, împungând cu vârful creionului un cerculeț mic cât un purice. Aici e Marea Neagră, iar la apus e Țara Românească.

După câteva zile, în a cincisprezecea zi a lunii iulie 1881, „Speranța“ pornea la drum cu pânzele sus... Pe punte, forfota dinaintea plecării pierise. Pânzele fremătau printre norii albi, destrămați și scândura bordajului spunea mării povestea ei, din timpul când nu fusese lemn de corabie, ci un stejar uriaș. Portul rămânea în urmă, cu vapoarele care afumau cerul albăstrui. Țărmul de nisip rămânea și el departe, de-ai fi zis că e numai o închipuire. Totul pieri, numai turnul cenușiu al farului înfrunta, încă un timp, depărtarea.

Ieșită în larg, „Speranța“ naviga cu șase noduri, adică înainta cu șase mile pe ceas.

— La ce trebuie să știm iuțeala, domnule? îl întrebă Mihu pe Anton Lupan.

— Dacă știm câte mile facem pe ceas, putem să măsurăm pe hartă și să vedem cam în ce loc ne aflăm la un moment dat, îl lămuri căpitanul.

Anton Lupan, Gherasim și Ismail se schimbau din patru în patru ore la cârmă, iar Ieremia, Haralamb și Cristea Busuioc treceau, pe rând, de veghe. Doar Mihu și Negrilă, cățelul, se plimbau de la unii la alții.

După vreo două zile, prin negurile dimineții se zări o limbă de pământ pe care lumina răsăritului, lovind-o pieziș, o făcea să sclipească.

— E Bosforul! anunță Anton Lupan. Desparte Europa de Asia. Partea europeană se numește Rumelia, iar cea asiatică, Anatolia. Mihule, pune mâna pe binoclu să vezi cele două faruri!

Pe măsură ce se adânceau în golful albastru, valurile Bosforului se potoleau, până ce apa rămase lucie ca oglinda și curată ca lacrima. În față se vedeau corăbii dormind la ancoră. „Speranța“ ajunse anevoie în preajma lor și îndată fu aruncată ancora.

— Ei, băieți, apucați-vă să legați pânzele! zise Anton Lupan. După cum se arată vântul, deocamdată nu-i rost să plecăm mai departe. Ismail, rămâi de veghe pe punte!

Ceilalți lăsară barca la apă. Gherasim luă vâslele, Negrilă se ghemui la picioarele lui. După ce coborî căpitanul, urmară și ceilalți membri ai echipajului. Acostară lângă terasa unei cafenele, ca la un debarcader.

După Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*

Explică, prin deducție, cuvintele de mai jos, pornind de la înțelesul enunțurilor din care fac parte:

bordaj: ...
nod: ...
milă:
pieziș: ...
golf: ...
ancoră: ...
a acosta: ...

Consultă, pentru verificare, dicționarul de la sfârșitul manualului.

1. Exprimă-ți acordul sau dezacordul față de afirmația: Este necesar ca oamenii să cunoască și cel mai îndepărtat loc de pe Pământ. Motivează-ți răspunsul.
Pentru a-ți susține punctul de vedere:
- vei folosi cuvinte precum *cred, consider* ș.a.
- vei înlănțui enunțurile formulate folosind expresii precum *în primul rând, în același timp* ș.a.
- vei formula o concluzie, folosind cuvinte ca *deci, așadar* ș.a.

2. Subliniază predicatele din propozițiile date.
- Pânzele albe flutură în vânt.
- „Speranța“ alunecă pe mare.
- Echipajul a coborât pe țărm.

3. Completează spațiile libere cu părțile de propoziție corespunzătoare întrebărilor date.
... (**cine?**) se îndepărtează de țărm. Căpitanul **...** (**ce face?**) prin binoclu. Marea **...** (**ce fel de?**) leagănă corabia. **...** (**unde?**) se vede farul. **...** (**când?**) nu se va mai zări nimic.

4. Formulează propoziții, folosind cuvintele: *valuri, spintecă, puternic*. Precizează, pentru fiecare propoziție formulată, întrebarea la care răspunde fiecare cuvânt din alcătuirea ei.

5. Proiect de documentare. Lucrați în echipe de câte 4 – 5 elevi. Veți elabora planul unei excursii într-o zonă geografică/istorică/etnografică apropiată de localitatea voastră. Folosiți-vă cunoștințele despre hărți și organizați-vă, respectând următorii pași:

- consultați-vă în ceea ce privește opțiunile și alegeți locul ce urmează să fie explorat;
- documentați-vă în legătură cu zona aleasă, consultând hărți, planuri, reviste de specialitate, monografii; puteți căuta informații pe internet sau puteți întreba adulții din familie care au călătorit acolo;
- organizați informațiile obținute;
- faceți o listă cu echipamentul necesar în excursie (haine, instrumente etc.);
- realizați un plan de activități, în funcție de durata excursiei, întocmind și traseul de urmat.

Portofoliu

Imaginează-ți că ai pornit într-o călătorie spre cel mai îndepărtat punct al Pământului. Scrie-i un e-mail despre această călătorie celui mai bun prieten al tău.

6. Scrie o compunere al cărei final să fie cel dat.

... Când Anton Lupan s-a întors pe corabie, Gherasim dormea în cabina de sub punte. Nici urmă de echipaj. Departe, în port, s-au auzit glasuri înfundate. Apoi s-a așternut o liniște adâncă.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Emil acceptase invitația Profesorului, prietenul său Gustav Haberland, de a-și petrece vacanța la Marea Baltică. Zilele vesele se lăsau așteptate. Parcă anul ar fi un labirint și acele zile nu găsesc drumul drept către noi. Cu toate astea, într-o zi sosi și vacanța!

În acea dimineață, Emil sări din pat ca mușcat de șarpe. Își termină în mare grabă de făcut bagajul, ieși din cameră și strigă:

— Mămico, sper că n-am întârziat!

În cele din urmă, Emil ajunse la gară. Mama îl ținea strâns de mână, în timp ce Jeschke ducea bagajul și pachetul cu sendvișuri.

— Să-mi scrii la fiecare două zile, îl rugă mama pe Emil. Și să ai grijă de tine.

— Stai liniștită, mami! exclamă Emil. Doar mă cunoști. Când promit ceva, mă țin de cuvânt!

Trenul de Berlin sosi în gară. Când se opri trosnind din încheieturi, Jeschke merse repede într-un compartiment și-i ocupă băiatului un loc la geam.

— Distracție plăcută! îi ură Jeschke.

Trenul porni domol. Călătoria se petrecu de data asta fără visuri și furtuni. La gară îl așteptă Clotilde, o servitoare a familiei Haberland. Când ajunseră la Vila Belvedere, Profesorul îl întâmpină cu bucurie [...] .

— Soarele a apus! zise Judecătorul, tatăl Profesorului. Trebuie să-i spunem noapte bună mării înainte de culcare.

Porniră prin pădurica de pini învăluită de umbrele serii. Începură să urce coasta care ducea la duna de unde se putea vedea marea. Acolo unde înceta nisipul, începea marea. La orizont, departe, un vapor trecea în înserare. Pe cerul care strălucea încă, atârna luna. Palidă cum era, părea bolnavă.

Bunica, Emil și Profesorul contemplau uimiți. În urma lor, se apropiau și ceilalți din familia Haberland.

— Nu are seamăn, zise Gustav.

Emil încuviință dând din cap. Stăteau toți muți unul lângă celălalt și priveau cercetător marea.

După Erich Kästner, *Călătorie la Marea Baltică*

Vocabular

labirint: construcție cu un număr mare de camere și galerii, în care orientarea este dificilă
a contempla: a privi îndelung

1. Exprimă-ți părerea în legătură cu afirmația lui Emil: „Când promit ceva, mă țin de cuvânt.“ Fii atent/atentă să respecți următoarele indicații:
   - formulează-ți părerea clar;
   - indică două argumente care să-ți susțină părerea;
   - încheie printr-o concluzie.

2. Emil i-a promis mamei sale că îi va scrie la fiecare două zile. Imaginează-ți că ești în locul lui și dorești să îi trimiți un e-mail. Nu uita:
   - să notezi adresa destinatarului;
   - să folosești formule potrivite pentru începutul și sfârșitul mesajului;
   - să formulezi mesajul clar, coerent.

3. Apreciază dacă fiecare enunț de mai jos este corect sau nu.

Enunț	Corect	Incorect
• Se scrie „î“ în cuvintele: *încheietură, înainte, hotărî, neîncetat*.		
• Cuvintele *ex-pli-că, ta-xă, ex-a-mi-nam* sunt despărțite corect în silabe.		
• În enunțul *Bunica, Emil și Profesorul contemplau apusul.*, virgula s-a folosit pentru a separa cuvintele unei enumerări.		

4. Subliniază predicatele din enunțurile date.
   - Emil a plecat într-o călătorie.
   - Trenul sosește în gară.
   - Mâine, Emil și Profesorul vor admira din nou marea.

5. Redactează o compunere al cărei sfârșit să fie cel dat.

... Emil coborî de pe vapor cu pas sprinten. Se uită în zare. Departe, în larg, soarele mergea la culcare. Gândindu-se la ziua ce tocmai se încheia, își spuse că a fost o experiență de neuitat.

Sugestii:
- Imaginează-ți o succesiune de fapte care să conducă spre finalul dat.
- Formulează întâmplările corect, coerent, expresiv.
- Respectă normele de redactare, de ortografie și de punctuație.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Calificativ \ Exercițiu	1	2	3	4	5
S	•	•	•	un predicat	respectare vagă a indicațiilor
B	••	••	••	două predicate	respectare a indicațiilor, cu unele devieri
FB	•••	•••	•••	trei predicate	respectare exactă a indicațiilor

Proiectul de documentare
Prezentarea rezultatelor

În secțiunea de recapitulare a acestei unități, ai găsit indicații pentru un proiect de documentare în echipă. A sosit momentul să prezinți informațiile pe care le-ai aflat.

1. Citește enunțurile de mai jos. Exprimă-ți acordul sau dezacordul în legătură cu acestea, argumentându-ți părerea.
   - Prezentarea rezultatelor unei activități trebuie să fie pregătită, nu improvizată.
   - Primul pas în pregătirea unei prezentări este organizarea conținutului.
   - Susținerea prezentării este următorul pas.

2. Folosește un organizator grafic, pentru a-ți structura informațiile. Iată un posibil model:

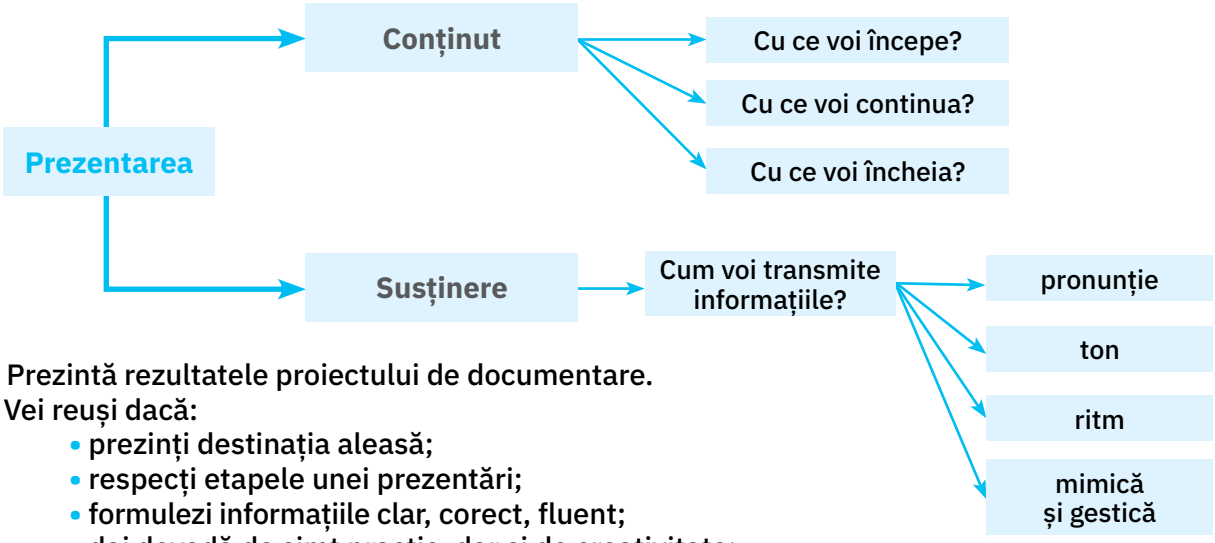

3. Prezintă rezultatele proiectului de documentare.
   Vei reuși dacă:
   - prezinți destinația aleasă;
   - respecți etapele unei prezentări;
   - formulezi informațiile clar, corect, fluent;
   - dai dovadă de simț practic, dar și de creativitate;
   - susții cu argumente fiecare decizie luată.

Autoevaluare

Apreciază felul în care reușești să realizezi sarcinile notate mai jos, pe care le-ai exersat în unitatea care se încheie. Alege, pentru fiecare, varianta de răspuns care ți se potrivește din **fișa de observare** dată.

Criterii	În totalitate	Parțial	Deloc
• Îmi exprim acordul/dezacordul în legătură cu o opinie/un fapt.			
• Îmi susțin părerile, argumentând.			
• Pot schița planul unei localități/o hartă/un traseu.			
• Pot redacta un e-mail sau un mesaj-text.			
• Identific predicatul într-o propoziție.			
• Despart corect în silabe cuvintele scrise cu „x“.			
• Știu să explic regula de scriere cu „î/â“.			
• Pot imagina și redacta un text, pornind de la un sfârșit dat.			

Unitatea 8

File din cartea naturii

Vom explora împreună ...

- Textul informativ sau nonliterar
- Textul de inspirație populară
- Afișul
- Organizatori grafici. Tabelul
- Compunerea cu titlu dat
- Subiectul
- Acordul predicatului cu subiectul

Despre multe aspecte din viața reală ai dobândit deja o serie de informații. Gândește-te, timp de un minut, la ce știi despre **cereale**. Înainte să citești textul următor, completează în caiet, într-un tabel asemănător celui dat, primele două rubrici.

În cea de-a treia rubrică vei scrie abia după lectura textului.

Știu	Vreau să știu	Am învățat
• ce înseamnă cereale;	• de unde vine denumirea de „cereale“;	• ...
• ...	• ...	• ...

Ne amintim

Textul informativ sau nonliterar prezintă aspecte ale vieții de zi cu zi sau informații din diferite domenii. Aceste texte cuprind, de obicei, informații exacte, adevăruri științifice.

Vocabular

cereale: nume dat unor plante ale căror boabe servesc ca hrană omului și animalelor; grâne
amidon: substanță ce se găsește în fructe și semințe
gluten: substanță prezentă în boabele cerealelor
botanist: specialist care se ocupă cu studiul plantelor
graminee: familie de plante cu inflorescență în formă de spic și cu tulpina păioasă
muson: vânt periodic, ce aduce ploaie în părțile sudice ale Asiei
glucoză: substanță zaharoasă care se regăsește în plante
melasă: reziduu (rest) siropos folosit ca hrană pentru vite

Despre cereale

după Tudor Opriș

Aveau dreptate grecii antici să adauge în strălucita constelație a zeilor olimpici o zeitate supremă a ogoarelor. Nici marele Zeus nu putea trăi fără pâine, darămite muritorii. Mai-mare peste treburile agricole a fost pusă zeița Ceres, cea cu coșițe împletite din spice.

Astfel se face că unui grup foarte important de plante alimentare i s-a dat numele de cereale, în cinstea patroanei lor din Olimp.

Toate cerealele au o caracteristică: prin măcinarea semințelor, se obține o făină bogată în amidon, gluten și vitamine, din care se coc turte și pâine.

Botaniștii sunt de părere că grâul este nu numai principala cultură pentru pâine, dar este totodată și cea mai veche dintre cereale.

Dacă ar fi să dăm crezare teoriei după care patria unei plante trebuie căutată acolo unde este concentrată cea mai mare diversitate a speciilor și a soiurilor sale, atunci Transcaucazia și Gruzia, ca și stepele din regiunea Mării Negre pot fi considerate ținuturile de baștină ale grâului. Aici a fost găsită cea mai mare parte a celor 14 – 15 specii de grâu, din care două – grâul moale și grâul tare – au intrat în cultură, reprezentate prin mii de soiuri.

În timpurile preistorice, grâul s-a răspândit în Europa, Asia și Africa. S-au găsit resturi de boabe și spice de acum 5 300 de ani în Egipt sau de acum 4 000 de ani în Elveția. În China, primele date privitoare la cultura grâului datează de acum 4 700 de ani. Doar în America și în Australia grâul a fost aclimatizat acum 2 – 3 secole.

Grâul nu a fost folosit de la început pentru pâine. Timp de mai multe veacuri, pâinea a fost precedată de turte și terciuri. Oamenii zdrobeau boabele adunate și coceau turte cu ajutorul unor pietre încinse. Fermentația cocăi are o origine tropicală. Roadele faimosului arbore de pâine sunt înzestrate de la natură cu proprietatea de a fermenta cu ușurință după maturizare. După o asemenea fermentație, miezul lor alb și pufos se transformă în cocă. Din clipa în care făinii de grâu i s-a pus o maia de drojdie, deci a putut să fermenteze, grâul, ca și alte graminee, a devenit propriu-zis o plantă de pâine.

Cereala care îi hrănește pe cei mai mulți oameni de pe glob este însă orezul. Nu e de mirare, deoarece originea orezului se găsește în țările din sud-estul Asiei (China, India, Pakistan, Birmania, Coreea, Vietnam, Thailanda, Laos, Indonezia etc.), care numără laolaltă miliarde de locuitori. Se spune despre orez că e un produs al musonului. Vânturile constante de sud-vest care bat peste Oceanul Indian aduc pe continentul asiatic mari cantități de apă. Astfel, în țările musonului, perioada verii coincide cu sezonul de ploi, ceea ce-i prieste orezului. Acesta este o plantă de cultură în China încă de acum 5 000 de ani.

Europenii au cunoscut orezul cu prilejul expediției lui Alexandru Macedon în India. Câteva secole mai târziu, orezul este menționat de naturalistul grec Teofrast. Însă nu grecii, ci arabii au fost cei care au adus în Europa orezul, în Evul Mediu. Planta aceasta a cucerit apoi sudul Spaniei, Italia, peninsula Balcanică. În secolul al XVII-lea, englezii au aclimatizat orezul în Lumea Nouă.

Orezul este o plantă pretențioasă, în ceea ce privește cultivarea. Cele mai prielnice soluri de cultură sunt cele din zona deltelor fluviilor, unde aluviunile depuse primenesc constant terenul, ca un fel de îngrășământ. Cultivatorii de orez obișnuiesc să spună că plantei îi place să stea cu picioarele în apă și cu capul în soare.

Dacă orezul este, prin excelență, cereala regiunilor foarte calde și foarte umede ale globului, prin răspândirea lui geografică, porumbul poate fi socotit intermediarul între zona grâului și zona orezului. Creșterea treptată a suprafeței culturii de porumb pe glob își are explicația în faptul că recolta obținută este dublă față de cea de grâu.

Se pare că patria porumbului este Mexicul, de unde s-a răspândit mai întâi în toate ținuturile în care europenii au pus piciorul după călătoria lui Columb. În urma unor săpături la adâncimi de peste 70 de metri, s-a constatat prezența de polen fosil de porumb sălbatic de circa 60 000 de ani. Pe Rio Grande, în Mexic, au fost scoși din pământ știuleți de porumb care arată că, în urmă cu 10 000 de ani, aztecii cultivau porumb.

În Europa, porumbul a fost adus mai întâi în Spania, după a doua călătorie a lui Columb. De aici s-a răspândit în Italia și în Orient.

Utilizarea porumbului este variată. La început se folosea mai mult ca aliment la prepararea unor mâncăruri naționale. Mai târziu, din boabe s-au preparat amidon, glucoză, melasă, alcool, bere, ulei vegetal. De asemenea, mătasea de porumb este folosită la prepararea unor ceaiuri și medicamente.

Porumbul este și o valoroasă plantă furajeră, tulpinile și cocenii constituind un bun nutreț pentru animalele domestice.

Să înțelegem textul

1. Completează, în caiet, patru cadrane, conform indicațiilor de mai jos.

• Notează numele zeității cu cosițe împletite din spice.	• Selectează, din text, descrierea solurilor prielnice culturii de orez.
• Precizează trei dintre caracteristicile cerealelor.	• Enumeră substanțe pe care le conțin cerealele.

2. Lucrați în perechi. Căutați, pe internet, un documentar despre cultura cerealelor.
- Notați informații noi, semnificative.
- Intuiți sensul unor termeni utilizați.

3. Predare reciprocă. Recitiți textul „Despre cereale“ și identificați fragmentele care abordează următoarele teme:
- **grâul**;
- **orezul**;
- **porumbul**.

Se vor constitui trei grupuri de elevi care vor studia câte o temă dintre cele de mai sus. Fiecare grup va desemna un reprezentant, ce le va „preda“ celorlalți colegi informațiile care i-au revenit grupului său.

Fiți atenți să respectați, în predare, următorii pași:
- prezentați sintetic informațiile;
- formulați o întrebare despre tema studiată, pe care o veți adresa celorlalți colegi;
- discutați despre aspectele neclare pe care vi le vor sesiza colegii; aduceți lămuriri;
- solicitați-le colegilor ca, pe baza a ceea ce le-ați predat, să formuleze o concluzie despre tema avută în vedere.

Notați, în caiete, informațiile identificate, într-un tabel asemănător celui de mai jos.

	Vechime/ atestare	Origine	Condiții de mediu	Răspândire actuală	Utilizări
Grâul					
Orezul					
Porumbul					

Portofoliu

Alege una dintre sarcinile de mai jos.
- Desenează o plantă din grupul cerealelor.
- Selectează și imprimă ilustrații/fotografii înfățișând lanuri de cereale.
- Întocmește o colecție de semințe de cereale.

Reține

Tabelele sunt organizatori grafici cu ajutorul cărora se structurează informațiile, astfel încât lectura și înțelegerea acestora să fie mai ușoare și mai eficiente.

4. Citește textul de mai jos și realizează un tabel în care să organizezi informațiile prezentate.

Grâul este o plantă care se poate însămânța toamna sau primăvara. Are nevoie de pământ fertil, de ploi toamna și primăvara, iar vara, înainte de recoltare, de multă căldură.

Grâul are rădăcină firoasă, tulpină noduroasă, goală pe dinăuntru, numită pai. Frunzele pornesc din dreptul nodurilor și sunt lungi, ca o lance. Florile sunt grupate în spic, în vârful tulpinii. Fructul este uscat și conține o sămânță.

Investigație: Cerealele și alimentația de bază a omului

Scopul investigației: obținerea de informații despre cereale, pentru a stabili rolul lor în alimentația de bază a omului

Valorificarea investigației: alcătuirea unui meniu zilnic/săptămânal echilibrat și sănătos

Organizarea activității: lucru în echipe de câte patru elevi

Etapele activității:

→ **Proiectarea investigației**
- Organizați grupul de elevi care vor lucra împreună.
- Analizați tema investigației.
- Formulați întrebări care vă preocupă despre temă; de exemplu: Ce produse pe care le consumăm zilnic au la bază cereale?

→ **Colectarea datelor**
- Documentați-vă din atlase botanice și de pe internet.
- Întocmiți fișe de lectură, cu scheme/tabele care să structureze informațiile.
- Analizați și interpretați, în grupul din care faceți parte, rezultatele documentării individuale.

→ **Primele concluzii**
- Prezentați concluziile la care ați ajuns, în fiecare grup, în fața celorlalte echipe.
- Formulați întrebări/răspunsuri care să lămurească anumite aspecte comunicate.

→ **Includerea de informații suplimentare și clarificări**
- Notați informații noi, identificate în prezentarea celorlalte echipe.

→ **Valorificarea activității**
- Întocmiți un meniu sănătos pentru o zi/o săptămână, în care să includeți produse pe bază de cereale.

Evaluează-ți felul în care ai participat la investigația propusă, după **lista de control** de mai jos.

Criterii	DA	NU
• Am respectat tema investigației.		
• Am cerut ajutor sau clarificări colegilor, atunci când am avut nevoie.		
• Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.		
• Mi-am organizat materialele și spațiul de lucru.		
• Am participat la formularea concluziilor.		

Fișă de observare a activității

Criterii	S	B	FB
• eficiența lucrului în grup;			
• calitatea informațiilor reținute în urma investigației (acuratețe, diversitate);			
• corectitudinea schemelor și a tabelelor incluse în prezentarea rezultatelor investigației;			
• modul de a solicita și de a oferi informații;			
• valoarea concluziilor;			
• originalitatea prezentării rezultatelor investigației.			

Să explorăm textul

1. Elevii clasei a IV-a a Școlii „Prichindel“ vor să organizeze o prezentare a rezultatelor investigației „Cerealele și alimentația de bază a omului“. Observă mesajul pe care l-au creat, în acest scop, și citește enunțurile care însoțesc imaginile. Răspunde apoi întrebărilor de mai jos.

- Ce scop are textul din imaginea alăturată?
- Ce activitate anunță?
- Unde și când este organizată activitatea?
- Cine organizează evenimentul?
- Ce rol au imaginile incluse?
- Ce alte imagini crezi că ar fi putut apărea?

Reține

Afișul este un mesaj scris, cu rol informativ, însoțit de una sau mai multe imagini, prin care se aduce la cunoștință publicului organizarea unui eveniment. Afișul se tipărește și se expune în spații publice, în locuri vizibile.

Textul unui afiș cuprinde:

- numele organizatorului;
- denumirea evenimentului;
- locul și momentul când se organizează.

2. Identifică mesajul transmis de fiecare afiș dat.

Salonul de carte
Ex-Libris Junior București

11 – 17 iunie 2022

Sala Rondă a Palatului Copiilor

Trupa de marionete
„Pinocchio“

vă invită
să vizionați
spectacolul
„Castelul din nori“.

2 – 9 iulie 2022, ora 10^00
Teatrul Arlechin, București

3. Realizează câte un afiș potrivit pentru a anunța:

- un concert de muzică;
- o expoziție.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește propozițiile din replicile copiilor.

- Subliniază predicatele.
- Află cine face acțiunea exprimată de verb, folosind una dintre întrebările: **cine?** sau **despre cine se vorbește în propoziție?**.
- Precizează partea de vorbire prin care sunt exprimate părțile de propoziție descoperite.

Reține

Partea de propoziție care arată cine face acțiunea exprimată de predicat se numește **subiect**. Subiectul poate fi exprimat prin: • substantiv; • pronume.

2. Subliniază subiectele din enunțurile de mai jos.

„Dănilă merge spre târg. El întâlnește un călător. Omul ține în brațe o găină."

După Ion Creangă, *Dănilă Prepeleac*

3. Realizează corespondența dintre subiectele date și propozițiile incomplete.

Dumneavoastră	**citim.**
Ceres	**ascultați.**
Plantele	**vor crește.**
	era respectată.

4. Formulează câte o propoziție în care subiectul să fie exprimat prin:

a. substantiv comun; **b.** substantiv propriu; **c.** pronume personal.

5. Citește enunțurile din casetele alăturate.

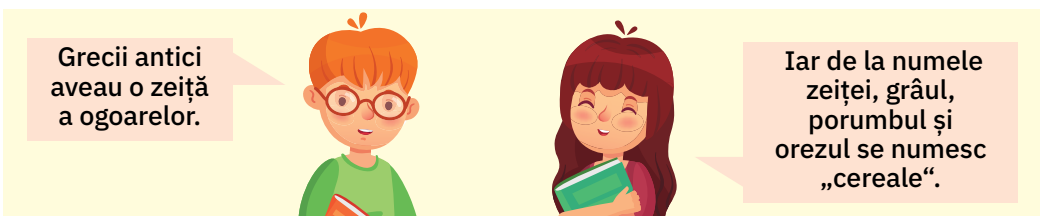

- Indică predicatele.
- Identifică subiectele. Ce observi, în ceea ce privește numărul de termeni?
- Ce semn de punctuație s-a folosit între cuvintele „grâul" și „porumbul"? De ce?

Reține

Subiectul exprimat printr-o singură parte de vorbire se numește **subiect simplu**, iar cel exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire se numește **subiect multiplu**.

Între părțile de vorbire care alcătuiesc subiectul multiplu se pune virgulă dacă între termeni nu se află cuvintele „și", „ori", „sau".

Portofoliu

Scrie câte două propoziții cu subiect simplu, apoi cu subiect multiplu.

6. Precizează felul subiectelor din enunțurile date.

- Secara, orzul, ovăzul aparțin familiei cerealelor.
- Cristofor Columb a adus porumbul în Europa.
- El are diverse întrebuințări.

Legenda privighetorii

după o legendă populară

Ne amintim

Legendele sunt texte literare în care se vorbește despre apariția și trăsăturile esențiale ale unor flori, păsări, ținuturi ș.a. Legendele pot fi creații populare, adică nu sunt compuse de un anumit autor, ci sunt rezultatul creației colective, transmise din generație în generație, pe cale orală.

Vocabular

fală: îngâmfare, mândrie
prizărit: firav, nedezvoltat
a-și drege glasul: a tuși ușor înainte de a vorbi sau de a cânta, pentru a-și limpezi vocea
a băga sub covată: a întrece pe cineva
stambă: țesătură din bumbac

1 Fiind odată Împăratul păsărilor foarte bine dispus și voind să știe care dintre supușii și supusele sale cântă mai frumos, mai plăcut și mai fermecător, a dat poruncă în întreaga împărăție să se adune la curtea împărătească cei mai vestiți cântăreți, ca să-i cânte la masă.

Cum au auzit păsările de această poruncă împărătească, s-au aliniat cu toatele la un loc, au ținut sfat și au ales apoi din mijlocul lor pe trei dintre ele, pe care le-au trimis la curtea împărătească. Acestea trei au fost: Grangurul, Mierla și Privighetoarea. Și ele, de îndată ce s-au ales, n-au stat mult pe gânduri, ci au pornit degrabă spre curțile împărătești.

2 Grangurul, ca unul ce are îmbrăcămintea cea mai aleasă și mai frumoasă, fiind acoperit cu pene aurii, care strălucesc foarte frumos în lumina soarelui, a fost lăsat să meargă înainte. Ba nu numai atât, că l-au lăsat, ci încă și el singur s-a pus în fruntea celorlalte două și niciuneia nu i-a îngăduit defel să meargă înaintea lui.

Mierla a mers după dânsul, zicând că ea, ca una ce are ciocul auriu ca penele Grangurului și îmbrăcămintea neagră și strălucitoare ca mătasea, trebuie să meargă după dânsul.

Privighetoarea însă, fiind mică la făptură și având îmbrăcămintea cea mai simplă, a rămas la urmă și a mers cu capul plecat și umilă către curtea împăratului.

Ce crezi că se va întâmpla în continuare? Completează, în caiet, un tabel precum cel de mai jos.

Ce crezi că se va întâmpla?	...
Ce indicii ai?	...

3 Cum a ajuns Grangurul la curtea împărătească și a intrat înainte, împăratul, văzându-l că e așa de frumos împodobit și că are o statură impunătoare, l-a primit cu cea mai mare cinste, l-a pus în fruntea mesei și l-a poftit apoi să cânte.

Grangurul a început a cânta plin de fală. Ascultându-l cu luare-aminte, împăratul a fost foarte mulțumit de cântecul său și l-a lăudat.

A intrat apoi Mierla. Cum a văzut-o și pe aceasta, împăratul i-a întins și ei un scaun, poftind-o să șadă lângă masă și să cânte.

Începând a cânta, Mierla s-a descurcat mult mai plăcut și mult mai frumos decât Grangurul.

În urmă a sosit Privighetoarea și, intrând la curte, s-a plecat plină de umilință până la pământ, dinaintea împăratului.

4 Văzând-o că e așa de mică, de prizărită, umilă și nebăgată în seamă, împăratul s-a mirat ce caută la curtea lui și, de aceea, a întrebat-o cam răstit ce-i trebuie, fără însă a o pofti să șadă, ca pe ceilalți oaspeți ce intraseră mai înainte.

— Apoi, înălțate împărate, a răspuns Privighetoarea de lângă ușă, unde rămăsese de când intrase înăuntru, să nu vă fie cu supărare, sunt aleasă și trimisă de neamurile mele la Înălțimea Voastră ca să vă cânt și eu un cântec.

— Cântă-mi, a zis împăratul zâmbind, să te văd și pe tine ce poți!

Neîndrăznind măcar a-și îndrepta privirile spre împărat, Privighetoarea și-a dres glasul mai întâi și apoi a început a cânta cum știa ea, nu cum făcuseră celelalte...

Când a auzit-o cântând, împăratul a rămas uimit de frumusețea cântecului său. Un glas așa de duios, de dulce, de plăcut și de fermecător nu mai auzise de când se trezise pe lume... Privighetoarea, prin cântecul ei, i-a băgat sub covată pe ceilalți doi cântăreți de mai înainte. Și după ce a sfârșit ea de cântat, împăratul n-a lăsat-o să stea mai mult la ușă, ci a pus-o pe dânsa în locul Grangurului, în fruntea mesei, dându-i totodată și darul cel mai mare, mai frumos și mai prețios, care era menit pentru cel mai bun cântăreț. Iar după ce s-a sfârșit masa, după ce toți oaspeții, câți au fost poftiți la masa aceea, s-au sculat de la dânsa, ea a fost aceea care s-a pornit mai întâi, măcar că îmbrăcămintea ei era cu mult mai simplă decât a Grangurului și a Mierlei.

5 Mierla, care cântase ceva mai frumos decât Grangurul, s-a dus în urma Privighetoarei.

Însă Grangurul, cu toată stamba lui cea domnească, cu toată frumusețea veșmântului său, a rămas îndărăt și, ieșind umilit și rușinat de la împărat, ajunsese cel de pe urmă.

Și de când au fost aceste trei păsări la împăratul lor ca să-i cânte la masă, a rămas Privighetoarea cea mai renumită și mai măiastră cântăreață dintre toate neamurile păsărilor. Fiecare pasăre cântătoare trebuie să-și plece capul și să se închine înaintea ei.

Ce s-a întâmplat, de fapt? Completează tabelul de mai jos.

Ce s-a întâmplat?	...
Ce indicii conținea textul?	...

- Ce observi? Există asemănări între predicția ta (ceea ce ți-ai închipuit că s-ar putea întâmpla) și ceea ce s-a întâmplat? Dar deosebiri? Completează-le într-o diagramă T, ca în modelul alăturat.

Asemănări	Deosebiri
...	...

Joc

Dramatizați povestirea, însoțind cuvintele de gesturi și mimică potrivite. Vă puteți crea și măști adecvate rolurilor jucate.

Portofoliu

Alege, dintre proverbele de mai jos, pe cel pe care îl consideri cel mai potrivit cu întâmplarea povestită în textul „Legenda privighetorii". Motivează-ți alegerea, pe scurt.

- Altul să te laude, nu gura ta.
- Lauda de sine nu miroase a bine.
- Nu haina îl face pe om.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - enunțul care îl înfățișează pe Grangur;
   - dialogul dintre împărat și Privighetoare;
   - fragmentul în care se arată cum își aleg păsările reprezentanții.
3. Citiți textul pe roluri.

Să explorăm textul

1. În text se spune că Grangurul mergea în fața tuturor, nelăsând pe niciuna dintre păsări să i-o ia înainte. Ce sugerează această atitudine?
2. Mierla considera că se cuvine să meargă imediat în urma Grangurului. Din ce motiv credea acest lucru?
2. Privighetoarea mergea cu capul plecat și umilă către curtea împăratului. De ce se socotea inferioară celorlalți?
4. Imaginează-ți că participi la concertul susținut de cele trei păsări la curtea împăratului.
   - Redactează textul unui afiș potrivit evenimentului.
   - Însoțește mesajul scris de imagini corespunzătoare.

5. **Jurnalistul-cameleon.** Lucrați împărțiți în patru grupe de elevi. Fiecărei grupe îi revine sarcina de a prezenta faptele din textul „Legenda privighetorii" ca și cum ar fi un reporter, la fața locului. Însă relatările vor fi diferite:

Grupa I

va relata faptele ca un **jurnalist artist**: elevii vor pune accent pe cântecul păsărilor din text. Vor căuta, suplimentar, înregistrări cu cântece de mierlă și de privighetoare.

Grupa II

va relata faptele ca un **jurnalist cercetător**: elevii vor pune accent pe înfățișarea păsărilor din text. Vor aduce, suplimentar, informații despre alcătuirea corpului acestora, modul de viață ș.a.

Grupa III

va relata faptele ca un **jurnalist filosof**: elevii vor pune accent pe diferența dintre calitățile privighetorii și înfățișarea acesteia. Vor aduce, suplimentar, proverbe care surprind situații asemănătoare.

Grupa IV

va relata faptele ca un **jurnalist spectator**: elevii vor pune accent pe emoții și trăiri sugerate de text. Vor aduce, suplimentar, explicații despre cum te poate impresiona un concert.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește enunțurile date.

- Indică predicatele, apoi identifică subiectele.
- Înlocuiește substantivele prin care sunt exprimate subiectele cu pronume personale.
- Precizează:
  – câte persoane fac acțiunea exprimată de predicat;
  – despre câte persoane se vorbește.

Ce observi, în ceea ce privește numărul de ființe despre care se vorbește în propoziție și numărul la care se află verbul prin care este exprimat predicatul?

Reține

Între **subiect** și **predicat** există o potrivire în ceea ce privește numărul de persoane care fac acțiunea și numărul de persoane despre care se vorbește.

Această potrivire se numește **acord**. Spunem că **predicatul se acordă în număr cu subiectul**.

Între subiect și predicat nu se pune virgulă.

2. Completează propozițiile cu forma corectă a predicatelor date.

- Împăratul o ... pe Privighetoare. — ascult/ascultă
- Păsările ... trei reprezentanți. — a ales/au ales
- Grangurul și Mierla ... rușinați. — plec/pleacă

3. Realizează acordul predicatului cu subiectul.

- Privighetoarea (a cânta) duios.
- Oaspeții (a sosi) la curtea împărătească.
- Împăratul și sfetnicul (a se sfătui).

Să redactăm

Redactează o compunere cu titlul „Împărăteasa păsărilor“, pornind de la textul citit. Fii atent/atentă la următoarele aspecte:

- stabilește când și unde se petrece întâmplarea;
- precizează personajele care participă la acțiune;
- întocmește un plan inițial al compunerii;
- respectă părțile compunerii și proporția acestora;
- așază corect textul în pagina caietului, aplicând regulile de ortografie și de punctuație.

Portofoliu

Formulează cinci propoziții pornind de la textul „Legenda privighetorii“. Evidențiază, în fiecare, acordul predicatului cu subiectul.

Jurnal de lectură

Citește și alte legende populare, precum cea a rândunicii sau a ciocârliei. Notează asemănări și deosebiri dintre:

- personaje;
- faptele și atitudinile acestora;
- învățămintele desprinse.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Deși pinguinii nu merg chiar atât de departe în sud încât să ajungă la Polul Sud, ei trăiesc în apele reci ca gheața ale Antarcticii, continent aflat în extremitatea sudică a planetei.

O duc foarte bine aici, fiindcă sunt dotați cu cel mai bun echipament pentru frig din câte am văzut. Penele lor se întrepătrund asemenea țiglelor unui acoperiș, devenind un fel de haină impermeabilă, călduroasă, pe care o poartă peste straturile de puf. Și faptul că sunt mai durdulii îi ajută să-și păstreze căldura.

Le-ar fi foarte greu să se mute tocmai în Oceanul Arctic, în partea de nord a planetei, deoarece ar trebui să înoate prin apele calde ale mărilor ecuatoriale ca să ajungă acolo.

Gândește-te cât de incomod ar fi pentru pinguini. Tu cum te-ai simți dacă ar trebui să alergi pe o zi călduroasă și însorită în costum de schi?

Am descoperit cu uimire cât efort depun pinguinii pentru a se răcori vara, chiar și în Antarctica, unde o zi de vară e cam ca o zi de iarnă blândă în Europa. Pinguinii imperiali se trântesc pe burtă în nisipul umed și rece, pentru a mai pierde căldură din piciorușele lor roz și groase. Puișorii sunt și mai nostimi. Fac baie în noroi, arătând ca și cum s-au scufundat în ciocolată.

Dacă ar putea călători spre nord fără să sufere de căldură, ar întâlni păsări alca sau pinguini nordici. Diferența este că păsările alca pot zbura, pinguinii, nu. Acesta e un alt motiv pentru care pinguinii nu migrează în Oceanul Arctic: n-ar putea să zboare dacă ursii polari și vulpile arctice ar da târcoale coloniilor când aceștia depun ouă.

În schimb, în Antarctica, nu există niciun prădător de care pinguinii să se teamă în perioada cuibăritului. Astfel, nefiind nevoiți să zboare, pinguinii și-au pierdut această capacitate. Ei au aripi scurte, folosite ca înotătoare.

Deși mersul lor e greoi și legănat pe uscat, atunci când înoată grațios, parcă privești un balet subacvatic.

După Vanessa Berlowitz, *De ce trăiesc pinguinii numai la Polul Sud, nu și la Polul Nord?*

Portofoliu

Adună imagini care să ilustreze una dintre speciile de animale polare numite în text, realizând un minialbum.

1. Cu ce exemple poți susține faptul că textul citit este unul informativ?

2. **De două ori cinci.** Lucrați în perechi. Recitiți textul individual, apoi notați pe o fișă cinci cuvinte sau cinci idei pe care le-ați reținut. Recitiți pentru a doua oară și notați alte cinci cuvinte sau idei, care v-au atras atenția la a doua lectură.
   - Confruntați listele și discutați în perechi. Întocmiți o listă comună.
   - Discutați rezultatele obținute în grupuri de câte patru elevi, apoi cu toată clasa.

3. Realizați, pe tablă, un **inventar de idei**, într-un tabel asemănător celui dat, folosind următoarele simboluri:
   ✓ – pentru informații cunoscute;
   – – pentru informații care contrazic sau diferă de ceea ce știați;
   \+ – pentru informații noi;
   ? – pentru informațiile care vi se par confuze sau insuficient lămurite.

✓	+	–	?
...	...	...	...

4. Identifică subiectele din enunțurile date și precizează felul fiecăruia.
   - Urșii și vulpile de la Polul Nord ar ataca pinguinii.
   - Pinguinii se trântesc pe burtă pe nisipul rece.
   - Ei trăiesc în apele reci din apropierea Antarcticii.

5. Transcrie varianta corectă de răspuns.
   a. În enunțul: *Pinguinii trăiesc doar la Polul Sud.*, subiectul este cuvântul:
      - pinguinii; • trăiesc; • Polul Sud.
   b. În enunțul: *Vara, puișorii pinguinilor fac baie în noroi.*, există un subiect:
      - multiplu; • simplu.
   c. Partea de vorbire prin care este exprimat subiectul din enunțul: *Ei au penele așezate ca țiglele unui acoperiș.* este:
      - substantiv comun; • substantiv propriu; • pronume personal.

6. Scrie o compunere cu titlul „Prietenul meu necuvântător“, ghidându-te după următoarele întrebări:
   - Cum se numește prietenul tău necuvântător?
   - Ce reprezintă el pentru tine?
   - Cum arată? (Ai în vedere mărimea, forma, culoarea și alte caracteristici.)
   - De când sunteți prieteni?
   - Cum s-a înfiripat prietenia voastră?
   - Ce întâmplări vă leagă?

Sugestii:
- respectă părțile unei compuneri și proporția dintre acestea;
- descrie prietenul necuvântător;
- precizează întâmplări semnificative care să ilustreze prietenia voastră;
- exprimă-ți sentimentele față de prietenul tău necuvântător;
- respectă regulile de redactare, de ortografie și de punctuație.

Activitate transdisciplinară

Urmăriți, în clasă, un documentar despre pinguini. Notați, în caiete, informații despre:
- habitatul lor;
- obiceiuri mai puțin obișnuite;
- diversitatea speciilor.

Turul galeriei

Realizează o planșă cu informații despre o specie de animale polare.
Organizați un tur al galeriei. Stabiliți câteva criterii de evaluare, pe baza cărora să identificați lucrarea cea mai reușită.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Au fost dinozaurii mari, dar n-au putut face față oricărei situații grele. Întrucât erau niște creaturi imense, dinozaurii aveau nevoie de multă hrană. Iar cei mai fioroși, precum tiranozaurul, se hrăneau cu carne, mâncând, așadar, alți dinozauri. Dacă nu mai aveau ce mânca, și ei mureau.

Astfel, când un meteorit mare a lovit Pământul acum 65 de milioane de ani, s-a ridicat în aer un nor de praf și de substanțe toxice atât de mare, încât lumina soarelui nu a mai putut pătrunde prin el. Toate plantele au nevoie de lumina soarelui pentru a crește. Întrucât lumina a dispărut, plantele s-au ofilit și au murit; n-au supraviețuit decât semințele și fructele din sol.

Dinozaurii mari care se hrăneau cu plante n-au mai avut ce să mănânce și, astfel, au murit de foame. Deși o vreme s-au înfruptat din trupurile dinozaurilor vegetarieni, dinozaurii răpitori au rămas și ei fără mâncare și, în scurt timp, au murit asemenea rudelor lor pașnice. Singurele mărturii ale existenței lor sunt oasele fosilizate.

Însă alte animale au supraviețuit. Mamiferele mici și șerpii au rămas în viață hrănindu-se cu gândaci sau cu alte vietăți ocrotite de sol. Cu toate că nu le-a fost ușor, ele au reușit să supraviețuiască acelui dezastru. În apele mărilor, șopârlele uriașe au murit, dar crabii chiar au crescut la număr, întrucât mănâncă aproape orice. Când vei mai merge la un picnic pe plajă, uită-te la un crab cum se descurcă doar cu câteva fărâme din resturile tale de mâncare! Ei nu sunt mofturoși. În plus, au supraviețuit tot felul de scoici și melci, fiindcă nu aveau nevoie de mâncare complicată.

Fosile de amoniți

Asta nu înseamnă că toate creaturile care au murit au fost uriașe. Un mare număr de amoniți au murit odată cu dinozaurii. Amoniții erau forme de viață ce trăiau în adâncul mării în cochilii care semănau un pic cu coarnele de berbec; existau de mai mulți ani decât dinozaurii.

Interesant este că dinozaurii nu au dispărut cu desăvârșire. Unii dintre ei erau cât o pisică. Câțiva dinozauri mici aveau aripi, unul dintre ei fiind strămoșul păsărilor din ziua de azi. Păsările se mulțumesc cu gustări modeste, iar când timpurile nu sunt prielnice ele zboară în căutare de zone în care să o ducă mai bine. Majoritatea oamenilor de știință sunt de părere că păsările se trag din dinozauri ale căror membre superioare s-au transformat în aripi. Acum, că ai aflat lucrurile astea, vei fi de acord că nu toți dinozaurii au dispărut. Pur și simplu, cei mici au zburat în altă parte!

După dr. Richard Fortey, *De ce au dispărut dinozaurii, iar celelalte animale nu?*

1. Precizează valoarea de adevăr a enunțurilor date, notând în dreptul fiecăruia A (adevărat) sau F (fals).

- Textul dat este un text nonliterar.
- Acesta este scris într-un limbaj literar.
- În text sunt prezentate posibilele cauze ale dispariției dinozaurilor.
- Un text nonliterar conține informații exacte și adevăruri științifice.
- Informațiile furnizate de text sunt invenții ale autorului acestuia.
- Autorul textului susține că dinozaurii nu au dispărut cu desăvârșire, păsările fiind urmașele unor specii de dinozauri mici, cu aripi.

2. Selectează din text informații referitoare la aspectele următoare, organizându-le într-un tabel:

• cauzele dispariției dinozaurilor;	...
• modul de hrănire al acestora;	...
• supraviețuirea unor specii de pe vremea dinozaurilor.	...

3. Imaginează-ți că ești organizatorul unei dezbateri cu titlul „Dispariția dinozaurilor“ la Clubul Științelor, având-l invitat pe Richard Fortey. Realizează un afiș prin care să promovezi evenimentul.
Vei reuși dacă:

- vei preciza titlul evenimentului și organizatorul;
- vei include data, ora, locul desfășurării evenimentului;
- vei însoți textul cu un desen potrivit.

4. Se dă enunțul:
În mări, crabii, scoicile și melcii au supraviețuit.

- Subliniază cu o linie subiectul și cu două linii predicatul.
- Precizează felul subiectului.
- Numește părțile de vorbire prin care este exprimat subiectul.

5. Redactează o compunere cu titlul „O zi în Parcul Dinozaurilor“, în care să prezinți o vizită într-un parc tematic. Urmărește pașii următori:

- întocmește un plan de idei al compunerii;
- respectă părțile compunerii și proporția dintre acestea;
- respectă normele de redactare a unui text.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exerciții / Calificativ	1	2	3	4	5
S	••	•	•	•	•
B	•• ••	••	••	••	••
FB	••• •••	•••	•••	•••	•••

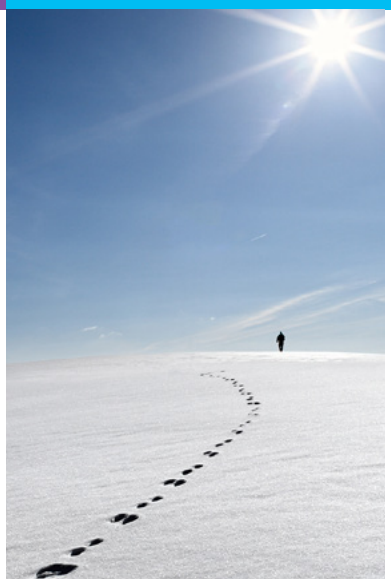

Citește textul următor și respectă indicațiile de mai jos.

Nu știu cât îi trebuie cuiva să facă înconjurul lumii la pas, dar mie mi-a luat 1 789 de zile alergând.

A fost o călătorie în scopuri caritabile, în care am învățat multe lucruri despre oameni, despre natură și despre mine.

Am avut o experiență de neuitat în Siberia, când un lup a intrat în cortul meu, noaptea. M-a privit, apoi a ieșit și s-a făcut nevăzut. Haite de lupi m-au însoțit de la distanță timp de zece zile, fără să-mi facă vreun rău, amintindu-mi că adesea aceste animale îi apără pe oameni. Nu-i voi uita nici pe copiii din Alaska de la care am primit un banner înainte de a porni într-o călătorie de sute de kilometri prin pustiu. Învățătoarea lor mi-a zis: „I-am dat unei stele numele tău! Când vom privi noaptea cerul înstelat, ne vom gândi la tine.“

Și am reușit. Am înconjurat întreaga lume. Pe lespezile din curtea casei mele din Tenby (Țara Galilor) sunt gravate două urme de picior: prima, când am plecat în călătorie; cea de-a doua, la întoarcere. Între ele sunt 32 000 de kilometri.

Nu uita: urmează-ți visul, oricare ar fi acesta!

După Rosie Swale-Pope, *Cât durează o călătorie pe jos în jurul lumii?*

Piramida. Identifică prin ce modalități ai putea pune în practică îndemnul de la baza „piramidei“ alăturate.

1. Lucrează individual timp de cinci minute.
2. Lucrați în perechi, confruntând setul de propuneri făcute. Întocmiți o listă comună, cu cele mai valoroase trei idei.
3. Lucrați în grupuri de câte patru elevi (două perechi). Consultați-vă și rețineți, într-o listă comună, cele mai valoroase trei idei.
4. Lucrați cu tot colectivul clasei, expunându-vă concluziile din grup. Discutați și notați apoi, pe tablă, concluziile finale.

Autoevaluare

Apreciază felul în care ai participat la activitățile propuse în această unitate de învățare, completând **lista de control** de mai jos.

Atitudini față de sarcinile de lucru	DA	NU
• Am urmat instrucțiunile.		
• Am cerut ajutor atunci când am avut nevoie.		
• Am colaborat în perechea/în grupul din care am făcut parte.		
• Am lucrat atent la sarcinile care mi-au revenit.		
• Am participat activ la lucru, la realizarea de materiale, la formularea concluziilor.		
• Am împărtășit bucuria reușitei cu ceilalți colegi.		

Unitatea 9

Figuri celebre

Vom explora împreună ...

- Textul biografic
- Susținerea unei opinii
- Compunerea în care se folosește descrierea
- Cartea poștală
- Propoziția simplă
- Propoziția dezvoltată. Părți secundare de propoziție

George Enescu

după George Sbârcea

Ne amintim

Unele texte relatează despre viața unor personalități din realitate, despre acțiuni ale acestora care le-au făcut faimoase.

Vocabular

spiritual: (aici) cultural
lied, sonată, cvartet, simfonie, operă: tipuri de compoziții muzicale
providențial: care apare la momentul potrivit, printr-o întâmplare ieșită din comun
poștalion: trăsură trasă de mai mulți cai
a urzi: a pregăti, a înfiripa

Printre oamenii noștri de seamă, care au dus cel mai departe în lume numele României, înzestrându-l cu frumuseți spirituale fără număr, se află și George Enescu. A fost un muzician admirat și iubit peste tot unde a apărut cu vioara sau cu bagheta de dirijor.

În calitate de compozitor, a cucerit de timpuriu celebritatea mondială cu cele două *Rapsodii române* ale sale, cărora le-a adăugat treptat un număr important de lieduri, sonate, cvartete, simfonii și opera *Oedip*.

Povestea sa a început la 19 august 1881 la Liveni, în județul Botoșani, într-o casă aflată pe o coastă năpădită de verdeață. În lungile-i călătorii muzicale prin lume, a purtat imaginea casei părintești tăinuită în gândurile sale, ca într-o chilie. Se trăgea dintr-o familie cu dragoste de muzică, Jorjac – cum l-au alintat părinții – moștenind din plin darul acesta.

Cea dintâi amintire muzicală datează dintr-o seară când a ascultat un taraf compus din viori, nai, țambal și contrabas. Ghemuit cu bărbia în piept lângă părinții săi, Jorjac i-a urmărit pe lăutari fără să clipească. Ajuns acasă, a rupt niște nuiele și, legându-le cu o sfoară întinsă, a încercat să cânte tot ce reținuse din cele auzite. Cum sfoara nu scotea niciun sunet, copilul a fredonat el însuși melodiile ce i se întipăriseră în auz, căci avea de pe atunci o memorie muzicală fenomenală. Această întâmplare providențială le-a atras atenția părinților asupra dragostei față de cântec, față de sunetele armonioase, pe care o arăta copilul.

Lumea din jurul micului Jorjac era plină de sunete ce-l fermecau: paznicii sunau din corn, se auzeau la răstimpuri semnalele prelungi ale

poștalioanelor, toată vara sunau buciumurile păstorilor și tălăngile turmelor de pe tăpșane. Apoi vântul dimprejurul casei, când ușor și șoptit, când înalt și ascuțit. Noaptea, când luna suia peste creasta copacilor, copilul veghea în camera lui. Se cufunda târziu în vise, legănat de muzica fantastică a naturii.

După jocurile naive de-a muzica, după ce aruncase nemulțumit pe foc o vioară cu numai trei strune care îi fusese dăruită, Jorjac a primit de la tatăl lui o vioară adevărată.

Stăpân de această dată pe un instrument în toată legea, copilul s-a așternut pe învățătură. Iarna, când viscolul troienea grădina, n-ar fi lăsat vioara din mână nici măcar o clipă. Vara mai cânta la horele sau la petrecerile din sat, unde îl duceau părinții. Îl vrăjea neasemuita grație cu care femei și bărbați ageri, în costume populare, cu cămăși înflorite la gât, se învârteau la horă. A învățat în acest timp, cu multă ușurință, aproape fără să bage de seamă, o mulțime de melodii, pe care nu le-a uitat. Din ele a urzit mai târziu primele sale compoziții cântate în țară și peste hotare, care i-au adus celebritatea (*Poema română* – 1897; *Rapsodia I* – 1901 și *Rapsodia a II-a* – 1902).

Copilului cuminte și plin de curiozitate i se cuvenea o răsplată pentru sârguința sa, care s-a ivit sub înfățișarea unui lăutar adus de la Dorohoi, ca să-l învețe. Era Nicolae Chioru, cel dintâi maestru de muzică al lui Enescu. După o vreme, înțelegând că nu prea are ce să-l mai învețe pe Jorjac, Nicolae Chioru îi spuse tatălui lui Jorjac:

— Băiatul acesta al dumitale e mic de vârstă acum, dar are să ajungă un mare artist, ba chiar mai mult decât arată. Are să cinstească neamul nostru din Moldova.

Când copilul avea cinci ani, în 1886, a avut loc o întâlnire hotărâtoare pentru cariera viitorului compozitor – cea cu Eduard Caudella, cunoscut compozitor român la vremea aceea. Caudella i s-a adresat binevoitor lui Jorjac:

— Dacă știi vreo bucată, te rog să mi-o cânți.

— Mai întâi se făcea să-mi cânți dumneata, ca să văd ce știi! a ripostat băiatul, înfruntându-l din privire, într-un mod neașteptat, pe Caudella.

Apoi s-a răsucit și a luat de pe masă vioara, cântând lin și îngândurat. La terminarea cântecului, maestrul rămase cu un fior în inimă. După numai doi ani de studiu, Caudella a constatat un progres nebănuit și i-a sfătuit pe părinți să-l ducă pe Jorjac la Viena, pentru a primi o educație muzicală pe măsură.

În 1894, sfătuit de profesorul său, a ajuns să studieze la Paris. În câțiva ani, Enescu era socotit un muzician desăvârșit. A concertat în toată lumea, atât ca pianist și violonist, cât și ca dirijor.

În 1919, ajuns în America, a mărturisit unui reporter: „Viața mea toată mi-am pus-o fără preget în serviciul artei, iar arta mea e pusă la dispoziția lumii întregi. Lumea trebuie să cunoască țara mea așa cum e. Peste tot unde mă duc, eu nu uit că aceasta este prima mea datorie.“

George Enescu a murit în 1957, la Paris, lăsând în urmă o existență, o activitate și o creație ce n-au încetat să fie un nesecat izvor de muzică.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în gând, apoi cu voce tare.
2. Ce prezintă textul citit?
3. Formulează întrebări referitoare la textul citit, cu ajutorul cuvintelor date: **Cine ...?**, **Ce ...?**, **Când ...?**, **Care ...?**, **De ce ...?**

4. Ce etape ale vieții marelui artist sunt menționate? Marchează, pe o **axă a timpului**, principalele momente ale vieții lui George Enescu.

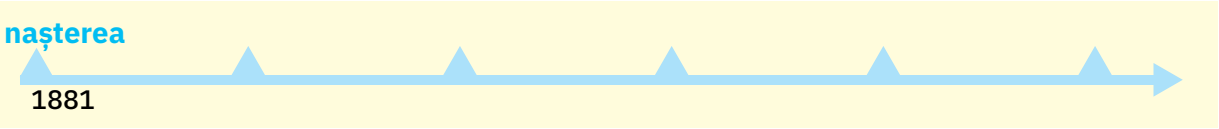

5. Discutați, în perechi, răspunsurile la întrebările de mai jos.

- Ce îi plăcea lui Jorjac?
- Cum și cu ce se juca?
- Cum își petrecea timpul liber?
- Ce era neobișnuit în preocupările sale?

Reține

Lucrarea care prezintă date și evenimente petrecute în realitate, ordonate cronologic, din viața unei persoane care a existat, poartă numele de **biografie**.

Într-o biografie, alături de personalitatea asupra căreia se concentrează atenția autorului, apar și alte persoane, cu o anumită însemnătate în viața protagonistului.

6. Numește persoanele care au avut însemnătate în viața lui George Enescu, pe baza textului citit.

7. Completează **ciorchinele** de mai jos cu informații potrivite.

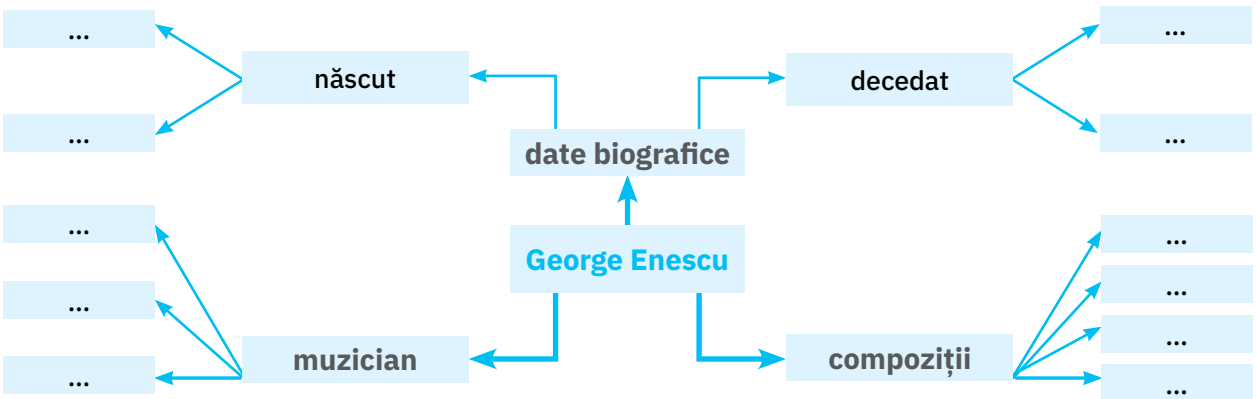

Turul galeriei

Audiați, în clasă, un fragment din *Rapsodia Română nr. 1* de George Enescu. Ce emoții vă produce muzica audiată? Fiecare elev va realiza un desen inspirat de muzica ascultată. Expuneți desenele și organizați un tur al galeriei, discutând despre:

- culorile folosite;
- bogăția elementelor desenate;
- dinamica fiecărei compoziții.

8. Lucrați împărțiți în cinci grupe, fiecărei grupe revenindu-i o parte din text, despre:

- copilăria lui Jorjac;
- prima lui amintire muzicală;
- inițierea în muzică;
- studiile muzicale;
- convingerile și mărturisirile făcute de Enescu.

Elevii din fiecare grup au în vedere următorul plan de lucru:

- recitirea fragmentului corespunzător aspectului revenit;
- adresarea de întrebări, pentru a lămuri toate aspectele expuse în text;
- stabilirea unui reprezentant al grupei, care să prezinte colegilor conținutul cercetat.

Să explorăm textul

1. **Jurnalul dublu.** Recitește textul. Identifică trăsăturile morale ale artistului George Enescu, completând tabelul dat.

Trăsături morale	Situații care le dovedesc
...	...

2. În text, autorul spune că Jorjac fusese nemulțumit de vioara cu trei strune dăruită de tatăl său și că a aruncat-o în foc. Ce părere ai despre acest gest? Motivează-ți răspunsul.
3. Din text reiese că Jorjac era un copil hotărât și deosebit față de ceilalți. Selectează două argumente care să susțină afirmația.
4. Dintr-unul dintre episoadele povestite în text aflăm că la întâlnirea lui Jorjac cu maestrul Caudella, copilul dorește ca mai întâi să-l audă cântând pe muzician. Este acesta un comportament lipsit de respect? Susține-ți părerea, cu argumente.

George Enescu, la trei ani

5. Lucrați în grupe de câte 3 – 4 elevi. Pornind de la afirmația lui George Enescu: **„Mi-am slujit patria cu armele mele: pana, vioara și bagheta.“**, răspundeți la întrebările de mai jos, apoi susțineți în fața clasei rezultatele la care ați ajuns.
   - De ce numește muzicianul „arme“ obiectele pe care le enumeră?
   - Ce sens are expresia „a sluji patria“?
   - Considerați că, procedând așa cum susține, George Enescu a dovedit patriotism? Argumentați.

Miniproiect

Citește, din diferite surse, articole și studii despre George Enescu. Faceți o vizită la Muzeul Enescu sau la Casa Memorială de la Sinaia. Organizați un concurs de prezentare a personalității artistului, făcând referire la:
- lucrările sale;
- călătoriile și turneele sale.

Juriul va aprecia prezentările după criterii prestabilite.

Ne amintim

Pentru a susține o părere, o opinie, mai întâi reflectezi asupra situației prezentate, apoi formulezi argumentele necesare. Într-un grup, este firesc să acceptăm și părerile celorlalți, chiar dacă, uneori, acestea nu coincid cu ale noastre.

Recomandări:
- lucrați în grup, consultându-vă, punându-vă întrebări;
- susțineți afirmațiile cu argumente convingătoare;
- prezentați în mod original concluziile voastre;
- respectați regulile de aur ale unei prezentări.

Ne amintim

Propoziția este o comunicare orală sau scrisă cu un singur predicat.

Joc

Lucrați în grup. Învățătorul citește rar o listă cu propoziții simple și dezvoltate. Elevii ascultă și notează propozițiile pe o fișă, într-un tabel ca în model:

Propoziții simple	Propoziții dezvoltate
Soarele răsare.	...

Câștigă echipa care a grupat corect toate propozițiile citite.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește propozițiile de mai jos, identificând predicatele, apoi subiectele.

a. Jorjac cântă. **b.** Jorjac cântă la vioară.

- Din ce este alcătuită prima propoziție? Dar a doua?
- Transformă a doua propoziție, astfel încât să fie alcătuită doar din subiect și predicat. Ce rol au, în exprimare, celelalte cuvinte?

Reține

Propoziția alcătuită doar din subiect și predicat este o **propoziție simplă**.

Subiectul și predicatul sunt părți principale de propoziție.

2. Precizează care dintre propozițiile de mai jos sunt simple.

Elevii pleacă de la școală. Soarele a intrat în nori. Bate vântul. Norii picură stropi reci de ploaie. Trecătorii aleargă. Sosește autobuzul.

- Transformă propozițiile dezvoltate în propoziții simple.

3. Completează următoarele propoziții simple cu:

- **subiecte potrivite**;
... cântă.
... am mâncat.
... veți pleca.

- **predicate potrivite**.
Maria ... .
Ei ... .
Dumneavoastră ... .

4. Formulează cât mai multe propoziții simple, după schemele date. Corectați-vă în perechi, potrivit criteriilor de mai jos și scării de apreciere.

- $\frac{\text{S}}{\text{substantiv}} + \frac{\text{P}}{\text{verb}}$
- $\frac{\text{P}}{\text{verb}} + \frac{\text{S}}{\text{pronume}}$
- $\frac{\text{P}}{\text{verb}} + \frac{\text{S}}{\text{substantiv}}$

Criterii	Da	Nu	Parțial
• respectarea schemelor			
• identificarea mai multor variante			
• acordul predicatului cu subiectul			

Scară de apreciere

Da – 3 p. Nu – 0 p. Parțial – 1 p.

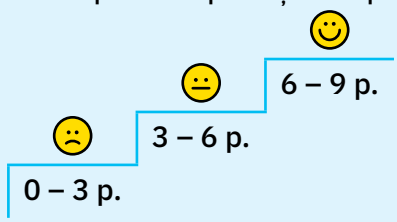

5. Dezvoltă propozițiile simple de mai jos, potrivit întrebărilor dintre paranteze.

- Elevii pleacă ... (**unde?**) ... (**când?**).
- Maria s-a întâlnit ... (**cu cine?**).
- Andrei scrie ... (**ce?**) ... (**ce fel de?**).

6. Formulează câte o propoziție simplă, respectând indicațiile:

a. subiectul este exprimat prin:
- substantiv propriu;
- pronume personal.

b. predicatul este exprimat prin verb la timpul:
- trecut;
- viitor.

7. Se dau cuvintele: **eleva**, **poezia**, **învață**, **silitoare**, **ea**.

- Alcătuiește propoziții, combinând cuvintele de mai sus, după cifrurile: 1 ; 3 1 ; 4 ; 3 5 ; 3
- Notează și tu alte cifruri.
- Subliniază subiectul și predicatul din fiecare propoziție obținută.

Să redactăm

1. Citește textele de mai jos și răspunde la cerințele alăturate.

A. „Tomi era mic, prietenos și cu aspect de pui de lup. Numai vârfurile urechilor nu erau drepte, cum le au lupii. Avea labele groase, disproporționate față de restul corpului. După două zile, una dintre urechi și-a îndreptat vârful. După alte două, cealaltă a urmat-o. Era maroniu, cu o nuanță care se închidea pe spinare.“

Adrian Oprescu, *Tomi*

- Ce înfățișează textul A?
- Ce elemente cuprinde descrierea lui Tomi?
- Selectează expresii referitoare la:
  - statura cățelușului;
  - aspectul corpului acestuia;
  - culoarea lui Tomi.

B. „Mergeam pe șosea spre Cezieni până ajungeam în valea Ruiului. O luam apoi pe scurtătură, prin vale, pe potecă. Treceam pe sub plopii argintii și respiram mirosul lor. Ajungeam apoi în pădurea de stejar. Altă umbră, alt miros. La marginea acestei păduri era un luminiș mare, cu iarbă înaltă. Tomi se scălda în iarbă, bucurându-se de ceva ce orașul nu-i putea oferi.“

Adrian Oprescu, *Tomi*

- Ce înfățișează textul B?
- Ce elemente cuprinde descrierea peisajului traversat de cel care povestește și de Tomi?
- Selectează expresii referitoare la:
  - forme de relief;
  - obiecte întâlnite;
  - plante;
  - senzații descrise.

2. Redactează o compunere despre o persoană pe care o apreciezi, evidențiindu-i atât însușirile fizice, cât și pe cele sufletești. Pentru compunerea ta, ai în vedere:

- să dai un titlu potrivit compunerii;
- să întocmești planul inițial al compunerii;
- să faci referire la:
  - aspectul fizic al persoanei alese;
  - comportamentul său;
  - modul de a vorbi;
  - modul de a acționa;
  - modul de a relaționa cu ceilalți.
- să folosești un limbaj expresiv;
- să respecți normele de redactare.

3. Corectați-vă compunerile în perechi. Completați cele patru cadrane, cu informații potrivite referitoare la activitatea colegului.

Mi-a plăcut ..., pentru că	Mi-a plăcut și ..., pentru că ... .
Personajul ... mi-a amintit de	Compunerea citită mi-a creat o stare de ... .

Ne amintim

A descrie înseamnă a înfățișa, a prezenta caracteristicile unei ființe, ale unui obiect, fenomen, peisaj ș.a., făcând referire la elemente și detalii ale sale.

O vizită în atelierul lui Brâncuși

după Cella Delavrancea

Eram la Paris în anul 1922. Primăvara întârziată izbucnise în luna iunie pe coama copacilor îngrădiți de zidurile caselor aliniate în mândrul stil Ludovic al XIV-lea. La colțul străzii se desfășoară esplanada Palatului Invalizilor cu măreața simplitate a unei armonii rar întâlnite chiar în acest oraș-minune. Într-una dintre aceste case locuia un vechi prieten al meu, amator de artă. Fiind la dejun cu el, mi-a arătat două noi achiziții: un cap de bărbat în lut ars și o coloană de bronz cam de șaizeci de centimetri, pe un soclu din același metal, cu două reliefuri rotunde.

— Ghici ce reprezintă și cine e autorul! mi-a zis.

N-am putut să răspund.

— Este portretul unei prințese și autorul este Brâncuși, sculptorul român, un om foarte original. N-ai vrea să-l cunoști?

Ciudata operă îmi stârnise curiozitatea și, după câteva zile, ne aflam amândoi într-o curte prăfoasă cu ateliere de lemn cu uși deschise, prin care se zăreau blocuri de piatră de marmură, ciment și câțiva bărbați cu tichii din hârtie pe cap, sumar îmbrăcați. În final, pe stânga, era atelierul lui Brâncuși. Ne aștepta. Chiar el ne-a deschis ușa. Doi ochi mici, albaștri mi-au sfredelit privirea din umbra orbitelor adânci. Șiretenie, bănuială și o sclipire de ostilitate jucau în ei. M-a întâmpinat cu un glas cântărit:

— Vasăzică, ești fata lui Barbu Delavrancea... mda... și cânți frumos la pian... dar nu de-ale noastre.

Vocabular

stil Ludovic al XIV-lea: stil arhitectural somptuos, caracterizat prin forme largi, cu numeroase ornamente
esplanadă: loc cu flori și pomi, aflat în fața unei clădiri importante
soclu: suport ce susține o coloană, o statuie
ostilitate: adversitate, vrăjmășie
pirostrie: (aici) suport pe care se pune ceaunul la foc
foale: unealtă care servește la făcut vânt, pentru întețirea focului
dulgherie: meseria celui care confecționează obiecte din lemn

— Acelea nu sunt pentru pian, dar știu toate jocurile noastre țărănești și, când joc, nu mă întrece nimeni.

Intrasem în casă. Odaia era mare, cu pereți dați cu var și o imensă vatră cu un ceaun negru pe pirostrii. O masă rotundă, tăiată dintr-un trunchi gros de copac, în jurul ei butuci la fel, pe trei picioare, dădeau încăperii un aspect primitiv.

Brâncuși mă examină fără indulgență. Totul era vioi în el: barba sură, părul lung lăsat în voie, haina de lucrător, mâinile agere. De pe diferite polițe de cărămidă, văruite și ele, se înălțau ca trestiile alămuri cioplite în diferite forme și, pe un scrin, niște pepeni ovoidali, din același metal, luceau atât de tare, încât mi s-a părut că le aud vibrația de violoncel. N-am putut să mă stăpânesc și am spus:

— Ce vii sunt!

Brâncuși a surâs. Dintr-odată eram mai apropiați.

— Da. Le șlefuiesc cu mâinile luni de zile până sunt însuflețite. Ăsta e portretul unei domnișoare, a zis punând degetul pe unul din pepeni, pe care apărea desenul simplificat al unui ochi.

În fața mea, tăiată ca un fierăstrău, o bucată voluminoasă de alamă domina vertical celelalte obiecte. Brâncuși m-a întrebat:

— Ce zici de asta? Îți place? Dacă vei ghici ce reprezintă, te voi pofti la prânz și ai să mănânci ciuperci pregătite de mine.

Am privit și, în urechi, mi-a răsunat de departe un glas răgușit.

— Cucurigu-gagu, cântă cocoșul, am răspuns.

Ochii lui Brâncuși au strălucit deodată în cutele pleoapelor trase într-un surâs:

— Bravo! Nimeni n-a mai simțit până acum că alama asta cântă. Vasăzică, n-am greșit. Dumneata îmi dovedești că am izbutit. Îți mulțumesc... Am să-ți pregătesc un prânz grozav. Mă bucur să te primesc la masă și să stăm noi doi de vorbă. Când vrei să vii? Dar mai întâi spune-mi: cum ai ghicit?

— Ai tăiat profilul alamei în zigzag. Pentru auzul meu a fost echivalent cu strigătul cocoșului.

Brâncuși era mirat. Se îmblânzise. Mi-a arătat niște cuțite făcute de el, vătraie și alte fierării ieșite din mâna lui, foale mari atârnate la vatră și, la urmă, un caiet de schițe de o mare siguranță tehnică. Era vesel ca un copil care-și arată jucăriile. Bănuiala se topise. Ne-am despărțit după ce am hotărât ziua dejunului.

Am plecat bucuroasă. Se știa că Brâncuși nu primea ușor în intimitatea lui. Își cinstea prietenii cu solemnitate, cu o mâncare de ciuperci pregătită de el cu mirodenii alese în mare mister.

Începuse să se lumineze faima lui ca un soare care astăzi i-a înălțat gloria peste două continente. Brâncuși a adâncit în sculptură esența artei țărănești care, în toate expresiile ei, de la olărie la dulgherie, de la tăieturile în lemn la broderiile iilor, poartă ritmul vieții unui neam vechi, creator de simboluri nepieritoare.

Ne amintim

Un text despre o personalitate poate cuprinde și scurte descrieri ale unui colț din natură sau ale unui loc.

Să înțelegem textul

1. Citește textul în șoaptă, apoi cu voce tare.
2. Citește:
   - un enunț care exprimă o mirare;
   - descrierea atelierului lui Brâncuși;
   - fragmentul care vorbește despre contribuția lui Brâncuși în sculptură.
3. Citiți textul pe roluri.

Joc de rol

Imaginează-ți că ești Brâncuși.
- De ce crezi că o privea bănuitor pe Cella Delavrancea?
- Ce dovedea „glasul cântărit“?

Imaginează-ți că pianista nu ar fi ghicit ce reprezintă lucrarea indicată.
Joacă scena împreună cu o colegă.

Portofoliu

Caută informații despre personalitatea și viața lui Brâncuși, utilizând diferite surse. Realizează o scurtă prezentare a creațiilor sale din Ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu.

Cvintetul

Compune un cvintet despre Constantin Brâncuși, respectând regulile de alcătuire a acestei strofe, prezentate la pagina 98.

1. Constantin Brâncuși
2. ... ...
3. ... ...
4. ... ...
5. ...

4. Răspunde la întrebările și cerințele de mai jos.
   - Cine a fost Constantin Brâncuși?
   - A cui fiică era vizitatoarea lui Brâncuși la Paris? Caută informații atât despre tânără, cât și despre tatăl acesteia.

5. Lucrați în perechi. Selectați, din text, informații despre înfățișarea lui Constantin Brâncuși. Completați un tabel asemănător celui dat.

Ochi	Privire	Barbă	Păr	Mâini
...	...	...	...	...

6. Ce fel de om pare la începutul vizitei Constantin Brâncuși?
7. Ce anume îl determină pe sculptor să își dezvăluie felul de a fi?
8. Numește patru trăsături morale ale sculptorului Brâncuși, pe care le poți desprinde din text.

Reține

Trăsăturile morale ale unei persoane sunt sugerate de ceea ce spune, de atitudinile sau de faptele sale.

Să explorăm textul

1. Delimitează în fragmente textul „O zi în atelierul lui Brâncuși“.
2. **De două ori cinci.** Rezolvă cerințele date.
   - Citește primul fragment.
   - Notează, în caiet, cinci cuvinte sau cinci idei despre ceea ce ai citit.
   - Recitește fragmentul.
   - Inventariază alte cinci cuvinte sau cinci idei nesesizate prima dată.
   - Comparați, în perechi, listele și discutați despre aspectele nesesizate sau nelămurite.
   - Întocmiți o listă comună de idei.
   - Lucrați similar și pentru celelalte fragmente ale textului.
3. Întocmește planul dezvoltat de idei al textului.
4. Lucrați în perechi. Rezolvați una dintre sarcinile din cadranele de mai jos. Expuneți, la tablă, produsele obținute.

Precizați timpul și spațiul unde se desfășoară întâmplarea.	Realizați portretul sculptorului prin desen sau colaj.
Explicați de ce Brâncuși nu primea ușor oaspeți în intimitatea sa.	Identificați asemănări și deosebiri între George Enescu și Constantin Brâncuși.

5. Lucrați în perechi. Căutați pe internet și analizați, în clasă, imagini care înfățișează câteva dintre operele lui Brâncuși.
   - Ce vă sugerează fiecare?
   - Sesizați corespondența dintre lucrare și titlul acesteia? Precizați ce anume vi s-a părut dificil, în anumite cazuri.

Să ne exersăm cunoștințele gramaticale

1. Citește replicile copiilor.

- Subliniază, în fiecare propoziție, predicatul și subiectul.
- Prin ce diferă propozițiile date? Precizează propoziția simplă.
- Formulează întrebări la care să răspundă cuvintele „alama“, „cel talentat“, „oaspetelui“, „o lucrare“, „de-a lui“.

2. Transcrie doar propozițiile dezvoltate dintre cele de mai jos.
Elevii așteaptă vacanța mare. Învățătorul va anunța lecturile pentru vacanță. Copiii ascultă. Ei își notează în caiete.

3. Transformă propozițiile simple de mai jos în propoziții dezvoltate.
- Bunicul povestește.
- Pericolul a trecut.

Joc

Dezvoltați propoziția de mai jos, adăugând, pe rând, una, două sau mai multe părți secundare de propoziție.
Vioara vibrează.

Reține

Propoziția care, pe lângă predicat și subiect, conține și alte părți de propoziție se numește **propoziție dezvoltată**. Părțile de propoziție care însoțesc subiectul și/sau predicatul sunt **părți secundare de propoziție**.

4. Completează propozițiile de mai jos cu părți secundare care să răspundă la întrebările dintre paranteze.
- Frunzele ... (**ce fel de?**) strălucesc ... (**unde?**).
- El mănâncă ... (**ce?**) ... (**ce fel de?**).
- (**De unde?**) ... iese un iepure ... (**ce fel de?**).

Ne amintim

Cartea poștală ilustrată sau vederea este folosită pentru a transmite un mesaj unor persoane cunoscute, aflate la distanță.
Aceasta se trimite prin poștă, după aplicarea unui timbru.

Să redactăm

1. Observă **cartea poștală** alăturată.
- Identifică mesajul și datele de contact ale destinatarului.
- Precizează rolul unei cărți poștale.

2. Caută o imagine a locului unde îți vei petrece următoarea vacanță. Imaginează-ți că ești deja acolo. Redactează mesajul unei cărți poștale pe care să i-o trimiți unui prieten/unei prietene.

Paris, 1 iulie 2022

Dragă prietene,
Am cutreierat o zi prin Paris, vizitând printre altele și Muzeul Rodin.
Mi-am amintit că Brâncuși i-a fost ucenic. Voi încerca să identific locul unde sculptorul a avut atelierul de lucru.
Totul e fascinant!
Te îmbrățișez,
Dana

Destinatar: Andrei Mihai
str. Valea Florilor nr. 5
bloc 1, scara A, etaj 2, ap. 7
Timișoara, județul Timiș
România

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Când l-am cunoscut, în copilărie, eu nu eram decât un școlar mititel în clasa a doua primară, în vârstă de opt ani. Creangă era în pragul bătrâneții. Totuși, îmi aduc aminte de el destul de bine. Printre atâția dascăli severi și **încăcriți**, care mi-au chinuit copilăria ani de-a rândul, îmi apare figura blândă a domnului Creangă, pe care toți băieții îl iubeau...

Cu ce dragoste, cu ce căldură își îndeplinea el nobila misiune de **luminător**! **Patima** lui era gramatica și punctuația. Ținea la scrisul limbii curate românești, după firea ei. Și făcea cu noi în clasă probă pentru bucățile ce le tipărea mai pe urmă în celebra carte *Învățătorul copiilor*.

Blând, comunicativ, domnul Creangă nu ne strunea ca dascălii ceilalți, în fața cărora **stăteam smirnă**, pironiți în bănci. Uneori, afară, privea la jocurile noastre și ne învăța cum trebuie să batem mingea.

Într-o zi, s-a urcat în sanie cu copiii, ca să ne învețe el pe noi, mucoșii, cum trebuie cârmuită sania cu piciorul la cotitură...

Îmi aduc aminte cu ce drag ne scoteam căciulile din cap când îl întâlneam pe stradă. Pe când ceilalți dascăli gravi nici nu-și aruncau ochii la niște școlari mărunți, domnul Creangă răspundea vioi la salutul nostru, scoțând de pe cap pălăria lui sură și mare cât roata carului.

După Jean Bart, *Evocări despre învățătorul Ion Creangă*

Vocabular

încăcrit: neprietenos, ursuz
luminător: persoană care îi învață pe alții
patimă: (aici) pasiune
a sta smirnă: a sta în poziție de drepți

Portofoliu

Imaginează-ți că ai crescut și ai plecat din localitatea natală. Redactează mesajul unei cărți poștale adresate celei/celui care ți-a fost învățătoare/învățător.

1. Selectează din text enunțurile sau expresiile care fac referire la:
   - înfățișarea învățătorului Creangă;
   - trăsăturile morale ale lui Creangă.
2. De ce Jean Bart și-l amintește cu drag pe Creangă? Ce dovedește patima lui Creangă?
3. În text, autorul spune că toți băieții îl iubeau pe Creangă. Scrie două argumente care să susțină afirmația autorului.
4. Se dă enunțul: **Creangă ținea la scrisul limbii curate românești.** Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.
   a. Propoziția dată este o propoziție dezvoltată.
   b. Predicatul propoziției este cuvântul „ținea“.
   c. Subiectul este exprimat printr-un substantiv comun.
   d. Restrângerea propoziției date la una simplă este „Creangă ținea“.
   e. Cuvintele „la scrisul“, „limbii“, „curate“, „românești“ sunt părți principale de propoziție.
   - Transformă propozițiile false în propoziții adevărate, corectând ce este necesar.
5. Redactează o compunere cu titlul „Învățătorul meu“, în care să introduci dialogul sau descrierea. Pentru a reuși, respectă pașii de mai jos.
   - Întocmește un plan inițial al compunerii, notând ideile pe care vrei să le dezvolți.
   - Scrie un inventar de expresii deosebite potrivite tematicii.
   - Notează, într-un tabel, trăsăturile fizice și morale și ilustrează-le prin situații concrete.
   - Respectă proporția dintre părțile unei compuneri.
   - Respectă normele de redactare a unei compuneri.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

La 16 februarie 1903, un român înainta Academiei de Științe din Franța un memoriu privind construcția „unui automobil zburător". Comisia aeronautică a considerat că proiectul era imposibil.

Românul care avea să încerce imposibilul era Traian Vuia. Se născuse în 1872, într-un sat din apropiere de Lugoj. Încă de pe băncile școlii visa să zboare.

— Crezi că-i cu putință? îl întreba el pe prietenul său.

— Nici gând! îi răspundea acesta. Dacă nici în legendă nu le-a reușit oamenilor să zboare, dar de-adevăratelea!

— Mie, când închid ochii, mi se pare că zbor! replica Traian. Eu am să zbor!

A urmat liceul și facultatea, iar la 30 de ani a plecat la Paris.

La 18 martie 1906, în prezența câtorva prieteni, încerca primul zbor cu automobilul zburător.

— Cine va omologa zborul?

— Să zbor doar, de rest nu-mi pasă!

Și, spre uimirea tuturor, aparatul a zburat 12 metri la o înălțime de un metru de sol. Era actul de naștere a aviației.

După D. Moroianu și I.M. Ștefan, *Traian Vuia*

1. Alege DA sau NU.
- Întâmplările povestite îl au în centrul lor pe Traian Vuia. DA/NU
- Acesta a plecat la Berlin, la 20 de ani. DA/NU
- La Paris, a zburat pentru prima dată cu un „automobil zburător". DA/NU

2. Selectează, din text, trei situații ce pot fi argumente în susținerea ideii că Traian Vuia a fost un inventator perseverent.

3. Imaginează-ți că ești Traian Vuia, te afli la Paris și tocmai ai reușit primul zbor cu automobilul zburător. Redactează o carte poștală adresată celui mai bun prieten al tău, din satul natal. Fii atent/atentă la câteva aspecte:
- să precizezi locul și data expedierii;
- să formulezi corect mesajul;
- să completezi datele destinatarului.

4. Se dă propoziția: **Traian a realizat primul zbor.**
- Subliniază predicatul și subiectul.
- Numește tipul propoziției date.
- Rescrie propoziția, adăugându-i o parte de propoziție secundară.

5. Redactează o compunere cu titlul „Prietenul meu", care să conțină descrierea acestuia. Ai în vedere:
- să prezinți trăsăturile fizice și morale ale prietenului;
- să respecți părțile compunerii și proporția dintre acestea;
- să aplici regulile de redactare învățate.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5
S	•	un argument	•	•	•
B	••	două argumente	••	••	••
FB	•••	trei argumente	•••	•••	•••

Citește textul de mai jos.

E o zi frumoasă de început de vară. Afară miroase a proaspăt, iar soarele zâmbește vesel lumii întregi.

Suntem la ora de limba română. Exersăm înaintea unui test. Discutăm despre feluri de propoziții. Doamna învățătoare ne propune un exercițiu de rezolvat individual.

Aproape toți începem să lucrăm, concentrați asupra temei. Numai Vlad privește pe fereastră, se vede că i-ar plăcea să fie în curtea școlii, la joacă.

Timpul pentru rezolvare s-a scurs. Începem să verificăm răspunsurile.
— Să ne spună ce este propoziția... Vlad, zice doamna învățătoare, privindu-l încurajator.
— Propoziția este ..., este ..., se poticnește Vlad, trezit ca dintr-un vis. Este ...

• **Ajută-l pe Vlad să răspundă corect.** Completează schema de mai jos cu informații potrivite.

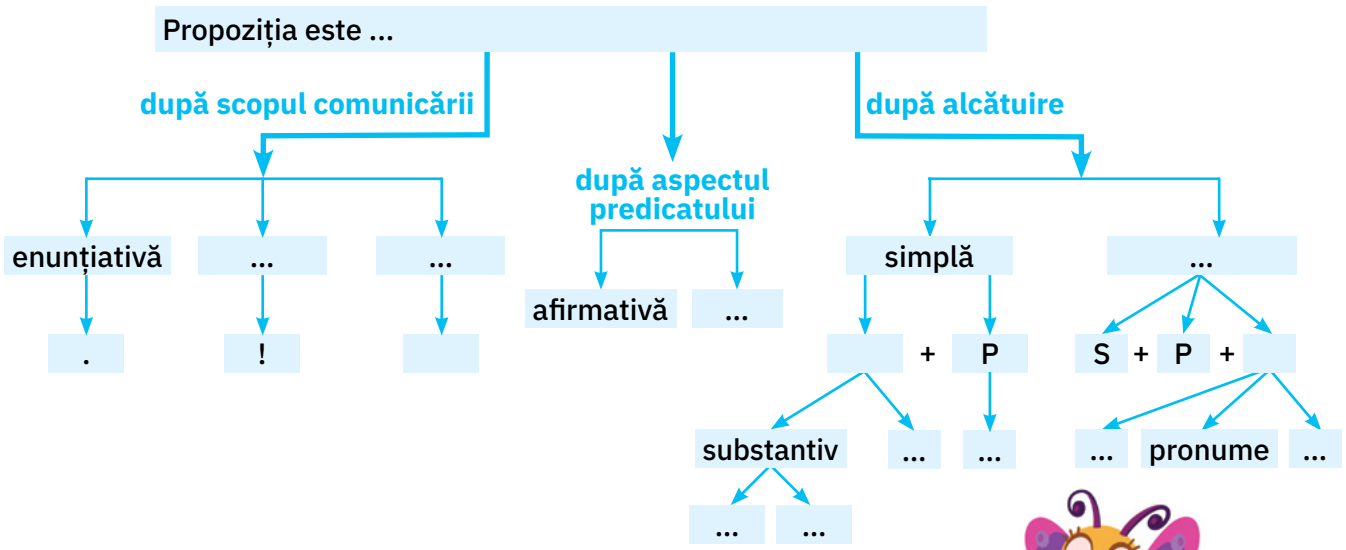

Autoevaluare

Apreciază felul în care ai reușit să realizezi sarcinile de lucru din unitatea de învățare care se încheie, notând calificativul potrivit.

Criterii	Da	Nu
• Recunosc figura centrală a unui text biografic.		
• Pot prezenta trăsăturile unei persoane prezentate într-un text biografic.		
• Pot susține o opinie.		
• Recunosc o propoziție simplă.		
• Transform o propoziție simplă într-o propoziție dezvoltată.		
• Redactez o compunere în care folosesc descrierea.		
• Pot scrie o carte poștală.		

La brațcu vacanța!

- Recapitulare finală
- Evaluare finală

Citește indicațiile de mai jos și rezolvă cerințele date.

Despre ce crezi că ar putea fi vorba într-un text intitulat „Tărâmul călușeilor“? Completează, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Ce crezi că se va întâmpla?	Ce dovezi ai?
...	...

Citește textul de mai jos, pentru a verifica dacă predicțiile tale se îndeplinesc.

Sus, în vârful Copacului Depărtărilor, creștea o creangă piezișă. Joe se cățără pe ea și privi în jos, dar nu deslușì nimic, pentru că întreg pământul era acoperit de o pâclă albă și groasă. Deasupra capului său se întindea un uriaș nor alb, despicat de înalta creangă care se pierdea într-o lumină purpurie.

Copiii erau peste măsură de încântați. Într-un final, ajunseră în vârf. Joe se sui cu grijă cât putu de sus, pe ultima creangă, iar apoi se făcu nevăzut în lumina purpurie. Beth și Frannie îl urmară. La capătul crengii se afla, în prelungire, o scăriță. Astfel străbătând norul, până să se dezmeticească bine, copiii erau în bătaia soarelui, pe un tărâm necunoscut și neobișnuit.

S-au îndeplinit predicțiile tale? Adaugă tabelului de mai sus încă o coloană, în care să notezi ce s-a întâmplat, de fapt. Apoi continuă lectura.

Ce crezi că se va întâmpla?	Ce dovezi ai?	Ce s-a întâmplat?
...	...	...

De undeva se auzea o melodie repetată insistent.

— Joe, pare genul de melodie care însoțește un carusel cu călușei, zise Beth. Nu-i așa?

Din senin, tot tărâmul începu să se învârtă. Copiii fură cât pe-aci să cadă din picioare, într-atât de neașteptată a fost smucitura.

— Ce se-ntâmplă? întrebă Beth înspăimântată.

— Ne învârtim ca într-un carusel, zise Joe. Am trecut deja de gaura din nor și acum nu mai știm unde e creanga de sus a copacului.

— Cum ne mai întoarcem acum acasă? întrebă speriată Frannie.

Identifică o soluție pentru rezolvarea situației celor trei copii.

De nicăieri țâșniră niște iepurași care îi priveau pe copii cu vădit interes. Unul dintre ei își vârî capul prin nor și observă că nu departe se afla Copacul Depărtărilor.

— Să nu cumva să săriți, zise el, căci o să cădeți din nor. Am o sfoară!

Și scoase din buzunar o funie galbenă.

După Enid Blyton, *Tărâmul călușeilor*

Scrie, în caiet, un final potrivit pentru acest fragment.

1. Delimitează textul dat în fragmente.

2. Întocmește planul dezvoltat de idei al textului.

3. Povestește textul, în scris.

4. Transformă în povestire dialogul dintre copii.

5. Se dă propoziția: **Frannie, Beth și Joe stau pe un nor pufos.**
- Subliniază și analizează predicatul propoziției.
- Precizează felul subiectului.
- Indică adjectivul.
- Numește felul propoziției date.
- Adaugă încă o parte de propoziție enunțului dat.
- Transformă propoziția obținută într-una simplă.

6. Indică varianta corectă a cuvintelor marcate.
- — **Cei**/**Ce-i** cu voi? a întrebat Joe.
- — Iată un iepure! **Nul**/**nu-l** vedeți?
- O să ascult melodia caruselului **altă dată**/**altădată**.

Portofoliu

Imaginează-ți că te afli pe creanga cea mai de sus în Copacul Depărtărilor.
- Ce vezi?
- Ce auzi?
- Ce simți?

7. Formulează câte un enunț, evidențiind înțelesurile diferite ale cuvântului „copii“.

8. Imaginează-ți că știi unde se află Copacul Depărtărilor. Redactează o invitație la un picnic sub acest copac, adresată celor mai buni prieteni.

9. Scrie cuvinte cu înțeles:
- asemănător pentru: **cântat**, **tărâm**, **a se învârti**;
- opus pentru: **nicăieri**, **interes**, **a cădea**.

10. Lucrați în perechi. Unul dintre voi solicită informații, formal și informal, pornind de la imaginile de mai jos, iar celălalt răspunde. Schimbați apoi rolurile.

11. Relatează o compunere cu titlul „Tărâmul de dincolo de nori“. Vei reuși dacă:
- întocmești planul de idei al compunerii;
- folosești expresiile: *minune strălucitoare, nori ca de scamă, lume fantastică, nebănuite umbre*;
- respecți normele de redactare a unei compuneri, de ortografie și de punctuație.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele date.

Ieri, profesorul nostru de limba română a scris pe tablă: „Vacanță...“, cum se obișnuiește la noi în ultima oră de școală. Dar în loc să pună semnul exclamării după cuvântul „vacanță“, a adăugat trei puncte într-un mic șir alb. Ne-am dumirit repede. Profesorul ne-a spus că a ieșit la pensie. Cele trei puncte de cretă vorbeau de o despărțire mai lungă. În clasă s-a făcut tăcere și toți am încercat un sentiment de tristețe, de părere de rău, care, de fapt, nu însemna altceva decât că l-am iubit mult. După fețele noastre, cam înnourate, și-a dat seama și profesorul de lucrul acesta și a încercat printr-un zâmbet să ne lumineze inimile.

— Nu plec din oraș și casa în care stau vă este cunoscută... Iar ușa casei mele n-are lacăt...

Un ropot de aplauze a adus în clasă buna dispoziție. Camelia, poeta clasei noastre, s-a ridicat în picioare și l-a rugat pe profesor să ne treacă pe toți, băieți și fete, așa cum suntem noi, în cartea pe care o va scrie. Profesorul a zâmbit din nou și pe urmă a vorbit:

— Se cuvine să stăm de vorbă în ora aceasta ca la o lecție mai deosebită, pe care aș vrea să n-o uitați. Și uite, nu știu ce să vă spun. Cu alte cuvinte, m-ați prins nepregătit. Eu v-am iertat de multe ori, acum e rândul vostru.

Și după ce și-a șters fruntea cu o batistă, a adăugat:

— În asemenea situații, profesorii spun câte ceva din viața lor. O să fac și eu la fel.

Și dascălul nostru a început să povestească din copilăria lui îndepărtată: cum nu poate uita un copac în care s-a urcat de multe ori, cât de rău i-a părut când a secat un izvor de sub deal și multe alte întâmplări care, spunea el, l-au ajutat mai târziu în viață.

Plimbându-se printre bănci, profesorul ne-a vorbit despre iubirea de patrie. Ne-a spus că aceia care nu-și iubesc țara unde au venit pe lume, copacul sub care s-au jucat, pârâul în care și-au oglindit chipul, țărâna în care semințele se trezesc din somn, aceia nu vor înțelege niciodată ce este patria și n-o s-o poată găsi sau căuta. A adăugat că patria, ca bătăile inimii noastre, ne dă sentimentul permanenței, al siguranței, al dragostei de viață.

Și, nu știu cum, în timp ce vorbea, profesorul parcă plutea într-o lumină caldă, fața îi întinerise ca într-o poveste, în ciuda cunoscutelor tâmple albe, a feței uscățive și a ochilor mici.

Ne-a zâmbit și a dat mâna cu fiecare, dorindu-ne o vacanță minunată. Ne-am luptat să ne ținem bărbătește la acea însemnată despărțire.

După Călin Gruia, *La despărțire*

1. Completează enunțurile cu informații potrivite.
- Titlul textului este **...** , iar autorul acestuia este ... .
- **...** și **...** sunt personajele textului.
- Întâmplarea se petrece **...** (**când?**), **...** (**unde?**) .

2. Identifică, în text, trei argumente care să susțină afirmația: **Elevii își iubesc profesorul.**

3. Alege varianta corectă de răspuns.
- Este o propoziție negativă:
  - **a.** „Cu alte cuvinte, m-ați prins nepregătit.“
  - **b.** „Nu plec din oraș.“
  - **c.** „Un ropot de aplauze a adus în clasă buna dispoziție.“
- Propoziția „Profesorul a zâmbit.“ este:
  - **a.** simplă;
  - **b.** dezvoltată;
  - **c.** interogativă.
- Subiectul propoziției „Profesorul și elevii au dat mâna.“ este:
  - **a.** simplu;
  - **b.** multiplu;
  - **c.** exprimat prin pronume personal.

4. Explică folosirea, în textul dat, a următoarelor semne de punctuație:
- ghilimelele;
- punctele de suspensie dintr-una din replicile profesorului;
- virgulele din enunțul: „patria [...] ne dă sentimentul permanenței, al siguranței, al dragostei de viață.“

5. Formulează câte un enunț, folosind ortogramele:
- nu-l;
- ce-a;
- va.

6. Scrie un dialog alcătuit din minimum trei replici, care să poată fi povestit prin secvența: „Ne-am dumirit repede. Profesorul ne-a spus că a ieșit la pensie.“

7. Redactează o compunere în care să relatezi o întâmplare emoționantă pe care ai trăit-o la școală. Fii atent/atentă la respectarea următoarelor aspecte:
- prezinți faptele în ordinea desfășurării lor, precizând locul, momentul și participanții la acțiune;
- formulezi enunțurile clar, corect și expresiv;
- aplici regulile de redactare a unui text.

Mă pot aprecia și singur. Grilă de autoevaluare

Exercițiu / Calificativ	1	2	3	4	5	6	7
S	••	un argument	•	•	•	o replică	•
B	⁘	două argumente	••	••	••	două replici	••
FB	⁂	trei argumente	•••	•••	•••	trei replici	•••

Se încheie anul școlar...

Sigur ești nerăbdător/nerăbdătoare să faci o evaluare a celor două produse la care ai lucrat temeinic pe parcursul întregului an.

A venit, așadar, momentul să-ți evaluezi portofoliul și jurnalul de lectură!

Selectează varianta de răspuns potrivită fiecărui criteriu.

Portofoliul

1. Structura

- Portofoliul meu cuprinde toate materialele solicitate pe parcursul manualului. DA/NU
- Portofoliul meu cuprinde și alte materiale, sugerate de învățător sau realizate de mine, în completare. DA/NU

2. Organizarea

- Am etichetat dosarul cu titlu potrivit și cu numele meu. DA/NU
- Am inclus o pagină de cuprins a portofoliului. DA/NU
- Toate materialele sunt datate și ordonate cronologic. DA/NU

3. Conținutul

- Am respectat sarcinile de lucru. DA/NU
- Am aplicat corect cunoștințele. DA/NU
- Am folosit cunoștințele într-un mod original, creativ. DA/NU
- Fișele/produsele pe care le-am realizat au o grafică atractivă, care mă reprezintă. DA/NU

Jurnalul de lectură

1. Jurnalul meu cuprinde:

- lista de lecturi recomandate; DA/NU
- lista de lecturi pe care le-am parcurs; DA/NU
- lista de lecturi pe care vreau să le citesc în viitor. DA/NU

2. Pentru fiecare text citit, am prevăzut:

- o fișă de prezentare generală; DA/NU
- o listă cu însemnări de lectură; DA/NU
- produse inspirate de lectură (desene, schițe, organizatori ș.a.); DA/NU
- o fișă cu concluzii (idei reținute; emoții, trăiri provocate de lectură; argumente pentru a recomanda acel text colegilor). DA/NU

Apreciază-ți activitatea pe parcursul acestui an școlar, completând în caiet tabelul de mai jos.

Criterii	Modalitate de realizare				
	deloc	uneori	destul de des	adesea	mereu
• Pot să selectez și să folosesc informații din texte.					
• Pot să aleg metodele de lucru potrivite.					
• Pot să fac legături între cunoștințe.					
• Pot să măsor și să compar rezultatele obținute.					
• Pot să cercetez o temă și să trag concluzii.					
• Pot să organizez un conținut.					
• Pot să realizez un produs.					
• Pot să argumentez o idee.					
• Pot să prezint rezultatul unei activități proprii.					
• Pot să mă evaluez.					

A

a acosta: (despre nave) a se apropia de o altă navă, de țărm, de chei
ancoră: piesă grea a unei nave, coborâtă pe fundul apei, pentru a o fixa
animat: însuflețit, vioi

B

beduin: arab nomad din Arabia sau Africa de Nord
bordaj: înveliș exterior al unei ambarcațiuni

C

caravană: grup de oameni și animale de povară care stăbat împreună un pustiu
concis: care se exprimă în puține cuvinte
a se cuibări: a se ghemui

D

daltă: instrument tăios de oțel
dumbravă: pădure tânără și nu deasă, care crește în văi, pe lângă râuri

G

golf: (în geografie) parte a unei ape (ocean, mare, lac) ce înaintează într-o deschizătură largă în uscat

L

lămâiță: arbust ornamental cu flori mici, albe, ale cărui frunze miros plăcut, frecate în mână
legendar: fabulos, extraordinar

M

miazănoapte: nord
milă: unitate de măsură pentru distanțe terestre sau folosită în navigație, cu valori diferite
mucoasă: membrană din interiorul nasului

N

nod: (în textul dat) unitate de măsură pentru viteza navelor, pe oră, egală cu o milă marină

P

pieziș: aplecat într-o parte, oblic, înclinat

S

scrobit: (despre țesături) apretat
a stivui: a așeza obiecte în straturi suprapuse

Ș

șindrilă: scândură îngustă și subțire, folosită la unele acoperișuri de case
șură: construcție din cadrul unei gospodării la țară, unde sunt adăpostite vite și unelte

T

tandru: care se comportă cu sensibilitate, cu gingășie
temerar: îndrăzneț, curajos
tom: volum, parte a unei cărți de mare întindere
a trebălui: a se ocupa de treburi mărunte în gospodărie

U

umilitor: înjositor, jignitor

V

vraf: grămadă, teanc

Literatură română

Alecsandri, Vasile – ciclul „Ostașii noștri“ – *Sergentul, Peneș Curcanul*
Arghezi, Tudor – vol. „Cartea cu jucării“ – *Domnița Pulheria, Dansul lui Baruțu*
Blandiana, Ana – vol. „Întâmplări din grădina mea“ (selectiv)
Cazimir, Otilia – vol. „A murit Luchi...“ – *Veste de la bunicuța, Avem oaspeți*
Chiriță, Constantin – „Cireșarii“ (vol. I)
Coșbuc, George – vol. „Cântece de vitejie“ – *La oglindă, Vara, Mama*
Creangă, Ion – „Amintiri din copilărie“ (partea a IV-a)
Eminescu, Mihai – vol. „Poezii“ – *Revedere, La mijloc de codru*
Gârleanu, Emil – vol. „Din lumea celor care nu cuvântă“ – *Hoinar, O rază*
Kerim, Silvia – vol. „Povestiri despre prietenii mei“ – *Broscuța Ghiocel, Căruța cu lemne*
Labiș, Nicolae – „Păcălici și Tândăleț“
Naum, Gellu – vol. „A doua carte cu Apolodor“
Neagu, Fănuș - vol. „Caii albi ai orașului București“ (selectiv)
Petrescu, Cezar – vol. „Pif, Paf, Puf“ – *Barabumbosaur*
Sadoveanu, Mihail – vol. „Povestiri“ – *Printre gene, Părul din ograda bunicilor, Ploaie, la Nada Florilor*
Sântimbreanu, Mircea – vol. „Recreația mare“ – *Carnetul carnetului, Însemnări de lector, Se caută o greșeală!*
Sorescu, Marin – vol. „Unde fugim de-acasă“ – *Fugă cu mingea, De-a Delta Dunării*
Tudoran, Radu – „Toate pânzele sus!“

Literatură străină

Blyton, Enid – „Pădurea fermecată“
Dahl, Roald – „Domnul Fox, vulpoi fantastic“
Elwin Harris, Gemma (antologator) – „Întrebări mari de la cei mici ... la care răspund niște oameni foarte importanți“
Ende, Michael – „Povestea fără sfârșit“
Funke, Cornelia – „Povești despre devoratori de cărți, fantome din pod și alte personaje de basm“
Hawking, Stephen și Lucy – „George în căutare de comori prin Cosmos“
Kästner, Erich – „Emil și cei trei gemeni“
Nosov, Nikolai – „Habarnam în Orașul Soarelui“